Computer Learning in Pashto

د کمپیوټر زده کړه په پښتو ژبه

2020

1399

Ketabton.com

لیکنه او ترتیب :

استاد جعفر هاشمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

TABLE OF CONTENTS

Computer Definitionد کمپیوټر تعریف 4
Advantages of computerد کمپیوټر ګټې 4
Weakness of Computer د کمپیوټر کمزورتیاوي 6
Using of Computerد کمپیوټر استعمال 7
Computer Generationد کمپیوټر تولید 10
Types of computerد کمپیوټر ډولونه 11
Computer Function د کمپیوټر دندي 13
Computer Componentsد کمپیوټر برخي 14
Keyboard 15
Mouse 16
Joystick 17
Light pen 17
Track ball 18
Scanner 18
Digitizer 18
)Micro phone(........ 19
Barcode Reader 20
Optical mark reader OMR 20
Central Processing Unitمرکزي پروسيس کوونکی واحد 21
ALU 21
Memory or Storage Unit 21
Control Unit 22
Output Unitراکړيزي برخي 22
Monitor 23
Flite panel Display 24
Printer 25
Computer Memories د کمپیوټر ذخیري 27
Cache Memory 27
Primary memory or RAM: 28
Secondary Memory 29
Computer Memory Unitsد کمپیوټر د میموري واحدات 30
Computer Mother Boardد کمپیوټر مادر بورډ 31

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Two Big Parts of Computerد کمپیوټر دوه لوی برخې 32
Hardware 32
Software 33
System Software او Application Software 33
System Software 33
Application Software 34
Relationship Between Hardware and Softwareد هارډویر او سافټویر اړیکه 35
Computer Number Systemد کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت 35
Convert Decimal to binary and binary to Decimalد اعدادو بدلول 36
Computer Data and Informationد کمپیوټر ډیټا او معلومات 37
Data Processing Cycleد ډیټا د پروسیس جریان 38
Computer Networkingد کمپیوټر انټرنیټ 39
Internet and Intranetانټرنیټ او انټرانیټ 42
Computer Operating System د کمپیوټر چلوونکی سیسټم 43
دOperating System یا OS.دندې په لاندې ډول دې 44
Types of Operating Systemد چلوونکي سیسټم ډولونه 45
Microsoft Windows OS 46
Mac OS X 47
Linux 47
Mobile Operating System 48
OS Servicesد چلوونکي سیسټم خدمات 49
Threatتهدید یا خطر 51
Computer Threatsد کمپیوټر تهدید کوونکي 52
Computer Virusesد کمپیوټر وایروس 53
• Computer Related Jobsد کمپیوټر سره تړلې دندې 55
Windows 8.1 installation from CDله سي ډي څخه د وینډو انسټال 56
Windows installation from USB 64
Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7 71
Windows 10 Instalition from USB 79
Book References د کتاب ماخذونه 89

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Definition د کمپيوټر تعريف

اوس مهال په نړۍ کې ډير زيات معلومات او داسي شيان موجود دي چي په کمپيوټر پوري تړلي دي نو له همدي امله مونږ ته اړينه ده تر څو په کمپيوټر پوهه شو او يا يي وپيژنو.

د کمپيوټر تعريف : کمپيوټر يو بريښنايز او په معلوماتو يا (Data) باندي پروسيس کوونکی ماشين دی کوم چي معلومات د (Input) په توګه اخلي او هغه ورکړل شوي معلومات له ځأن سره (Store) يا ذخيره کوي او همدارنګه (Process) يا عمليه ورباندي ترسره کوي او له (Process) وروسته يي (Output) يا (Information) ته بدلوي.

Advantages of computer د کمپيوټر ګټي

(Speed) يا سرعت : کمپيوټر يو ډير تيز يا چټک ماشين دی دا ماشين ددي وړتيا لري تر څو په يو غټ مقدار (Data) باندي په ډير لږ وخت کي محاسبه وکړي . کمپيوټر د خپل (Speed) يا سرعت داندازه کولو واحدات لري چي عبارت دي له مايکرو سيکنډ، نانو سيکنډ، او پيکو سيکنډ . څخه کمپيوټر د خپل تيزوالي له امله په ميليونونه محاسبات په څو ثانيو کي ترسره کوي په داسي حال کي چي انسان ددي قيسمه عمل د ترسره کولو لپاره زيات وخت ته اړتيا لري.

(Accuracy) يا دقت : ددي تر څنګ چي کمپيوټر ډير لوړ سرعت لري ډير زيات دقت هم لري . هر قيسم محاسبات 100% له غلطيو څخه پاک ترسره کوي . په دي صورت کي چي ورکړل شوي (Data) يا معلومات درست يا صحيح وي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Storage Capability) د ساتلو یا ذخیره کولو قابلیت : (Memory) یا حافظه د کمپیوټر یوه مهمه ځانګړتیا ده او همدارنګه کمپیوټ له انسان څخه زیات د ذخیره کولو قابلیت لري .
کمپیوټر دا وړتیا لري تر څو زیات شمیر معلومات له ځان سره ذخیره کړي یا یې وساتي .
کمپیوټر هر ډول (Data) یا معلومات له ځان سره ذخیره کوي لکه : (Pictures) (Adios) (Videos) (Text) یا لیکنه او داسي نور..

(Diligence) یا زیارکښ : کمپیوټر هیڅ ډول ستړیا نه لري او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په جاري ډول ترسره کړي په غیر له کومي غلطۍ او ستړیا څخه او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په بیا بیا ځلي یا یو کار په تکراري ډول په پوره دقت او سرعت ترسره کړي .

(Versatility) یا د بدلیدلو قابلیت : کمپیوټر یو هر اړخیز ماشین دی کمپیوټر کولی شي په یو وخت کي څو وظیفي ترسره کړي مثال : لکه په یو وخت کی یو پروسیس ترسره کول او دهغي تر څنګ د تاش یا پټي (Game) یا لوبه کول.

(Reliability) یا د باور وړ : کمپیوټر یو د باور وړ ماشین دی او په دي ماشین کي عصري یا اوسني بریښنایز وسایل یا پرزي زیات ژوند یا دخرابیدلو وخت یي زیات دی . او همدارنګه کمپیوټر داسي (Design) شوی یا جوړ شوی چي ساتنه یي او په هغه کي بدلون راوستل اسانه دي .

(Automation) یا اتومات : کمپیوټر یو اتومات ماشین دی . اتوماتوالی عبارت دی له هغي وړتیا څخه تر څو ورکړل شوي دنده په اتومات ډول ترسره کړي لکه . کله چي مونږ کمپیوټر ته یو پروګرام داخل کړو یا یي (Input) کړو هغه پروګرام پرته زمونږ له لاسوهني د کمپیوټر په (Memory) کي ذخیره کیږي او بیا پروګرام او (Instruction) یا لارښووني د ورکړل شوي پروګرام (Execution) یا چلیدل کنټرولوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Reduction in paper Works and Cost) یا په پاڼو باندي کار او د هغي مصارف راکمول : په یو دفتر کي کمپیوټر ددي لپاره استعمالیږي تر څو په پاڼو یا ورقو باندي د لیکلو کار راکم او روانه پروسه چټکه شي . او همدارنګه مونږ وخت په وخت کولی شو په کمپیوټر باندي لیکل شوي پایل کي په اسانی سره تغیر راولو او په پایل کي موجوده (Data) یا معلومات (Edit) یا سم کړو په داسي حال کي چي په پاڼه باندي لیکل شوي پایل کي د تغیر راوستلو لپاره په بله پاڼه د نوي پایل د لیکلو ضرورت وي .

Weakness of Computer د کمپیوټر کمزورتیاوي

کمپیوټر یو ماشین دی او نه شي کولی چي هر ډول کار ترسره کړي لکه د انسان په شان.
کمپیوټر ته باید (Instruction) یا لارښووني ورکړل شي تر څو یو کار ترسره کړي او نه شي کولی چي پرته له (Program) یا لارښوونو کومه دنده ترسره کړي .

(Dependency) یا تکیه کول : کمپیوټر د انسان د انسترکشن یا لارښوونو په واسطه عمل ترسره کوي نو له همدي امله دا په انسان پوري تړلی یا په انسان باندي تکیه کوونکی ماشین دی .

(Environment) یا چاپیریال : ددي ماشین د استعمالولو چاپیریال باید له دوړو یا (Dust) څخه پاک وي .

(Felling) احساس یا حس کول : کمپیوټر احساس نه لري او نه شي کولی چي د انسان په شان د تجربي ، علم ، او ذایقي له مخي یو شی وپیژني .

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر استعمال Using of Computer

(In Business) په تجارت کي : کمپيوټر د تجارت په برخه کي د مالي محاسباتو لکه دبوديجي يا (Budgets) معلومول ، تجارتي اعلانات، د پيريدونکو يا (Customers) ډيټابس جوړول او په (Stack) يا ګودام کي د موجوده موادو ساتنه او حفاظت او داسي نورو دندو لپاره استعماليږي .

(Banking) يا بانکداري : نن ورځ بانکونه په مکمل يا (Complete) ډول په کمپيوټر پوري تړلي دي . چي د خپلو پيريدونکو لپاره لاندي اسانتياوي برابروي (Online accounting) په دي اکاونټ کي ترسره کيدونکي کارونه عبارت دي له . په اکاونټ کي دموجوده پيسو مقدار معلومول ، پيسي ذخيره کول ، پيسي حواله کول ، او همدارنګه د پيسو راکړه ورکړه ترسره کيږي . (ATM) په بانکي برخه کي دا يو اتومات ماشين دی چي له بانک سره وصل وي چي دخپلو پيريدونکو لپاره دبانک سره معامله اسانه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Education) یا تعلیم : کمپیوټر د پوهنې په برخه کې زیاتې اسانتیاوې برابروي لکه . د شاګردانو لپاره نوم لیکنه او د هغوی لپاره حاضري برابرول ، او هغوی لپاره یو ډیټابس جوړول چې دهغوی لاس ته راوړنې په کې ذخیره یا وساتل شي او داسې نورو ډېرو برخو لپاره استعمالیږي .

(Marketing) یا بازار موندنه : کمپیوټر دبازار موندنې په برخه کې د تجارت یا بازار موندنې لپاره د اعلاناتو جوړولو او خپرولو لپاره او همدارنګه د (Online) یا انټرنیټ له لارې د اخستلو او خرڅولو لپاره او داسې نورو برخو کې استعمالیږي .

(Health care) یا دصحت ساتل : کمپیوټر د صحت په برخه کې په لاندې ځایونو کې استعمالیږي لکه . مریضانو ته د درمل یا (Drugs) ورکولو په ځای کې ، د مریضانو ریکارډ ساتلو لپاره ، د درملو د ختمیدلو یا (Expire Date) معلومولو لپاره ، د مختلفو ناروغیو څېړل او د ناروغۍ علت یا وجه معلومول ، د مختلفو ټیسټونو کول او د هغې ریپوټ برابرول ، د جراحي عملیاتو ترسره کول او داسې نورو برخو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

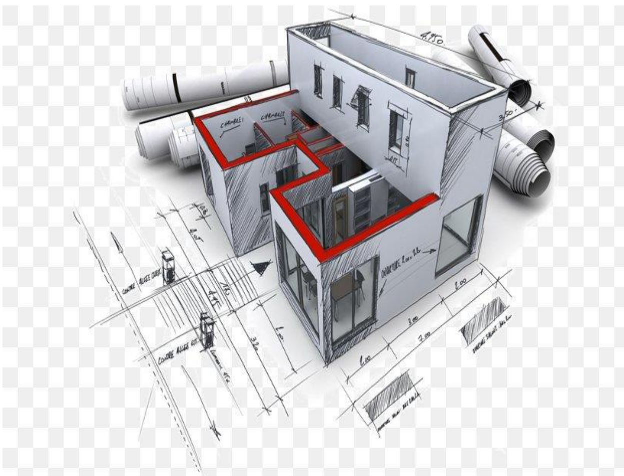

(Engineering Design) یا انجینري نقشي : په دي برخه کي کمپیوټر د ډول ډول شیانو د نقشو یا ډیزاین کولو لپاره استعمالیږي لکه د ودانیو په برخه کي د ودانیو لپاره تصویران او نقشي برابرول او د هغو (Edit) کولو او سمولو ، د مزدورانو ، سامان ، او داسي نورو شیانو یا موادو لپاره (Database) یا د معلوماتو ذخیره جوړول او داسي نورو شیانو لپاره استعمالیږي .

(Military) یا فوج : اوس مهال کمپیوټر په فوجي او دفاعي برخه کي په ډیره زیاته اندازه استعمالیږي لکه . عصري یا (Modern) ټانکونه ، مزایل او داسي نورو وسلو کنټرول یا اداره کول ، د (Drone) یا بي پیلوټه کمرو او الوتکو کنټرول ، د چاپو وهلو لپاره پلان جوړول ، د فوجیانو سره خبرو کولو ،پیغام استولو ، ویډیو کنفرانس او داسي نورو ډیرو برخو کي استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Government) یا دولت : د دولت یا هیواد په سطحه کمپیوټر په زیاتو برخو کې په کار وړل کیږي یا استعمالیږي چې ځینې یې په لاندې ډول ذکر شوي لکه . د مالیاتو یا بودیجې معلومول ، د ووټ یا رایه ورکوونکو لیست جوړول ، د برقي یا (Electronic) تذکرو او پاسپورټونو جوړول ، د هوا حالات معلومول او داسې نورو زیاتو برخو کې کمپیوټر مهم رول یا نقش لوبوي .

Computer Generation د کمپیوټر تولید

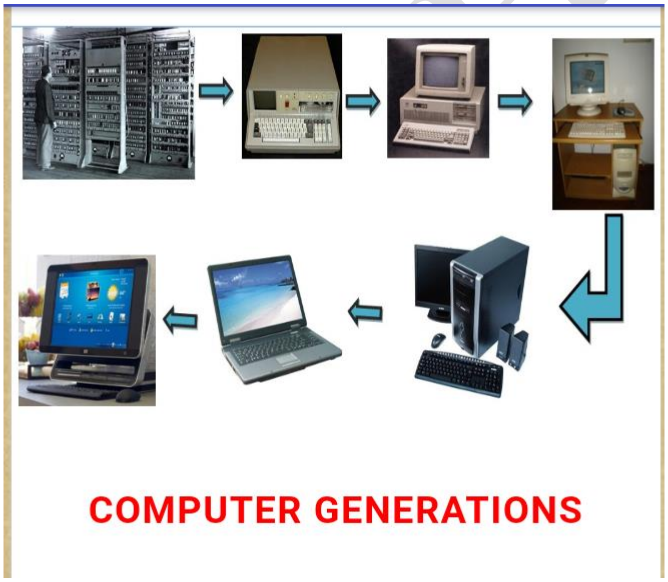

(Generation) یا نسل د کمپیوټر په اصطلاح کې په ټکنالوژۍ کې د بدلون له راتللو څخه عبارت دی . او همدارنګه له دې څخه یادونه کوي چې په مخکې یا تیر وخت کې کمپیوټر څنګه وو او څه ډول استعمالیدو په تیره زمانه کې جینریشن په (Hardware) هارډویر کې د بدلون راتلل او یا پرمختګ ورکولو څخه عبارت وو . خو په اوس وخت یا اوس مهال جینریشن کې (Hardware) او (Software) دواړه برخې چې ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی شاملې دي . له پخوا څخه تر نن وخت پورې مونږ د کمپیوټر په برخه کې (5) جینریشن لرو چې هر جینریشن د کمپیوټر په (Processor) یا عملیه کوونکی چې د هارډویر یوه برخه ده په هغه کې د پرمتګ له امله طبقه بندي شوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په لاندي جدول کي هر يو جينريشن له خپل تاريخ او په پروسيسور کي له ځانګړي بدلون يا پرمختګ راتللو سره تشريح شوی .

Generation Number	Generation Date	Processor in use
1	1946-1959	Vacuum Tube
2	1959-1965	Transistor
3	1965-1971	Integrated circuit
4	1971-1980	VLSI micro processor
5	1980-Today	ULSI micro processor

د کمپيوټر ډولونه *Types of computer*

(Personal computer) شخصي کمپيوټر : دا کمپيوټر په يو وخت کي يو کس يا يو (User) کولی شي استعمال يي کړي چي بنه او قوي مايکرو پروسيسور لري . چي په دوه (Styles) يا شکلونو کي راځي چي عبارت دي له (PC) او (Mac) څخه دا ډول کمپيوټر چي په تجارت ، تعليم ، انټرنيټ ، ساعت تيری لپاره ګيم کول ، صحت يا روغتيا او داسي نورو برخو کي استعماليږي يا کار تري اخستل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(WorkStation) دا ډول کمپیوټر هم په یو وخت کي د یو (User) یا کس د استعمالولو وړتیا لري . خو دشخصي کمپیوټر په پرتله قوي او تیز مایکروپروسیسور لري چي د انجنیري کارونو په برخه کي ترې کار اخستل کیږي .

(Mini Computer) دا ډول کمپیوټر په یو وخت کي د سلګونه (Users) یا استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري .

(Mainframe) دا ډول کمپیوټر هم لکه د میني کمپیوټر په شان په یو وخت کي د سلګونه استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري خو د سافټویر ټکنالوژي یي له میني کمپیوټر سره توپیر لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Supper Computer) دا یو زیات تیز او لوی کمپیوټر دی چي په سلګونه میلیونه (Instruction) یا لار ښوونې په یوه ثانیه یا سیکنډ کي (Process) کولی یا چلولی شي چي د هوا حالاتو دمعلوماتو لپاره ، هستوي انرژۍ دپلټلو لپاره او داسي نورو غټو کارونو او دندو د ترسره کولو لپاره تري کار اخستل کیږي .

Computer Function د کمپیوټر دندي

ټول **(Digital)** یا عصري کمپیوټرونه لاندي (5) دندي یا وظیفي ترسره کوي تر څو لومړني معلومات یا (Input) شوي ډیټا ګټورو معلوماتو (Information) یا (Output) ته تبدیل کړي تر څو د (User) یا د کمپیوټر استعمالوونکي لپاره د پوهي او استفادي وړ وګرځي چي عبارت دي له .

- **(Input)** یا د ډیټا اخستل : دا هغه پروسه یا مرحله ده چي په دي مرحله کي (Data) یا لومړني معلومات او (Instruction) یا لارښووني کمپیوټر ته دا خیلیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **(Data Storage)** یا د معلوماتو ذخیره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه (Data) یا لومړني معلومات چي کمپیوټر ته د (Input) په مرحله کي ورکړل شوي له ځان سره (Store) یا ذخیره کوي تر څو پروسیس ته اماده شي .

- **(Data processing)** یا په ډیټا عملیه ترسره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه ته په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي تر څو ورکړل شوي لومړني معلومات یا (Data) وروستیو او ګټورو معلوماتو یا (Information) ته تبدیل کړي .

- **(Output)** یا د معلوماتو را اخستل : په دي مرحله کي کمپیوټر خپل (User) یا استعمالوونکي ته تولید شوي ګټور معلومات یا (Information) د فرینټ ، سکرین ته دکتلو او یا د همداسي نورو لارو وړاندي کوي یا ورکوي .

- **(Control the work flow)** یا د ټولو کړنو کنټرول : په دي مرحله کي یا د کمپیوټر دا برخه پورته ټولو مرحلو ته لارښوونه او د هغو کنټرول ترسره کوي تر څو دغه مرحلي په سمه توګه پرته له کومي ستونزي ترسره شي .

Computer Components د کمپیوټر برخي

Input Unit ورکړیزي برخي: دا د کمپیوټر هغه برخي دي چي د هغو په واسطه (User) یا استعمالوونکی کولی شي چي کمپیوټر ته ډیټا داخل کړي او همدارنګه د کمپیوټر دا برخي د استعمالوونکي او کمپیوټر تر منځ د معلوماتو د داخلولو لپاره رابطه جوړوي ټول

(Input Devices) یا ورکړیز وسایل ورکړل شوي معلومات د کمپیوټر لپاره د پوهیدلو وړ شکل ته بدلوي . چي ځیني مهمي برخي یي په لاندي ډول ذکر شوي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Keyboard کیبورډ یوه عامه او مشهوره اینفوټ اله ده چې د هغې په واسطه مونږ کمپیوټر ته معلومات داخلولی شو. کیبورډ په معمول ډول د لیکلو لپاره استعمالیږي خو په کیبورډ کې ځینې داسي بټنې شته یا موجودي دي چې د ځانګړو وظیفو د سرته رسولو لپاره استعمالیږي . اوس مهال دوه ډوله کیبورډ موجود دي (Wireless) یا بې مزیي اوبل (Wired) یا مزی لرونکي او همدارنګه کیبورډ دوه سایزه لري چې یو یې (84) بټنې او بل یې (101) اویا (102) بټنې لري خو په اوس وخت کې د (104) او یا د (108) بټنو درلودونکی کیبورډ هم منځ ته راغلی . چې لاندې برخې یا بټنې لري.

(Typing key) یا د لیکلو بټنې چې عبارت دي له (A-Z) پوري توري او له (0-9) اعداد په کې شامل دي .

(Numeric keypad) نمبر لرونکي بټنې چې ددې بټنو په واسطه

مونږ کولی شو کمپیوټر ته اعداد لرونکي ډیټا داخل کړو چې دا بټنې په مجموع کې یو سیټ د (17) بټنو دی چې په کالکولیټرو او نور د حساب په ماشینونو کې هم استعمالیږي .

(Function key) وظیفوي بټنې دا بټنې د یوې خاصې وظیفې د سر ته رسولو لپاره استعمالیږي چې د کیبورډ په اول قطار کې ځای پر ځای شوي دي چې په اوس مهال کیبورډونو کې (12) دانې موجودي دي چې عبارت دي له (F1-F12) پوري

Jafar Hashimee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Control key) کنټرولوونکي بټني چي د سکرين پر مخ د کرسر د کنټرولولو او دسکرين د کنټرول لپاره استعماليږي چي عبارت دي له په Right يا ښي طرف کي ځلور غشی لرونکي بټني او همدارنګه (Insert,Home,End,Delete,Pageup,Pagedown,Ctrl,Alt,Esc)

(Special purpose key) خاص هدف لرونکي بټني . کيبورډ د پورته ذکر شوو بټنو تر څنګ ځيني خاص هدف لرونکي بټني هم لري چي د خاص هدف لپاره استعماليږي لکه (Numlock,Capslock,Shift,Enter,PrintScreen,Tab,Spacebar)

Mouse موس يا موږک چي نوم يي له شکل څخه اخستل شوی ځکه چي موږک ته ورته شکل لري او هغه کيبل يا مزی چي د هغه په واسطه له کمپيوټر سره وصل کيږي د موږک لکۍ ته ورته دی خو اوس مهال دوه ډوله

موس موجود دي چي يو يي (Wireless) يا بي مزي اوبل يي (Wired) يا مزی لرونکي دي. موس يوه اشاره کوونکي او د کمپيوټر د سکرين پر مخ د کرسر يا فواينټر د کنټرولولو لپاره يوه مشهوره وسيله ده . چي په خپل منځ کي د يو کوچني بکس او بال درلودونکي ده چي ددی په واسطه د موس حرکات حس کيږي او کله چي د موس بټن کليک شي يا ووهل شي (CPU) يا مرکزي پروسيس کوونکي واحد ته سيګنل استوي . په عمومي ډول موس دري بټني لري چي يوه يي (Right) يا ښي طرف او بله يي (Left) يا چپ طرف او همدارنګه ددي دواړو بټنو تر منځ يو (Wheel) يا ټاير لري . چي د چپ طرف بټن د يوي برخي د انتخابولو لپاره ، ښي طرف بټن د يو پايل سره د تړلو افشنو ليست راتللو لپاره او همدارنګه ټاير يي د يوي صفحي ښکته پورته بيولو لپاره استعماليږي .
موس ددي لپاره استعماليږي تر څو دسکرين پر مخ د فواينټر موقعيت وښايي او د هغه کنټرول ترسره کړي او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي موس د کيبورډ په شان د ليکلو لپاره استعمال کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موس ګټې په لاندې ډول دي .

- استعمال يي اسان دى
- قيمت يي لږ دى مقصد ډير ګران نه دى
- د کيبورډ د (Arrow key) او ټچ په نسبت (Pointer) يا اشاره کوونکي ته ډير تيز يا په سرعت سره حرکت ورکوي.

Joystick جايسټيک دا (Device) يا اله هم د موس په شان يا موس ته ورته وظيفه ترسره کوي چي په زياته اندازه د (CAD) په نوم سافټوير چي د ډيزاين لپاره تري کار اخستل کيږي استعماليږي او ددي تر څنګ د کمپيوټري ګيمونو د کولو او کنټرولولو لپاره استعماليږي. چي جوړښت يي په دي ډول دى دا يو سټيک دى چي يو بال يي په لاندي سر کي چي د بکس په منځ کي وي او بل بال يي په پاس سرکي موجود دى يا لري يي او همدارنګه څلورو خواوو ته حرکت کولی شي .

Light pen دا هم يوه اشاره کوونکي وسيله يا اله ده چي قلم ته ورته شکل لري او د سکرين پر مخ د يوي برخي د انتخابولو او د سکرين پر مخ د تصوير رسمولو لپاره استعماليږي دا يو ټيوب دى چي په خپل منځ کي يوه برقي سترګه يا لايټ لري چي د هغي په واسطه تشخيص يا ليدنه کوي. کله چي د لايټ فين څوکه د سکرين پر مخ حرکت وکړي او بټن يي کليک شي په لايټ فين کي موجوده سينسر يا حس کوونکی د سکرين هغه برخه يا (Location) معلوموي او CPU ته يي سيګنل استوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Track ball دا یوه Input اله ده چي په زیاته اندازه په (Note book) او (Laptop) کمپیوټرونو کي د موس په ځای استعمالیږي. دا یو نیم دننه شوی بال دی چي په دغه بال باندي د ګوتو د حرکت له امله فواینټر حرکت کوي او همدارنګه دا اله له موس څخه لږ ځای ته ضرورت لري دا ځکه چي فواینټر ته دحرکت ورکولو لپاره د موس په شان حرکت نه ورکول کیږي او یوازې د بال په سر د ګوتو د کښولو یا حرکت له امله فواینټرحرکت کوي (Track ball) په مختلفو شکلونو کي راځي لکه . بال ته ورته شکل ، بټن او یا هم مربعي شکل لري .

Scanner سکینر دا هم یوه (Input) یا ورکړیزه اله ده چي د فوټوکاپی د ماشین په شان کار کوي. ددي الي استعمال ددي لپاره دی کله چي ډیټا د پاڼي پر مخ موجوده وي او مونږ غواړو چي د لا زیات سمبالښت لپاره یې د کمپیوټر هارډ ډیسک ته واستوو . سکینر د موجوده سرچیني څخه تصویر او یا نوره ډیټا اخلي او (Binary) یا د اعدادو شکل یا (0) او (1) ته یې بدلوي یا (Convert) کوي تر څو په هارډ ډیسک کي (Store) یا ذخیره شي .

Digitizer دا هم یو Input اله ده چي ډیټا باینري یا د اعدادو شکل ته اړوي لکه. (Analog) سیګنل (Digital) ته بدلول یا اړول او داسي نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Micro phone) دا هم يوه (Input) يا ورکړيزه اله ده چي (Sound) يا اواز او خبري په باينري يا د اعدادو په شکل کي کمپيوټر ته داخلوي .

Magnetic ink card reader MICR

دا يوه Input اله ده چي په خاصه توګه په بانکونو کي د پيسو په چيک يا ټيکټ باندي د پروسيس کولو لپاره استعماليږي او همدارنګه دا ددي لپاره استعماليږي چي له غلطيو څخه پاکه او ډيره تيزه اله ده.

Optical character reader OCR

دا هم يوه Input وسيله ده چي پرينټ شوی (Text) توري يا ليکنه سکين کوي او باينري يا د اعدادو شکل ته يي اړوي تر څو په ميموري کي سټور يا ذخيره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Barcode Reader دا هم یوه Input اله ده چي د بارکوډ شوي ډیټا د لوستلو یا (Read) کولو لپاره استعمالیږي. بارکوډ شوي ډیټا عبارت ده له هغه ډیټا څخه چي د سپینو یا (Lights) او تورو یا (Darks) کرښو په شکل (Save) یا ذخیره شوي وي . دا اله د بارکوډ لیبل یا تصویر سکین کوي او د تورو او اعدادو شکل ته یي اړوي چي بیا د پوهیدلو وړ ګرځي په هغه کمپیوټر کي چي (Barcode Reader) ورسره (Connect) یا وصل وي .

OMR Optical mark reader
دا هم یوه سکین کوونکي اله ده چي د قلم او یا پنسل په واسطه جوړي شوي کرښي سکین کوي. دا په خاصه توګه د امتحان په ځواب پاڼو کي د څلور ځوابه پوښتنو د انتخابولو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Central Processing Unit مرکزي پروسیس کوونکی واحد

CPU چي د کمپیوټر مغز یا (Brain) هم ورته ویل کیږي په ډیټا باندي هر ډول عملیي ترسره کوي او ورکړل شوي ډیټا او دهغي نتیجه یا (Result) او لارښووني یا (Instruction) له ځان سره ذخیره کوي او همدارنګه د کمپیوټر د ټولو برخو او عملیو کنټرول کوي. (CPU) په خپله (3) برخي لري چي عبارت دي له .

(Arithmetic and Logic Unit(ALU) (Memory) او (Control Unit)

ALU دا د CPU هغه برخه ده چي په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي.

(Arithmetic) یا ریاضیکي عملیي عبارت دي د له ضرب، تقسیم، جمعه، منفي او داسي نورو څخه

(Logic) منطقي عملیي عبارت دي له . دلوی او کوچني عددونو مقایسه ، مساوي او مختلف ، د ډیټا انتخابول او اډیټ کول او داسي نوري عملیي

د CPU په دي برخو یا (ALU) کي ترسره کیږي .

Memory or Storage Unit د CPU دا برخه کولی شي له ځان سره (Instruction) یا لارښووني ډیټا او د هغي نتیجه ذخیره کړي. او کله چي ضرورت شي د CPU دا برخه د کمپیوټر نورو برخو ته معلومات یا (Information) لیږي همدارنګه دي برخي ته . داخلي ، لمړنی ، اصلي میموری او یا (RAM) هم ویل کیږي . د سفید ، سایز او وړتیا له مخي دري ډوله میموري یا ذخیري لري چي عبارت دي له (Cache Memory) (primary Memory) (Secondary Memory)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(دميموري وظيفي)

- هغه ډيټا او انسټرکشن ذخيره کوي چي پروسيس لپاره ورته ضرورت وي.
- د پروسيس منځنۍ نتيجه يا ريزلټ له ځان سره ذخيره کوي.
- د پروسيس وروستۍ نتيجه له ځان سره ذخيره کوي مخکي له دي نه چي (Output) ته ورکړل شي.
- او همدارنګه ټول (Input) او (Output) د ډيټا ليږد راليږد (CPU) ته د (RAM) له لاري ترسره کيږي .

Control Unit د CPU دا برخه د کمپيوټر د ټولو برخو (Operation) يا عمليي کنټرولوي. چي ددي برخي وظيفي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

- د کمپيوټر د نورو برخو تر منځ د ډيټا د ليږد کنټرول دی.
- او همدارنګه دا برخه د کمپيوټر نوري برخي کنټرولوي او هغوی ته لار ښوونه کوي.

Output Unit   راکړيزي برخي

Output دا هغه وسايل يا الات دي چي د دي په واسطه مونږ کولی شو له کمپيوټر څخه معلومات يا (Information) را واخلو يا يي تر لاسه کړو

دا وسايل د کمپيوټر او د هغه (User) يا استعمالوونکي تر منځ يو لينک يا رابطه ده . او همدارنګه دا وسايل د کمپيوټر له خوانه ورکړل شوي معلومات د استعمالوونکي لپاره د پوهيدلو وړ شکل ته اړوي تر څو يوزر وربادي پوهه شي او ګټه تري واخلي . دلته څو مهم (Output) وسايل چي په کمپيوټر کي استعماليږي يادونه تري کوو

(Monitors ,Printers ,Graphic plotter) او داسي نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

Monitor یا سکرین د کتلو یا لیدلو وړ وسیلې ته ویل کیږي چې د کمپیوټر یوه ډیره مهمه اوټپوټ وسیله ده. د یو تصویر کوچنی برخې چې ډاټ یا (Pixel) ورته ویل کیږي را یو ځای شوي او یو مستطیل ډوله شکل یې جوړ کړی چې سکرین یا (Monitor) ورته ویل کیږي . همدارنګه د یو تصویر روښانتیا یا ښه ښکاره کیدل د هغه تصویر د پیکسل تعداد یا شمیر په زیاتوالي پوري اړه لري. چې هر پیکسل بیا د دري رنګونو درلودونکی دی چې له دي رنګونو څخه هر ډول رنګ منځ ته راځي چې عبارت دي له (R.G.B) یا سور ، شین ، او ابي یا اسماني.

دلته دوه ډوله سکرینونه یا (Monitors) موجود دي چې په لاندي ډول دي.

(Cathode Ray Tube(CRT) او (Flat Panel Display)

Hashamee

CRT دا سکرین د تصویر له کوچنیو برخو څخه چې پیکسل نومیږي جوړ شوی ځرنګه چې د پیکسلونو کوچنیوالی او ډیر والی د تصویر په روښانتیا کې مرسته کوي په دي سکرین کې د یو (e) توري د ښودلو لپا له یو څخه زیاتو پیکسلو ته ضرورت دی تر څو ټول توری وښایي. دا سکرین په یو وخت کې د معلوم نمبر تورو د ښودلو وړتیا لري . ځرنګه چې سکرین په (Character box) باندي ویشل کیږي . کله چې مونږ یو توری لیکو هغه د سکرین پرمخ د ځان لپاره یو لوکیشن (Fixed) کوي یا یې نیسي . زیادتره سکرینونه دا وړ تیا لري تر څو په یو وخت کې (80) توري په افقي ډول او (25) لاین توري په عمودي ډول وښايي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(CRT) مانيتور يا سکرين لاندي تاوانونه لري

- سايز يي ډير دی يا غټ دی
- او همدارنګه ډير برق مصرف کوي

Flite panel Display په دي ډول سکرين کي شامل وسايل يا هغه وسايل چي دا ډول سکرين لري عبارت دي له

(Calculator, Laptop computers screen,Vedio Games)

او همدارنګه دا سکرين د (CRT) په نسبت کم يا لږ سايز او لږ برق مصرفوي يا ضرورت ورته لري چي په دوه برخو ويشل شوي

(Emissive Display) دا اله بريښنايي انرژي نوري انرژی ته اړوي لکه .(LED,
(TvScreen, Pc Computer Screen او داسي نور يي مثالونه دي.

(Non Emissive Display) دا سکرينونه د اپتيکل اپيکټ په استعمالولو سره له نورو سرچينو څخه (Sunlight) او يا (Light) را اخلي او د تصوير شکل ته يي بدلوي لکه(LCD)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Printer **پرینټر** یوه Output وسیله ده چي د پاڼي پرمخ د معلوماتو د چاپ کولو لپاره استعمالیږي. چي په مجموع کي دوه ډوله Printer یا چاپوونکي موجود دي چي عبارت دي له

Impact یا اغیزه اچوونکی او Non-Impact یا بي اغیزي

Impact printer: یا اغیزه کوونکی چاپګر د پاڼي پر مخ د تورو د چاپولو لپاره په تورو باندي Striking کوي یا لړیږي او د پاڼي پرمخ یي چاپوي. چي ځانګړتیاوي یي په لاندي ډول دي

- قیمت یي لږ یا ازان دی
- ډیر شور کوي
- د ډیر یا غټ چاپ لپاره ګټور دی ځکه چي اقتصادي دی

چي دا پرینټر یا چاپګر هم په دوه ډولو ویشل شوی دی

Character Printer یا توری چاپوونکی او Line Printer یا کرښه چاپ کوونکی

Character printer: دا پرینټر په یو وخت کي د یو توري د چاپ کولو وړتیا لري چي دا هم په دوه ډوله دی Dot Matrix او Daisy Wheel printer.

Line Printer: یا کرښه چاپ کوونکی چي له نوم څخه یي معلومیږي دا پرینټر په یو وخت کي د یو لاین د چاپ کولو وړتیا لري دا هم په دوه ډوله دي

Drum printer او Chain Printer

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

None Impact Printer: یا بي اغیزي پرنټر دا ډول پرینټر په یو وخت کي د یوي پاڼي د چاپ کولو وړتیا لري چي له دي امله ورته Page Printer هم ویل کیږي چي دا پرینټر هم په دوه ډولو ویشل شوي دي.

Laser printer او Inkjet Printer چي ددي ډول پرینټرو یا چاپګرو ځانګړتیاوي یا خصوصیات په لاندي ډول ذکر شوي دي

- د اغیزه کوونکي پرینټر په نسبت تیز دی او شور هم نه کوي
- ښه کوالټي یا د چاپ کولو وړتیا لري
- او همدارنګه د مختلف ډول Fonts او د تورو سایز Support یا وړتیا لري

Laser Printer: دا پرینټر چي یو بي اغیزي پرینټر دی چي د Laser light په استعمالولو سره د پاڼي پر مخ لیکنه چاپوي چي ښه Speed یا چټکتیا او همدارنګه ښه کوالټي لري.

Inkjet printer: دا هم یو بي اغیزي پرینټر دی چي د پاڼي پرمخ د رنګ د کوچنیو څاڅکو په شیندلو سره لیکنه چاپوي چي په اوس وخت کي دا دوه ډوله پرینټر ښه کوالټي لري او همدارنګه ډیر دقیق او چټک دي او د Inkjet printer په واسطه مونږه کولی شو رنګه کاپي هم چاپ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر ذخیري Computer Memories

د کمپیوټر میموري یا حافضه د انسان د مغزو په شان کار کوي چي Data او Instruction یا لاربنووني له ځان سره ذخیره کوي.

کمپیوټر میموري په کمپیوټر کي د ذخیره کولو لپاره Space یا خالیګا ده چي په هغه کي پروسیس شوي ډیټا او همدارنګه هغه ډیټا چي پروسیس کولو ته ضرورت لري Store یا ذخیره کیږي . د کمپیوټر میموري په داخل کي په زیات شمیر کوچنیو برخو ویشل شوي چي هري برخي ته یي Cell یا حجره ویل کیږي چي هر یو Location یا Cell یو خاص ادرس لري چي له صفر څخه شروع کیږي او د میموري په Capacity یا سایز پوري اړه لري .

لکه د مثال په توګه که چیري یو کمپیوټر 64K میموري ولري 64*1024=65536

میموري Location به ولري او همدارنګه ددي میموري Location ادرس به له صفر څخه شروع یعني 5535—0 پوري حسابیږي مطلب د اصلي عدد څخه چي 65536 دی یو منفي کیږي ا بیا له صفر څخه حساب شروع کیږي تر 5535 پوري ادرس لري . چي په بنیادي ډول د کمپیوټر میموري په دري لاندي برخو ویشل شوي .

Cache Memory, Main or Primary Memory, Secondary Memory

Hashamee

5. Cache Memory :

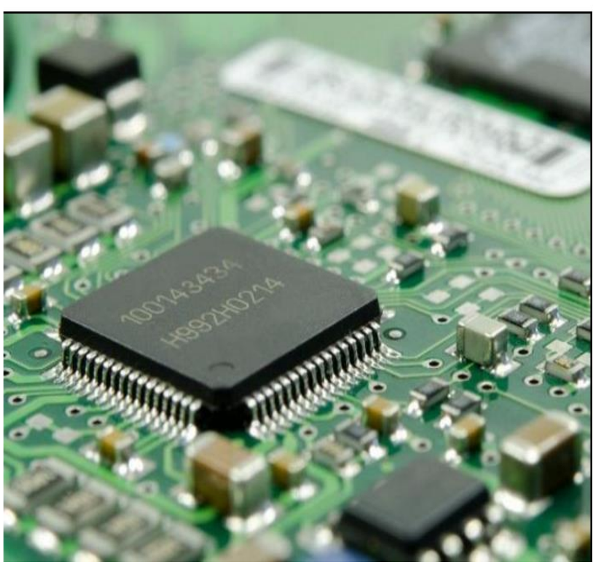

Cache Memory: دا یوه تیزه کوچنۍ او ډیر قیمت لرونکي Semiconductor میموري ده چي CPU ته د چټکتیا ورکولو لپاره استعمالیږي چي د Primary Memory یا RAM او CPU تر منځ د پردي په شکل موقعیت لري یا پرته ده. چي په دي میموري کي د ډیټا او یا پروګرام هغه برخه چي CPU یي بیا بیا ځلي استعمالوي ذخیره کیږي یا ساتل کیږي له ډیسک څخه ډیټا د Operating System یا ویندو په واسطه کیش میموري ته راوړل کیږي او له دي ځایه بیا CPU ته ځي یا CPU له کیش میموري څخه ډیټا Access کوي یا ترلاسه کوي یي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Cache یا کیش میموري ګټي او تاوانونه په لاندي ډول دي.

ګټي: د CPU لپاره يي د Access Time یا د لاسرسي وخت لږ دی یا CPU لاسرسی ورته اسان دی.

او هغه ډیټا له ځان سره ساتي چي CPU يي د يو پروسيس په وخت کي بیا بیا ځل استعمال ته ضرورت لري.

تاوانونه: د ذخيره کولو لپاره لږ ظرفيت لري یا سایز يي کم دی.

دا یوه Volatile یا بدلیدونکي میموري ده مطلب په هغه صورت کي چي کمپیوټر بند شي دا میموري له ځان سره ستور شوي یا ذخیره شوي ډیټا له لاسه ورکوي .

او همدارنګه دا میموري ډیره ګرانه یا یا د اخستلو لپاره اوچت قیمت لري

Primary memory or RAM: دا ډول میموري یوه Internal یا داخلي او همدارنګه Read/Write میموري ده. دا میموري یا RAM هغه ډیټا او انسټرکشن له ځان سره ساتي په کوم چي اوس مهال کمپیوټر پروسیس یا کار کوي . دا میموري هم لږ ظرفیت لري خو د کیش میموري په نسبت يي ظرفيت ډیر دی او همدارنګه دا میموري هم لکه د کیش میموري په شان Volatile خاصيت لري یعني په هغه صورت کي چي کمپیوټر بند شي له ځان سره ستور شوي ډیټا له لاسه ورکوي یا Lost کوي يي چي له همدي امله ورته Temporary یا لنډ مهالي میموري هم وايي. دا میموري هم یوه Semiconductor میموري ده چي سفيډ يي د کیش میموري په نسبت کم دی چي په دوه برخو ویشل شوي. RAM او ROM چي لاندي ځانګړتیاوي لري.

- دا یوه Semiconductor میموري ده
- Main or internal Memory چي اصلي یا داخلي میموري هم ورته ویل کیږي
- Volatile خاصیت لري یعني کله چي کمپیوټر بند شي ډیټا له لاسه ورکوي
- دا د کمپیوټر لپاره Working یا کاري میموري ده چي سفيډ يي له کیش میموري څخه کم او له Secondary میموري څخه زیات دی .
- او همدارنګه کمپیوټر نه شي کولی چي پرته له دي میموري څخه وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Secondary Memory: دا میموري چي د بهرنی یا External میموري په نوم هم پیژندل کیږي او همدارنګه دا میموري Non Volatile یا نه بدلیدونکی خاصیت لري یعني د کمپیوټر د بندیدو په صورت کي له ځان سره Store شوي یا ذخیره شوي ډیټا له لاسه نه ورکوي او له ځان سره یي د دایم لپاره ساتي چي له همدي امله ورته Permanent Memory یا دایمي میموري هم ویل کیږي. ددي میموري Speed یا تیزوالی د RAM په نسبت کم دی خو سایز یي له دي میموري څخه زیات دی . او همدارنګه CPU نه شي کولی چي په مستقیم ډول له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کړي بلکي د Input او Output په توګه له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کوي او ورکوي یي یعني ډیټا له Hard Disk یا Secondary میموري څخه Primary میموري یا RAM ته ځي

Hard Disk

او بیا له هغه ځایه CPU ته ځي . ددي میموري مثالونه لکه . Disk, CD Rom, DVD او داسي نور....

Jafar Hakname

د Secondary میموري ځانګړتیاوي په لاندي ډول ذکر شوي دي

- دا یوه External یا خارجي میموري ده
- دا ډول میموري Magnetic او Optical میموریاني دي
- دا میموري د Backup ملاتړي یا کومکي میموري په نوم هم پیژندل کیږي
- دا یوه Non Volatile یا نه بدلیدونکي میموري ده مطلب ډیټا په دایمي ډول له ځان سره ساتي
- او همدارنګه دا میموري په کمپیوټر کي د Storage یا ذخیره ګا په توګه استعمالیږي
- کیدای شي چي کمپیوټر له دي میموري څخه پرته هم وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپيوټر د ميموري واحدات *Computer Memory Units*

د ميموري يا Storage د اندازه کولو واحدات :عبارت له هغه مقدار ډيټا يا معلوماتو څخه دی چي يوه ميموري يي له ځان سره Store يا ذخيره کوي. چي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

Bit يا Binary Digit: دا د کمپيوټر ميموري د اندازه کولو کوچني واحد دی چي عبارت له (0) او (1) څخه دی چي يا به صفر وي او يا به يو وي چي ON او OFF هم ورته ويل کيږي.

Nibble : نيبل: چي څلور بيټ مساوي له يو نيبل سره دي

Byte بايټ: چي اته بيټ مساوي دي له يو بايټ سره دي او همدارنګه يو بايټ عبارت دی له يو توري څخه.

چي جدول يي په لاندي ډول دی.

8 Bits	=	1	Byte
1024 Byte	=	1	Kilo Byte (KB)
1024 KB	=	1	Mega Byte (MB)
1024 MB	=	1	Giga Byte (GB)
1024 GB	=	1	Tetra Byte (TB)
1024 TB	=	1	Peta Byte

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر مادر بورډ *Computer Mother Board*

مادر بورډ چې Main board یا عمومي بورډ هم ورته ویل کیږي چې د کمپیوټر ټولي داخلي او خارجي برخي له یو بل سره نښلوي یا وصل کوي

لکه . Hard Drive , Memory ,CPU,Sound Card, Video Card ,Optical Drive او داسي نوري برخي په مستقیم او یا غیر مستقیم ډول د کیبل له لاري له یو بل سره وصل کوي . او همدارنګه مادر بورډ ته د کمپیوټر د ملا د تیر نسبت هم کیږي یا ویل کیږي .

مادر بورډ د کمپیوټر دا ټولي برخي ددي لپاره سره وصلوي یا Connect کوي تر څو په منظم او ښه ډول یوه وظیفه ترسره کړي .

مادر بورډ د کمپیوټر د بیلا بیلو برخو یا Components د نښلولو لپاره Ports یا Slots یعني سوري او ځایونه لري .

لکه. VGA Port, Parallel port , Usb port او داسي نور چې د کیبل په ورکولو یا Plug in په واسطه Connect یا نښلول کیږي .

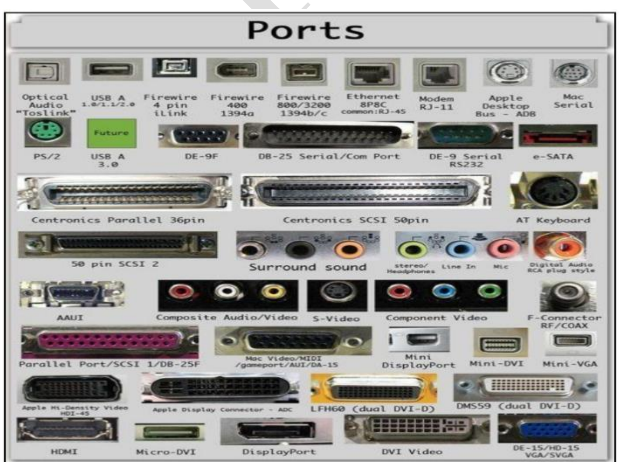

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپيوټر دوه لوی برخي Two Big Parts of Computer

د کمپيوټر دوه عمده او لویَ برخي چي ټول کمپيوټر ورڅخه جوړ شوی دی عبارت دي له Hardware او Software څخه چي ددي دواړو برخو له يو ځای کيدو څخه کمپيوټر منځ ته راغلی دی .

Hardware: د کمپيوټر ټولي فزيکي يا بدني برخي چي کمپيوټر ورڅخه جوړ شوی هارډ وير ورته ويل کيږي. يا په بل عبارت Hardware دکمپيوټر هغه ټولي برخي چي مونږ يي په لاس نيولی او لمس کولی شو چي دکمپيوټر لاندي برخي په کي شاملي دي .

Input Device: لکه. موس ، کيبورډ ،مايکرو فون او داسي نور......

Output Device: لکه. Monitor يا سکرين ، فرينټر ، سپيکر او داسي نور...

External Storage Device: يا خارجي ذخيري لکه. هارډ ډيسک،ډي وي ډي ،سي ډي ، يو ايس بي ، او داسي نور....

Internal Components: يا داخلي برخي لکه. CPU, Mother board, RAM او داسي نور.

Jafari

(c) ketabton.com: The Digital Library

Software: سافټویر د پروګرامونو او Instruction یا لار ښوونو مجموعه یا ټولګه ده چې د یوې خاصې وظیفي او یو خاص Problem یا مشکل د حل کولو لپاره د پروګرامرانو له خواجوړیږي لکه. MS Word, Excel, Games, Windows او داسې نور چې په دوه برخو ویشل شوي دي چې عبارت دي له.

System Software او Application Software

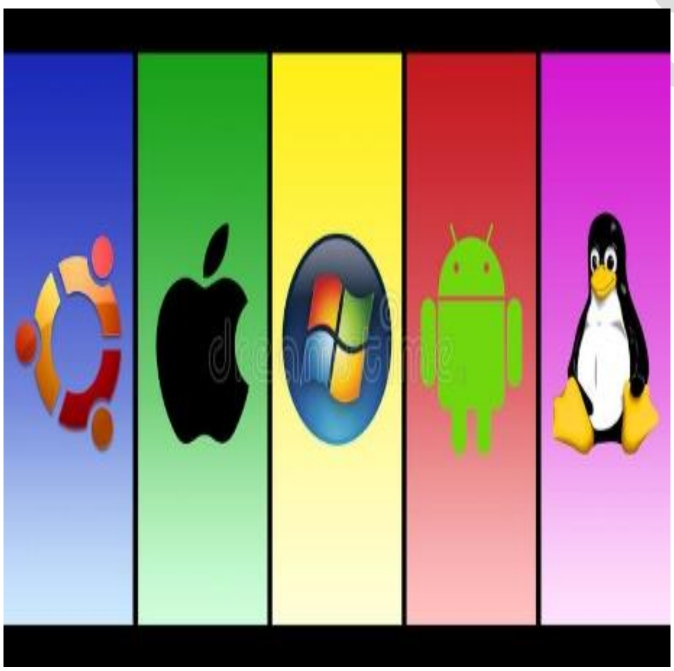

System Software: دا سافټویر د هغه پروګرامونو مجموعه ده چې ددې لپاره جوړ شوي یا جوړیږي تر څو په خپلواکه توګه یا په خپل سرکمپیوټر وچلوي او کنټرول یې کړي او همدارنګه د کمپیوټر Processing ته وړتیا او پراختیا ورکوي. په عمومي ډول System Software د کمپیوټر جوړوونکو کمپنیو له خوا تیاریږي یا جوړیږي . ددې سافټویر ټول پروګرام په Low Level Language یا ژبه کې لیکل کیږي یا جوړیږي دا ددې لپاره تر څو د هارډویر سره په اساسي ډول تماس ولري .

دا ډول سافټویر د کمپیوټر د هارډویر او User یا د کمپیوټر تر منځ Interface برابروي یا اړیکه جوړوي . د System Software مثالونه لاندې ذکر شوي

Operating System or Windows, Compiler, Interpreter, Assembler او داسې نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د System Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د System یا ماشین سره نږدي اړیکه لري
- Speed یا چټکتیا یي زیاته ده
- جوړول یي سخت کار دی
- پوهیدل وربانديي ډیر سخت دي
- ساتنه او تنظیم یي سخت کار دی
- په عمومي ډول په Low Level Language کي لیکل کیږي

Application Software: دا ډول سافټویر د یو خاص مقصد او یا یوي خاصي وظیفي د ترسره کولو لپاره جوړیږي. دا سافټویر په کمپیوټر لیب کي د Application Software د کټګوری لاندي جوړیږي . دا ډول سافټویر کیدای شي یو پروګرام وي لکه Notepad چي د ساده لیکني یا اډیټ کولو لپاره استعمالیږي . او یا هم کیدای شي چي د پروګرامونو مجموعه یا ټولګه وي چي Software Package ورته ویل کیږي چي دا پروګرامونه په شریکه یا ګډه توګه کار کوي تر څو یوه وظیفه ترسره کړي لکه Spreadsheet Package او داسي نور....

ددي ډول سافټویر مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

Payroll Software, Students Record Software, Income Tax Software, Microsoft Office Suite, MS Word, MS Excel, MS PowerPoint او داسي نور....

د Application Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د User یا استعمالوونکي سره نږدي اړیکه لري
- جوړول یي اسان دي ډیر سخت نه دي
- د System software په نسبت لږه چټکتیا لري
- په عمومي ډول په High Level Language کي لیکل کیږي
- پوهیدل وربانديي اسان دي
- سایز یي زیات او زیات Storage ته اړتیا لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Relationship Between Hardware and Software د هارډویر او سافټویر اړیکه

- د کمپیوټر هارډویر او سافټویر په یو بل باندي تکیه کوي او همدارنګه دا دواړه باید په شریکه کار وکړي تر څو کمپیوټر یو ښه Output تولید کړي.
- مونږ نه شو کولی چي له سافټویر څخه د هارډویر له ملاتړ یا Support څخه پرته کار واخلو او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي له هارډویر څخه د سافټویر له ملاتړ څخه پرته ګټه واخلو
- که چیري مونږ غواړو چي په کمپیوټر باندي یوه خاصه وظیفه ترسره کړو نو د هغه وظیفي د ترسره کولو لپاره ځانګړی سافټویر باید هارډویر ته Load یا اضافه یا انسټال شي.
- د هارډویر اخستل یو ځل لګښت ته اړتیا لري خو تر څنګ یي سافټویر جوړول یا Development ډیر سخت او جاري لګښت ته اړتیا لري
- د مختلفو وظیفو د ترسره کولو لپاره باید مختلف سافټویر هارډویر ته انسټال یا اضافه شي
- سافټویر د هارډویر او استعمالوونکي تر منځ د لینک یا رابطي په توګه کار کوي
- که چیري هارډویر ته د کمپیوټر زړه وواېو نو سافټویر ته یي روح ویلی شو مقصد دواړه په پوره ډول په یو او بل پوري تړلي دي.

Computer Number System د کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت

کله چي مونږ یو توری یا یوه کلمه لیکو نو کمپیوټر دغه توري د اعدادو شکل ته اړوي ځکه چي کمپیوټر یواځي په اعدادو یا Binary System (0) او (1) باندي پوهیږي . چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

Binary Number System: په دي سیسټم کي دوه اعداد استعمالیږي چي بنسټ او قاعده یي په (2) اعدادو ولاړه ده چي عبارت دي له (0) او (1) څخه.

Octal Number System: په دي سیسټم کي اته عددونه استعمال شوي چي بنسټ او قاعده یي په (8) عدد ولاړه ده چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7)

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Decimal Number System: دا د هغه اعدادو سیستم دی چي مونږ يي په ورځني ژوند کي استعمالوو چي په دي سیستم کي لس اعداد استعمال شوي چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9) څخه

Hex Decimal Number System: په دي سیستم کي چي قاعده يي په (16) اعدادو ولاړه ده لس اعداد او شپږ توري په کي شامل دي
چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 A,B,C,D,E,F) څخه

Convert Decimal to binary and binary to Decimal د اعدادو بدلول

د مثال په توګه که چيري مونږ غواړو چي (29) عدد چي يو Decimal عدد دی او غواړو چي دا عدد Binary يا د کمپیوټر لپاره د پوهيدلو وړ اعدادو (0) او (1) ته واړوو نو ددی عمل د ترسره کولو لپاره بايد لاندي مرحلي ترسره کړو.

(1) راکړل شوی عدد چي (29) دی . د باينري عدد چي قاعده يي (2) ده

يعني راکړل شوی عدد (29) په (2) تقسیموو او د هر يو Step يا مرحلي باقي مانده له ځان سره ليکو . او کله چي د ټولو عمليو په اخر کي يو عدد باقي پاتي شي د هغه باقي مانده په شمول د پورته تير شوو ټولو مرحلو باقي مانده عددونو سيټ د راکړل شوي Decimal عدد باينري شکل دی .لکه په لاندي جدول کي چي دا عمل ترسره شوی دی

باقي مانده	نتيجه	عمليه	مرحلي
1	14	29/2	1 مرحله
0	7	14/2	2 مرحله
1	3	7/2	3 مرحله
1	1	3/2	4 مرحله
1	0	1/2	5 مرحله

په پورته باقي مانده کالم کي ټول موجوده اعدادو سيټ يعني (1.0.1.1.1) د راکړل شوي Decimal عدد باينري شکل دی. چې په پورته باقي مانده کالم کي راکړل شوی لومړی باقي مانده په ښي طرف کي اول بيا دوهم باقي مانده دوهم او همدغسي دوام ورکوو تر څو دغه سيټ ترتيب شي.

Jafar Hashimee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) او اوس غواړو چي د مثال په ډول همدغه راکړل شوی یا لاس ته راغلی باینري عدد Decimal ته واړوو ددي عمل د ترسره کولو لپاره لاندي مرحلو ته ضرورت دی . لکه څنګه چي ویل شوي په باینري سیستم کي (0) د OFF او (1) د ON په معنا دی نو له همدي ځایه لومړی د باینري عدد قاعده چي (2) دي د طاقت په شکل لیکو او بیا یي د راکړل شوي باینري شکل یا عدد په واسطه ON او OFF معلوموو او بیا یي ON برخي سره جمعه کوو تر څو د راکړل شوي باینري عدد Decimal شکل لاس ته راوړو لکه په لاندي ډول چي دا عمل ترسره شوی دی .

2^8	2^7	2^6	2^5	2^4	2^3	2^2	2^1	2^0
256	128	64	32	16	8	4	2	1
				1 ON	1 ON	1 ON	0 OFF	1 ON

$$(29) = 16 + 8 + 4 + 1$$

Computer Data and Information د کمپیوټر ډیټا او معلومات

Data: مونږ کولی شو ډیټا په دي ډول تعریف کړو. د حقیقتونو ، نظریو، او لارښوونو وړاندي کول . او یا په بل عبارت لومړنیو او خامو موادو او یا معلوماتو ته چي لا پروسیس ته اړتیا لري ډیټا ویل کیږي.چي عبارت دي له توري ، اعداد ، سمبولونه ، تصویر ، اډیو ، ویډیو او داسي نور د ډیټا مثالونه دي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Information: معلومات یوه اداره شوي او منظم شوي ډیټا ده چې د ترلاسه کوونکي لپاره په پوره معنا د پوهیدلو وړ وي. او همدارنګه Information هغه ډیټا ده چې مختلف ډول مراحل او پروسیس ورباندي ترسره شوی وي او پوره معنا لرونکي او د پوهیدلو وړ وي د User یا استعمالوونکي لپاره. لکه په لاندي مثال کي چي یادونه شوي.

4 Information	= 2+2 خام مواد یا لومړنی ډیټا

Data Processing Cycle د ډیټا د پروسیس جریان

کمپیوټر ته په ورکړل شوي ډیټا باندي د پروسیس سیکل عبارت دی له

Input Data + Processing = Output or Information

- د Data processing Cycle: په لومړنی مرحله کي چي د استعمالوونکي یا User له خوانه ډیټا کمپیوټر ته داخلیږي دي مرحلي ته Input یا وراچول او ورکول ویل کیږي.
- د Data Processing Cycle: په دوهمه مرحله کي کمپیوټر په ورکړل شوي ډیټا باندي پروسیس کوي او مختلف ډول عملیي ورباندي ترسره کوي تر څو د یوزر لپاره د پوهیدلو وړ شکل یا Information ته یي واړوي چي دي مرحلي ته Processing ویل کیږي.
- د :Data processing Cycle: په دریمه مرحله کي کمپیوټر خپل تولید شوي Information یا معلومات چي د تیرو دوه مرحلو په واسطه لاس ته راغلي استعمالوونکي یا User ته یي ورکوي چي دي مرحلي ته Output ویل کیږي.

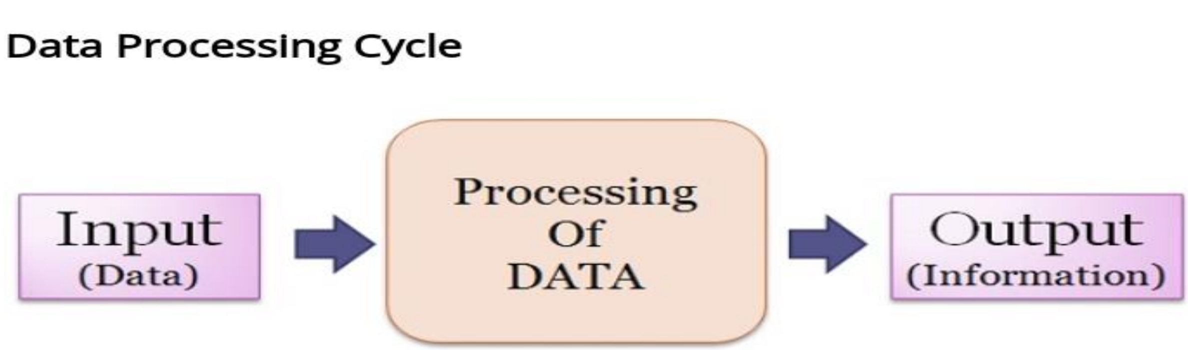

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر انټرنیټ   Computer Networking

Internet: دا یوه نړیواله شبکه ده یا هغه سیستم دی چي په کي زیات شمیر کمپیوټر له یو او بل سره وصل یا Connect کیږي تر څو معلومات او سرچیني له یو بل سره شریک یا Share کړي.

د کمپیوټر نیټورک ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي .

- له یو کمپیوټر څخه بل کمپیوټر ته د معلوماتو او سرچینو شریکول.
- یو پایل په یوکمپیوټر کي سټور وي او د نورو کمپیوټرونو څخه هغه پایل ته لاسرسی پیدا کول.
- کله چي له یو کمپیوټر سره Scanner, Printer, Fax Machin وصل وي نو د انټرنیټ له لاري نور کمپیوټرونه هم کولی شي له دي وسایلو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر نیټورک لپاره لاندي وسایل ضروري دي.

External and Internal Network Card, Router, Distributer

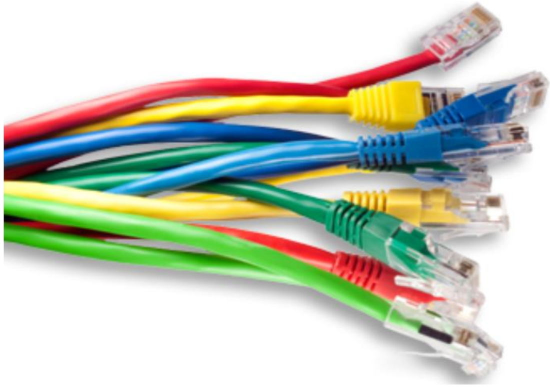

Network Cable: کیبل ددي لپاره استعمالیږي تر څو کمپیوټرونه له یوبل سره Connect یا وصل کړي چي په دي برخه کي زیا استعمالیدوونکی کیبل RJ-45 دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Distributer: کله چي مونږ يو کمپيوټر له بل سره وصل کوو د Serial port له لاري يي وصل کوو خو که کله وغواړو چي ډير کمپيوټرونه له يو او بل سره وصل کړو نو

Serial port بيا دا کار نه شي ترسره کولی. نو ددي ستونزي د حل لپاره يوي مرکزي باډي يا Distributer ته ضرورت دی چي ددي لاري بيا کولی شو کمپيوټرونه ، سکينر،پرينټراو داسي نور وسايل وصل کړو چي دغه مرکزي باډي بيا Network Traffic کنټرولوي.

Router: دا اله د مرکزي باډي په توګه په انټرنيټ کي استعماليږي چي ددي لاري کمپيوټرونه او نور وسايل له يو او بل سره وصل کيدلی شي. همدارنګه دا اله د يادو وسايلو د وصل کولو لپاره خپل سوري لري چي Ports ورته ويل کيږي چي کمپيوټر او نور وسايل له Router سره د Network Cable په واسطه وصل کيږي . خو په اوس زمانه کي داسي روټر هم موجود دي يا راغلي دي چي کمپيوټرونه او نور وسايل پرته له کيبل څخه هم ورسره وصل کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Network Card: دا د کمپيوټر يوه مهمه برخه ده چي پرته له دي څخه يو کمپيوټر نه شي کولی چي له انټرنيټ سره وصل شي او همدارنګه دا اله يا برخه د نيټورک برابروونکي يا Network Interface Card(NIC) په نوم هم پيژندل کيږي زيادتره کمپيوټر خپل نيټورک کارډ لري چي په دوه ډوله دي.

Internal and External Network Card يا داخلي او خارجي نيټورک کارډ

Internal Network Card: ددي نيټورک کارډ لپاره په مادربورډ کي خپل سوري يا Ports موجود دي چي د هغي لاري Insert کيږي يا داخليږي.

External Network Card: دا نيټورک کارډ په دوه ډوله دي Wireless او USB base

Wireless: دا نيټورک کارډ ددي ضرورت لري تر څو مادر بورډ ته داخل شي او همدانګه دا د انټرنيټ سره د وصل کيدلو لپاره کيبل ته اړتيا نه لري.

USB base: ددي نيټورک کارډ استعمال اسان دی او له کمپيوټر سره د Usb port له لاري وصل کيږي او کمپيوټر په اتوماد ډول دا کارډ معلوموي او د هغه لپاره ضروري Driver انستالوي هغه ډرايور چي په اتوماد ډول د انټرنيټ Support کوي يا چلوي يي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Internet: دا يو پراخه نړيوال او معياري سيستم دی د کمپيوټرو د وصل کولو لپاره او همدارنګه په معياري Protocol سره چي TCP/IP دی استعماليږي. په انټرنيټ کي هر يو کمپيوټر په خپل خاص IP ادرس سره پيژندل کيږي. IP ادرس د نمبرو يو خاص ګروپ دی چي مثال يي عبارت دی له (110.22.33.114) څخه کوم چي د کمپيوټر Location يا موقعيت معلوموي او همدارنګه کمپيوټر يو خاص Doman Name Server) (DNS) استعمالوي

او دا ددي لپاره استعماليږي تر څو Name يا نوم IP ادرس ته واړوي نو له همدي لاري User کولی شي چي يو کمپيوټر د Name يا نوم له لاري پيدا کړي. چي مثال يي دا دی

کله چي مونږ Google Search کي وليکو(https://WWW.Totourilspoint.com)

نو DNS دا پته يو خاص IP ادرس ته بدلوي او بيا د همدي ادرس له لاري هغه کمپيوټر ته ځي په کوم کي چي دا ويب سايټ پروت دی يا موجود دی.

يادونه: انټرنيټ د هرچا لپاره په ټوله نړۍ کي د لاسرسي وړ دی.

Intranet: انټرانيټ دا يو داسي سيستم دی چي په دي کي معلوم شمير کمپيوټرونه سره وصل وي او په انټرانيټ کي وصل شوي کمپيوټرونه بهر نړۍ ته لاسرسی نه لري يا هغه کمپيوټرونو ته لاسرسی نه لري چي د انټرانيټ څخه بهر وي.

په معمول ډول هره اداره يا Organization خپل انټرانيټ او غړي لري او همدغه غړي کولی شي چي ددي اداري په انټرانيټ کي موجوده يا وصل کمپيوټرو ته لاسرسی ولري او همدارنګه په انټرانيټ کي هم يو کمپيوټر د خپل خاص IP ادرس له مخي پيژندل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انټرنیټ او انټرانیټ تر منځ توپیرونه په لاندي ډول دي

- انټرنیټ په عمومي ډول د ټولي نړۍ د کمپیوټرو لپاره دی خو په مقابل کي انټرانیټ په څو کمپیوټرو پوري تړلی او خاص وي
- انټرنیټ په پراخه او ښه ډول ویب سایټو ته لاسرسی برابروي خو انټرانیټ بیا بندیزونه لري
- انټرنیټ د انټرانیټ په پرتله لږ محفوظیت یا Security لري خو انټرانیټ بیا ډیر زیات محفوظ او Secure دی.

د کمپیوټر چلوونکی سیستم Computer Operating System

Operating System یا OS هغه پروګرام دی چي لاندي ځانګړتیاوي لري.

- OS هغه پروګرام دی چي د Hardware او Software ترمنځ د Interface یا نښلوونکي چاپیریال په توګه کار کوي.
- دا هغه سره تړلي او خاص پروګرامونه دي چي د کمپیوټر ټولي سرچیني او عملیي کنټرولوي.
- دا هغه پروګرامونه دي چي په کمپیوټرکي د نورو پروګرامونو چلیدل کنټرولوي لکه Application او نور System سافټویر کنټرولوي.
- د اپریټینګ سیستم کار دا دی تر څو کمپیوټر هوسا اوپه ګټوره توګه کار وکړي
- یوزر ته هوسا او ښه چاپیریال برابروي ترڅو له کمپیوټر څخه استفاده وکړي.
- OS د یو منځګړي په توګه د یوزر او هارډویر تر منځ فعالیت کوي او یوزر ته دا زمینه برابروي ترڅو له نورو سرچینو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر ټولي سرچیني اداره کوي او کنټرولوي.
- همدارنګه OS دا معلوموي چي څوک او له کومي سرچیني څخه استفاده کوي او همدارنګه د سرچیني غوښتونکو ته چي مختلف پروګرامونه او یوزران دي د سرچیني ورکولو اونه ورکولو پریکړه او مختلف مشکلات حل کول.
- د یوزر او پروګرام ترمنځ د سرچینو د شریکولو لپاره مناسب چاپیریال جوړول .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Operating System یا OS دندې په لاندې ډول دي.

Memory Management: ددې معلوموول چې د Primary Memory یا RAMکومه برخه استعمال شوې او د چا له خوا استعمال شوې او کومه برخه يې نه ده استعمال شوې او کله چې يو پروسيس يا پروګرام د ميمورې غوښتنه وکړي هغه ته ميمورې ورکول يا برابرول.

Processor Management: CPU ته د پروسيس ورکول او يا نه ورکول اداره کوي او کنټرولوي يې.

Device Management: د ټولو وسايلو معلوموول چې Input/output کنټرول هم ورته ويل کيږي او همدارنګه دا پريکړه کول چې کوم پروسيس بايد Device ترلاسه کړي څه وخت او د څومره Time يا وخت لپاره.

File Management: د سرچينو ورکول اونه ورکو او همدارنګه دا پريکړه کول چې څوک دي Resources يا سرچيني ترلاسه کړي.

Security: په کمپيوټرکې موجوده ډيټا ته د بې اجازې لاسرسې مخنيوی کول لکه د Password په واسطه او يا د نورو تخنيکونو په واسطه مخنيوی کول.

Job Accounting: د هغه وخت او سرچيني معلوموول چې د کوم پروسيس او يا د کوم يوزر له خوا استعمال شوې وي.

Control Over System Performance: له سيستم څخه دخدمت د غوښتلو ريکارډ کول يا په ياد ساتل.

Interaction with Operator: د OS علم د متقابل عمل کوي چې ځواب يې د سکرين له لارې ښودل کيږي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Error Detecting Aid: د مشکلاتو یا د Error په معلومولو کي مرسته کول چي د Error Message ښودلو او نورو لارو ترسره کيږي

Coordination Between Other Software and User: د یوزر او سافتویرو ترمنځ لاربنوونه یا یوزر او نورسیستم سافتویرو ته لاربنوونه کول لکه. Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور.

Types of Operating System د چلوونکي سیستم ډولونه

زیادتره خلک هغه اپریټینګ سیستمونه استعمالوي چي په نوي اخستل شوي کمپیوټر کي یي له مخکي څخه Install یا نسب وي خو مونږ کولی شو چي انستال شوی OS یا اپریټینګ سیستم

Upgrade او Change یا بدل کړو او پر ځای یي بل OS په خپل کمپیوټر کي انستال کړو.

همدارنګه د Personal Computer یا شخصي کمپیوټر لپاره دري عام OS عبارت دي له

Linux, Apple Mac OS X, Microsoft Window څخه.

عصري یا Modern اپریټینګ سیستمونه په شکلیز ډول کار کوي یا (GUI)

یعني Graphical User Interface دي . چي دا ډول OS تاسو ته دا اجازه درکوي تر څو د موس Pointer یا اشاره کوونکی په یو Icon یا شکل ودروی او کلیک ورباندي وکړی نو تاسو ته به له دي شکل سره تړلي هرڅه د سکرین پرمخ د لیکني او شکل یا تصویر سره ښکاره شي په واضح ډول سره یي بیا تاسو لیدلی شی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدارنګه عصري GUI اپریټینګ سیستمونه ددي لپاره جوړ شوي یا جوړیږي چي User یا استعمالوونکي ته د کمپیوټر استعمال اسانه او په ښه ډول تري استفاده وکړي.

د GUI – OS د راتلو څخه مخکي کمپیوټرونو Command Line Interface (CMD)

درلودو په دي Interface کي به User هر یو Command بیل بیل لیکلو او په مقابل کي به کمپیوټرونو د ورکړل شوي Command جواب یواځي د Text یا لیکني سره د سکرین پر مخ ښکاره کولو چي بیا له CMD څخه وروسته Microsoft کمپنۍ د (Windows OS) رامنځته کړو.

The Windows GUI

OS Microsoft Windows

د 1980 کال په منځ کي رامنځته شو. چي اوس مهال زیات (Microsoft OS) موجود دي

چي ددي کمپنۍ تر ټولو اوسنۍ یا Recent Version يي (Windows 10) ده چي په (2015) کال کي جوړه شوي ده او همدارنګه (Windows 8) په (2012)

(Windows 7) په (2009) او (Windows Vista) په (2007) کي رامنځته شوي

چي اوس مهال (Recent Version) یا نوی ورژن د PC یا Personal Computer یا شخصي کمپیوټر Smart Phone , Tablet او نورو لپاره (Windows 10) ده

او همدارنګه د Server Computers لپاره بیا (Windows 2019) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mac OS X: دا Operating System هم د OS يوه سلسله ده چې د Apple كمپنۍ له خوا جوړيږي چې په ټولو نوي اختسل شوو Macintosh كمپيوټرونو كې دا OS له مخكې څخه Install يا نسب وي چې مختلف ورژن يې عبارت دي له.

The OS X GUI

Mojave. Sep 2018—yosemite.2014—Mountain Lion.2012—Lion.2011

او Snow Leopard.2009 او همدارنګه Apple كمپنۍ هم (Mac OS X Server) د سرور كمپيوټرو لپاره وړاندي كوي . چې په 2014 كال كې د Mac OS X ماركيټ يا استعمال 9.5% وو په داسي حال كې چې Microsoft Windows نيږدي 90% ماركيټ درلوده د Apple كمپنۍ د ماركيټ د كموالي يوه وجه دا وه چې ددي كمپنۍ كمپيوټرونه ډير قيمته يا ګرانبيه وو خو تر څنګ يې بيا ځيني خلک يا وګړي د Mac OS X شكل يا Graphic خوښوي چې د هر چا په ذوق يا خوښي پوري اړه لري.

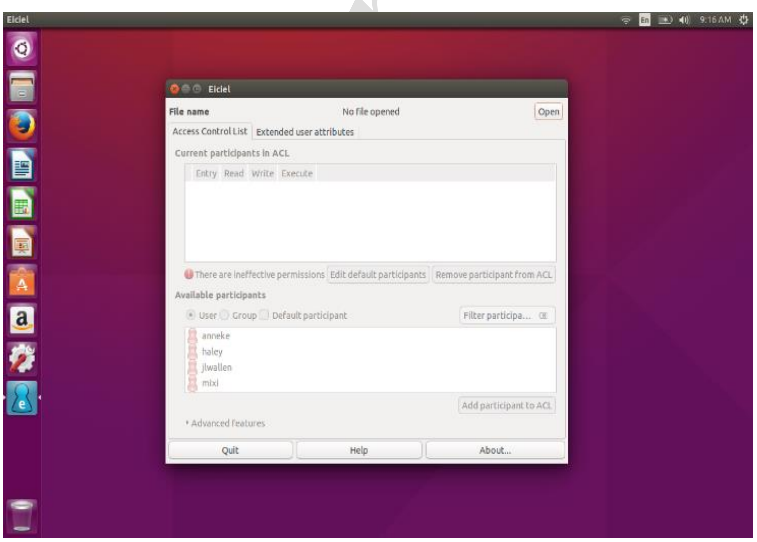

Linux: دا اپريټنګ سيسټم د Open Source له كورنۍ څخه دی يعني هر څوک كولی شي په ټوله نړۍ كې دا OS په Free يا مفت ډول ترلاسه كړي.

د لينيكس كرنل په 1991 كې رامنځته شو او ددې OS ماركيټ په 2014 كال كې له 2% څخه هم كم وو خو په هر حال زيادتره Server Computer همدا يعني لينيكس OS استعمالوي ځكه چې Customize يې اسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Operating systems for mobile devices

Mobile Operating System: دا OS په موبايلونو لكه.

Smart Watch, Tablet, Smart phone او داسي نور Mobile Devices كي استعماليږي

د Mobile OS مثالونه په لاندي ډول ذكر شوي دي

لكه (Google Android) (Windows Phone) (Apple iOS)

چي ددي OS په واسطه تاسو كولی شی په خپلو موبايلونو كي فلمونه وګورئ،

انترنيټ وكاروی ، ګيمونه وربادي وكړی او همدارنګه د جنتري يا Cleanedr Manage

او داسي نور كارونه ترسره كړی . چي مشهور OS يي Windows, iOS, Android دي.

Android: دا OS د Google كمپنۍ په واسطه Design شوی يا جوړ شوی دی چي استعال يي خورا يا ډير اسان دی او هغه سيستمونه چي Android OS استعمالوي په ټوله نړی كي يي شمير له يو بيليون څخه زيات دی.

iOS: دا OS يو پرمختللی ، هوښيار ، او محفوظ Mobile Operating Systemدی

چي په iPhone, iPad, iPod Touch موبايلو كي استعماليږي.

Windows: دا يو محفوظ، ساده او اسان استعمالوونكی OS دی چي

Skype, OneDrive, Outlook په شمول مهمي نقتي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چلوونکي سیستم خدمات   OS Services

یو Operating System یا OS د یو پروګرام او یوزر لپاره لاندي خدمات وړاندي کوي.

د پروګرام لپاره د چلیدلو وړ چاپیریال برابروي او همدارنګه د یوزر لپاره داسي چاپیریال برابرو تر څو په کمپیوټر کي د خپلي خوښي پروګرام په ښه او ګټوره توګه استعمال کړي یا ګټه تري واخلي چي ځیني مهم خدمات چي یو OS یي برابروي په لاندي ډول دي.

Program Execution: میموري ته د یو پروګرام Load کول، د پروګرام چلول یا Execution ، د پروګرام د چلولو کنټرول، د همهاله پروسیس یا Interrupt لپاره طریقه یا حل لار لټول، د پروسیس د پوهولو لپاره لار برابرول، د Deadlock یا ځنډ او ټکر لپاره طریقه یا لار برابرول او کنټرولول او داسي نور...

Input/output Operation: مطلب د Read/Write یا د لیکلو او لوستلو، Delete کولو یا ختمولو، او ایډیټ یا سمون راوستلو لپاره چي هر یو پایل او یا هر یو I/O وسیلي یا Device ته ضرورت شي هغو ته لاسرسی برابروي او کنټرولوي یي

File System Manipulation: پایل د یوبل سره تړلو معلوماتو مجموعي ته ویل کیږي. کمپیوټر کولی شي چي پایلونه د ډیر وخت لپاره په Secondary Storage لکه Hard Disk, CD, DVD, او داسي نورو کي ذخیره کړي. OS د پایل Management یا اداره کولو په برخه کي لاندي کارونه ترسره کوي

- مثال کله چي یو پروګرام غواړي چي یو پایل Read او یا Write کړي نو OS پروګرام ته دا اجازه ورکوي تر څو په یو پایل باندي عملیي ترسره کړي.
- او همدارنګه دا اجازت ورکوي تر څو یو پایل یوازي Read یا ولولي او یا همداسي Read او Write دواړه عمل ترسره کړي یعني هم یي ولولي او هم وکولی شي چي تغیر په کي راولي او یا یي ختم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- OS یوزر ته داسي چاپیریال برابروي تر څو یوزر وکولی شي یو پایل Create او یا Delete کړي او همدارنګه نوملړونه Create/Delete کړي.
- او همدارنګه OS یوزر ته دا اجازه ورکوي ترڅو له خپلي ډیټا څخه Backup یا دوهمه کاپي واخلي چي د ډیټا په ساتلو کي مهم رول لري.

Communication: OS مختلف ډول Process ته چي د کمپیوټر په داخل کي وي او یا مختلفو کمپیوټرونو ته چي د انټرنیټ له لاري سره وصل یا Connectوي د Communication یا خبرو اترو لار او اړیکه برابروي چي دا کار په دوه طریقو ترسره کیږي.

Share Memory یا د میموري په شریکولو سره.

Message Passing یا د پیغام په استولو سره ترسره کیږي.

Error Handling: Error یا مشکل هروخت او هر چرته پیښیدلی یا پیدا کیدلی شي لکه په CPU, Memory, Input/output Devices او داسي نورو کي. د مشکل د کنټرول لپاره یو

OS لاندي کارونه ترسره کوي.

- OS په منظم ډول Possible Error یا ممکنه مشکل چیک کوي.
- OS د هر ډول سرچینو لپاره تقسیم اوقات برابروي لکه د CPU لپاره.

تقسیم اوقات ددي لپاره برابروي تر څو CPU په منظم ډول استعمال شي او بنه کاروکړي یا ترسره یې کړي.

Jafar Hashimee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Protection: OS هرډول بې له اجازي لاسرسی کمپیوټرته کنټرولوي او همدارنګه په سیستم کې موجوده ډیټا ته د غیر قانوني یا پرته له اجازې لاسرسي مخنیوی کوي چې دا کار لکه د یوزر لپاره Password او داسې نورو تخنیکونو له لارې ترسره کوي.

Threat تهدید یا خطر

په هر محیط کې هره پیښه چې په پټه او بدمرغۍ سره او غیرقانوني لاسرسی چې په ډیټا کې خرابتیا، افشاکول، او یا بدلون رامنځته کوي او همدارنګه په خدمتونو باندې بندیز لګول د Threat په توګه پیژندل کیږي.

د کمپیوټر Threat ډولونه په لاندې ډول دي.

فزیکي ویجاړی لکه: اور،اوبه چټلتیا او داسې نور.

طبیعي پیښې لکه: زلزله، اورغورځوونکي فعالیتونه او نور.

د خدمت له لاسه ورکول لکه: برق،Airconditio,Telecommunication او نورو تخنیکي وسایلو ناکامیدل لکه په سامان الاتو کې ستونزه په سافټویر کې ستونزه او همدارنګه د ظرفیت یا ذخیرې ډکیدل او داسې نور.

Deliberates: لکه جاسوسي او په ډیټا باندې غیرقانوني پروسیس ترسره کول او نور.

د Threat سرچیني لکه Internal او External هغه ځایونه چې Threat ورڅخه منځته راځي.

Internal یا داخلي لکه: پیریدونکي، ملګري، قراردادیان،خرڅوونکي او نور.

External یا خارجي لکه: انټرنیټي جرمونه، مسلکي هیکران، جاسوسي، زیانمنونکي فعالیتونه لکه Worm, Virus او داسي نور چې خطرناک دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Threats   د کمپیوټر تهدید کوونکي

Virus Threat: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې د پروګرامرانو له خوا ددي لپاره جوړيږي تر څو د User له اجازي پرته د کمپیوټر نورمال حالت یا Normal Function خرابوي یا ودروي یې او له خطر سره یې مخ کوي.

Spyware: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې د پروګرامرانوله خوا جوړيږي او د User Online یا انټرنیټي فعالیتونه څاري او د User له رضایت یا اجازي څخه پرته د خپلي ګټي لپاره پروګرامونه انستالوي او همدارنګه شخصي معلومات یا ډیټا غلا کوي.

Hashamee

Hackers: د ا هغه پروګرامران دي چې نور کاروونکي په خطر کي اچوي یا یې تهدید کوي او د خپلو شخصي ګټو په خاطر د نورو کمپیوټرونو ته ننوزي ددي لپاره چې هلته موجوده معلومات غلا،خراب او یا تغیر په کي راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Phishing Threat: دا هغه غیر قانوني فعالیتونه دي د کومو له لارې چې Phishing Man یا چلبازان کوشش کوي چې د چلبازو ایمیلونو او مسیجونو د لیږلو په واسطه د یو شخص یا یوزر شخصي ډیټا غلا کړي.

Computer Viruses د کمپیوټر وایروس

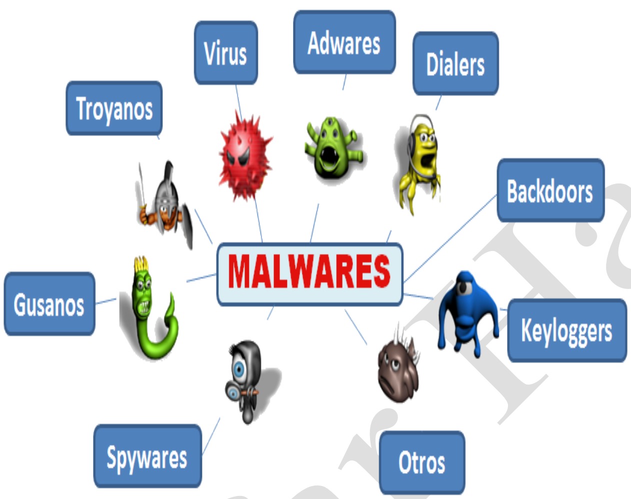

ویروس د کمپیوټر پروګرامونه یا کوډونه دي چې د پروګرامرانو له خوا جوړیږي او ددې وړتیا لري تر څو ستاسو په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي او خرابه یې کړي کمپیوټر وایروس هڅه کوي چې ستاسو کمپیوټرونو ته داخل شي او کله چې کمپیوټرته داخل شي پرته د یوزر له اجازې په زیات شمیر کاپي کیږي او ټولو پولډرو ته ځان رسوي چې په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي.

او همدارنګه وایروس هغه بدنیته او زیانمن پروګرامونه دي کله چې کمپیوټر ته داخل شي نورو پروګرامونو ته سرایت کوي او بدلون ورپه کې راولي او همدارنګه خپل کوډ ورته ورداخلوي . وایروس کولی شي چې د کمپیوټر Data File او Boot Sector او داسې نورې برخې تر تاثیر لاندې راولي. چې ځینې کمپیوټر وایروس په لاندې ډول دي

Worms: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې په خپله حرکت کوي او په چټکۍ سره خوریږي او همدارنګه دا دې ته ضرورت نه لري چې د بل پروګرام یوه برخه شي یا ځان ورپورې ونښلوي دا په خپله زیاتیږي او سرایت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Trojan Horse: دا هم د تخریبوونکو پروګرامونو یوه ټولګه یا مجموعه ده چي په کمپیوټر کي پاتي کیږي او خپل شکل ته بدلون ورکوي او په کمپیوټر کي موجوده نارمل سافتویر یا د سافټویر عادي حالت تر تاثیر لاندي راولي دا وایرس په خپله سرایت نه کوي خو دا امکان لري چي دغه وایروس په پروګرام کي پاتي شي او شکل ته یي بدلون ورکړي.

Bombs: دا هم د تروجن هارس په شان دی خو دا وایروس بیا ځیني ځانګړتیاوي لري او همدارنګه دا په خپل ټاکل شوي وخت او نیټه کي حرکت کوي او خوریږي.

کمپیوټر ته د وایروس د راتللو لاري او سرچیني

- له انټرنیټ څخه د ډاونلوډ په صورت کي.
- Removable Storage لکه USB میموري کارډ او داسي نور.
- Email Attachment له امیل سره تړلي پایلونو له لاري.
- د ناپیژانده سافتویرو او خدماتو استعمال له لاري.
- غیرمحفوظ سافتویر او یا هم د کمزوري پاسورډ له امله.

څنګه خپل کمپیوټرونه له Threat and Virus څخه وساتو

د لاندي نقاطو په عملي کولو سره خپل کمپیوټر له Threat او Virus څخه وساتی

- په خپل کمپیوټر کي له Updated Antivirus څخه استفاده وکړی.
- او همدارنګه Updated firewall په استعمالولو سره ځان وساتی.
- هر وخت له خپلي مهمي ډیټا څخه Backup یا کاپي واخلی.
- له انټرنیټ څخه د پروګرامونو د ډاونلوډولو او انستالولو په وخت کي احتیاط وکړی.
- د Updated File Encryption Program په انستالولو سره.
- د ایمیل لوستلو په وخت کي له ایمیل سره تړلي یا زمیمه شیانو ته پاملرنه کول.
- خپل ماشومان د انټرنیټ له تهدید او خطر څخه خبر کړی او هغوی ته د خوندي Browsing یا انټرنیټ څخه استفاده کولو لاري چاري ور وښایی..

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

• Computer Related Jobs د کمپیوټر سره تړلي دندي

په اوس وخت یا زمانه کي هغه وظیفي چي د کمپیوټر په مرسته ترسره کیږي او یا په کمپیوټر پوري تړلي وظیفي دي او هغه خلک چي دا وظیفي ترسره کوي عبارت دي له.

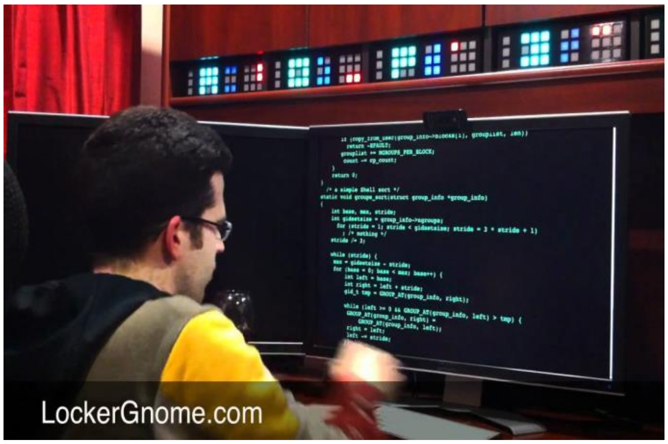

Programmer: هغه کس چي پوره تکړه وي او قانوني پوهه ولري تر څو د کمپیوټر لپاره یو پروګرام ولیکي یا یي جوړ کړي د پروګرامر په توګه پیژندل کیږي.

هغه کوډ یا پروګرام چي د پروګرامر له خوا لیکل کیږي دا د Instruction یا لارښوونو مجموعه ده چي کمپیوټر ته ددي لپاره ورکول کیږي چي کمپیوټر باید څه وکړي ، څنګه یي وکړي ، او کله یي وکړي.

System Analyst: دا هغه کس دی چي د یو سافټویر یا سیستم ډیزاین ، Development او Implementingکوي او یا په زوړ او موجوده سیستم کي نور نقاط اضافه کوي تر څو بله یا اضافه وظیفه ترسره کړي.

Database Administrator: یا په ساده ډول DBA هغه تریننګ شوی کس دی څوک چي د Database او Storage Management مسول وي.

Network Administrator: په یو نیټورک کي د یو کمپیوټر انسټالول، سازول،اوSupport کول لکه Local Area Network او Wide Area Network کي او د انټرنیټ نوري برخي په بیلا بیلو ادارو کي Manage کوي یا تنظیموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Web Designer: هغه پوهه او معمار کس چي د یو ښه، ګټور او ارتباط لرونکي ویبسایټ د جوړولو وړتیا لري چي هغه په خپل ویبسایټ کي له Contents, Imagesاو معلومات یا Information ځای پر ځای کوي ترڅو د یو یوزر لپاره د خوښي وړ وګرځي.

Information Security Analyst: دا یوه ډیره د پام وړ دنده ده چي په دي کي د کمپیوټر Security یا امنیت یا د ټول نیټورک امنیت ساتل کیږي.

له سي ډي څخه د وینډو انستال Windows 8.1 installation from CD

له سي ډي څخه کمپیوټر ته د وینډو د انسټالولو لپاره لاندي طریقي یا مرحلي باید ترسره شي

چي په دي مرحلو کي هغه افشني یا ځایونه چي ستاسو لاسوهني یا ترتیباتو ته ضرورت لري چي په تفصیل سره تاسو ته ښودل شوي دي.

(1) د Windows CD چي د هري وینډوز وي راواخلئ که (10-8.1-7) وي د کمپیوټر په CD Drive کي یي په صحیح ډول کیږدئ چي دلته مونږ د وینډوز (8.1) انسټالیشن کوو چي په تصویر کي تاسو وینئ.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) کله مو چي سي ډي په CD drive کي کېښودله خپل کمپيوټر Restart کړئ او کله چي لاندي پرده راښکاره شوه که چيري تاسو Dell کمپيوټر لرئ F12 او که Hp لرئ F9 او همدارنګه که د نورو کمپنيو کمپيوټرونه لرئ نو بيا هم په پورته دوه بټنو کي له يوي څخه استفاده وکړئ چي دلته مونږ Dell کمپيوټر لرو نو د Dell کمپيوټر لپاره د کمپيوټر له Restart څخه وروسته د لاندي پردي په ښکاره کيدلو سره زر تر زره په پرلپسي ډول 3 واري F12 بټن او ورپسي Enter بټن ووهی.

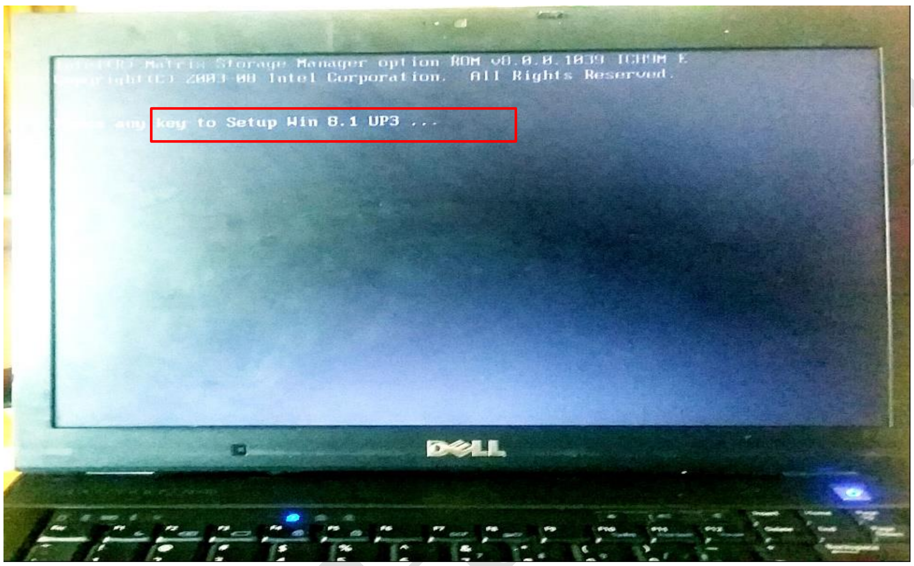

(3) او له پاس پردي څخه وروسته بيا لاندي پرده راځي چي په لاندي پرده چي په وينډوز 8.1 کي د Loading file پرده ده او تا سو بايد انتظار وکړئ

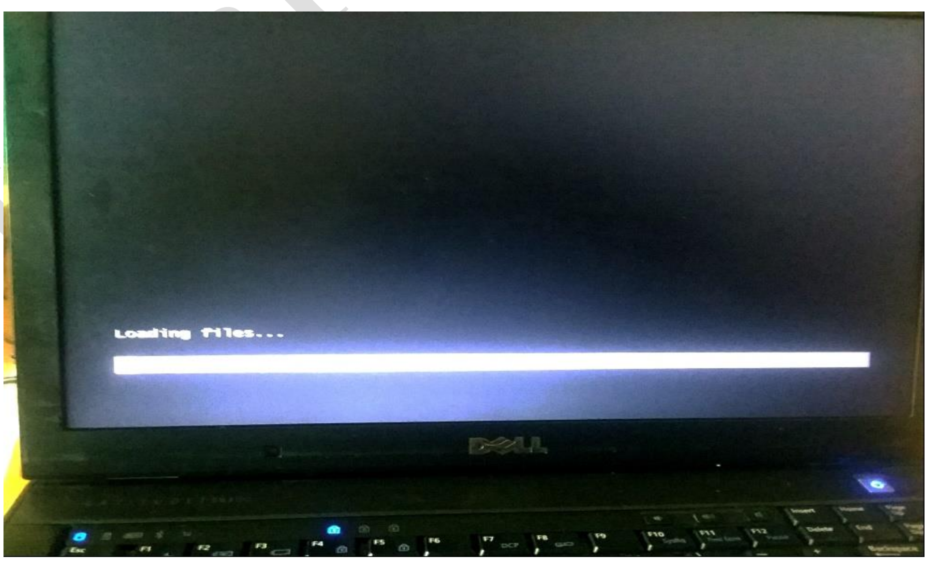

(c) ketabton.com: The Digital Library

(4) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Next کلیک وکړی.

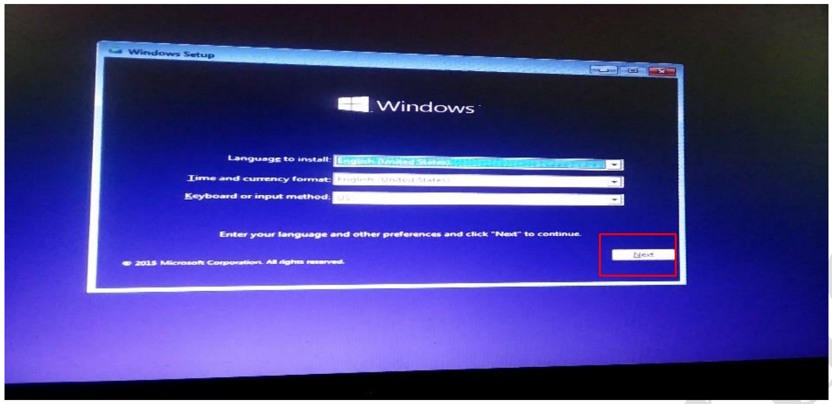

(5) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Install Now کلیک وکړی او بیا انتظار وکړی.

(6) په لاندي پرده کي په I accept the license term تیک مارک ولګوی او بیا وروسته په Next باندي کلیک وکړی.

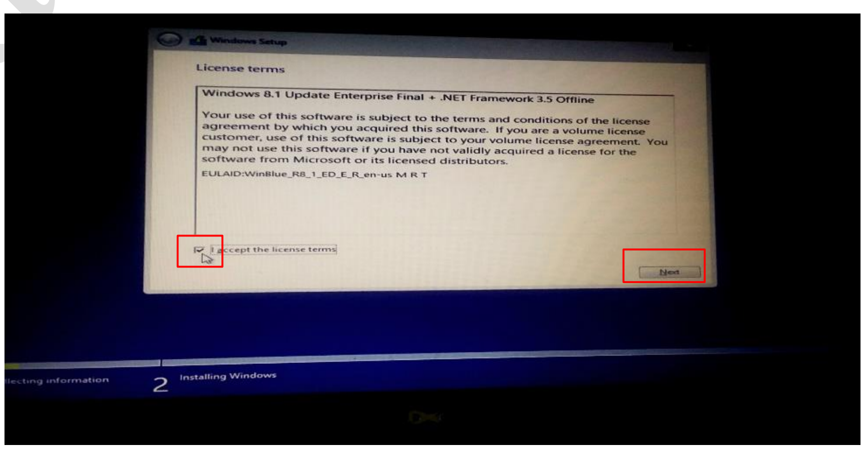

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) په لاندي پرده کي په دوهم کمانډ باندي کليک وکړی.

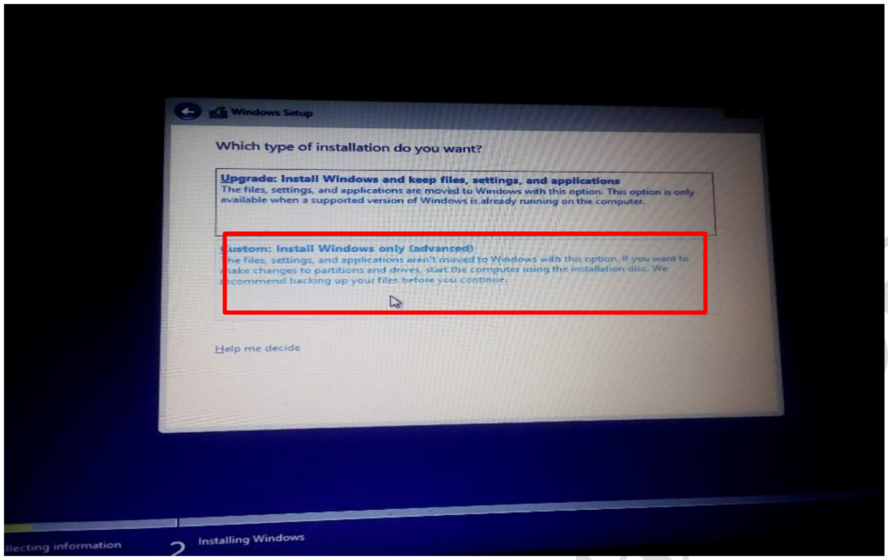

(8) د لاندي پردي په راښکاره کيدلو سره تيره يا زړه وينډوز چي په کوم Drive کي وي هغه Drive انتخاب کړی او بيا وروسته په لاندي برخه کي په Format باندي کليک وکړی او بيا يي OK کړی.

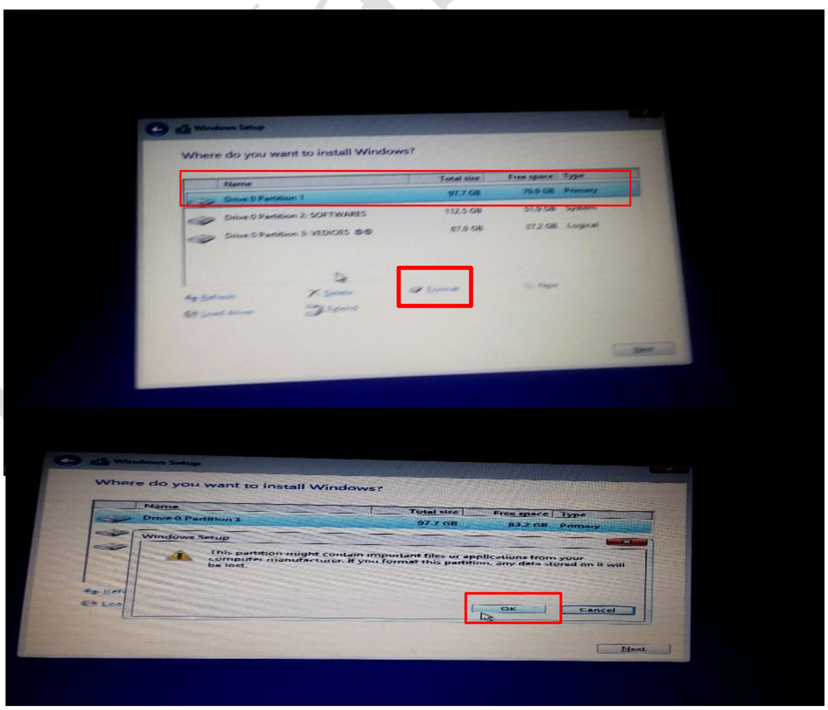

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر څو زړه ویندو له منځه لاړه شي او بیا وروسته د خپلي خوښي Drive د نوي ویندو لپاره انتخاب او په Next باندي کلیک وکړی چي په لاندي ډول تاسو ته بنودل شوي دي. او وروسته بیا انتظار وکړی چي په دي مرحله کي ستاسو کمپیوټر څو واري Restart کیږي خو تاسو به لاسوهنه نه کوی او نه به خپل کمپیوټر بندوی او په خپل کمپیوټر کي لاسوهنه مه کوی او پرېږدی ته خپل سر ته یي تر څو بلي مرحلي ته ورسیږي چي تاسو ته لاندي په بل ستیف کي بنودل کیږي.

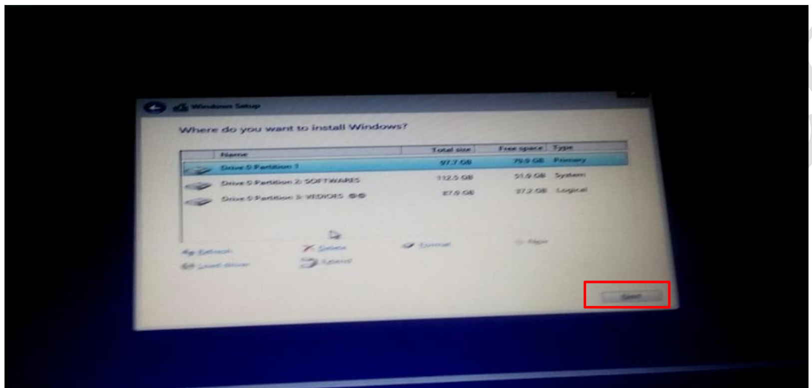

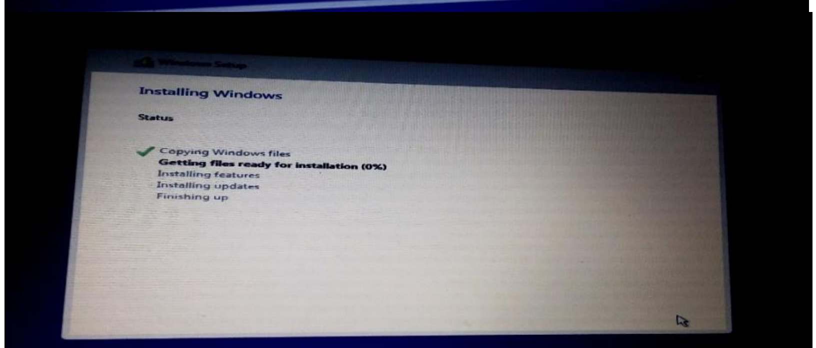

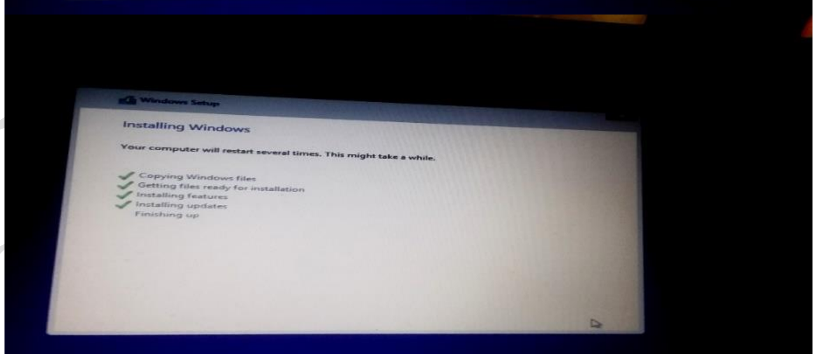

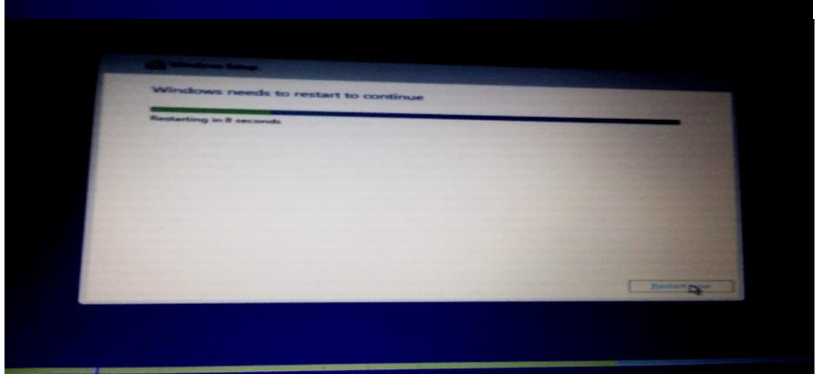

(c) ketabton.com: The Digital Library

(9) لاندي پرده چي د Personalize پرده ده په دي پرده کي تاسو کولی شئ د موجوده رنګونو څخه یو انتخاب کړئ او همدارنګه د PC name په برخه کي د خپل کمپیوټر نوم ولیکئ او یا د خپلي خوښي یو نوم ولیکئ او بیا د Next بټن کلیک کړئ

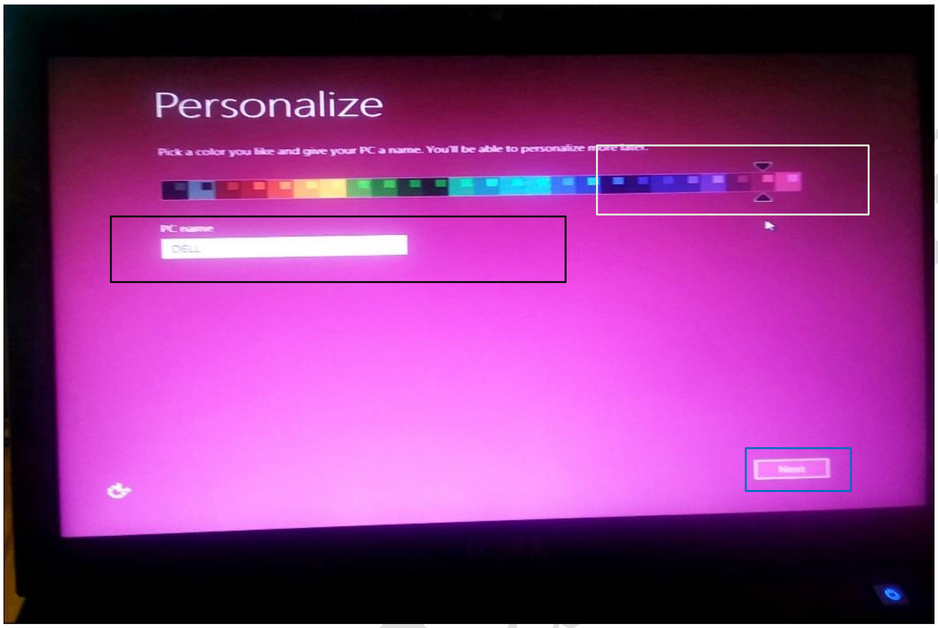

(10) په لاندي پرده کي په Use Express setting کلیک وکړئ

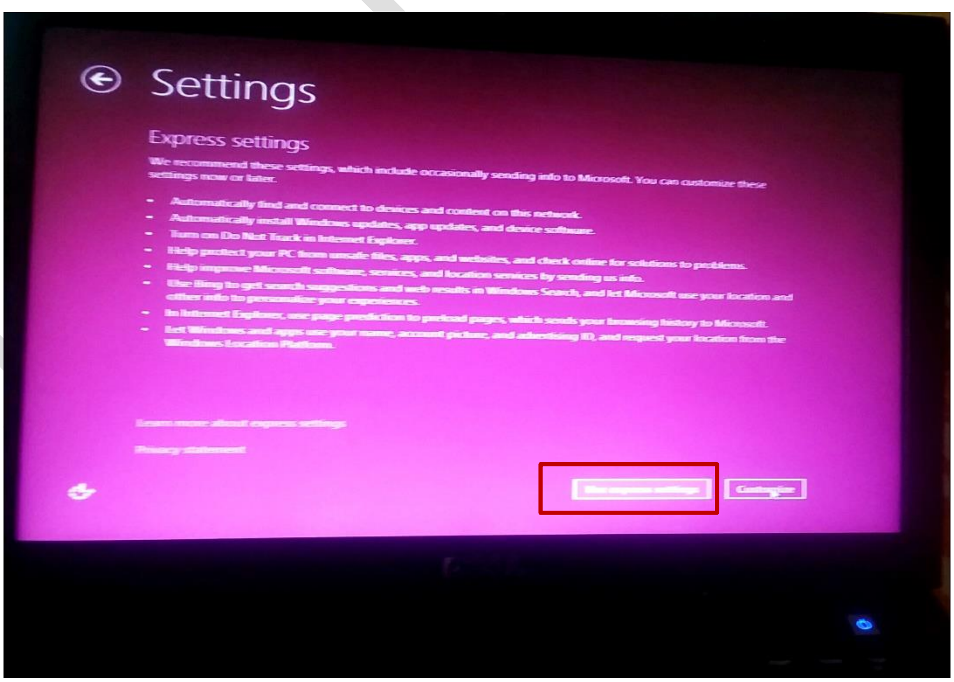

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) په لاندي برخه کي تاسو د User name په بکس کي خپل نوم او د Password په بکس کي پاسورډ ولیکی او د
Re Enter Password په بکس کي ورکړل شوی پاسورډ بیا داخل کړی او همدارنګه د Password Hint په بکس کي داسي نوم استعمال کړی که چیري پاسورډ ستاسو له ذهن څخه ووځي چي د دغه نوم په لیدلو سره ستاسو ذهن ته خپل هیر شوی پاسورډ راشي.
او وروسته بیا په Finish باندي کلیک وکړی

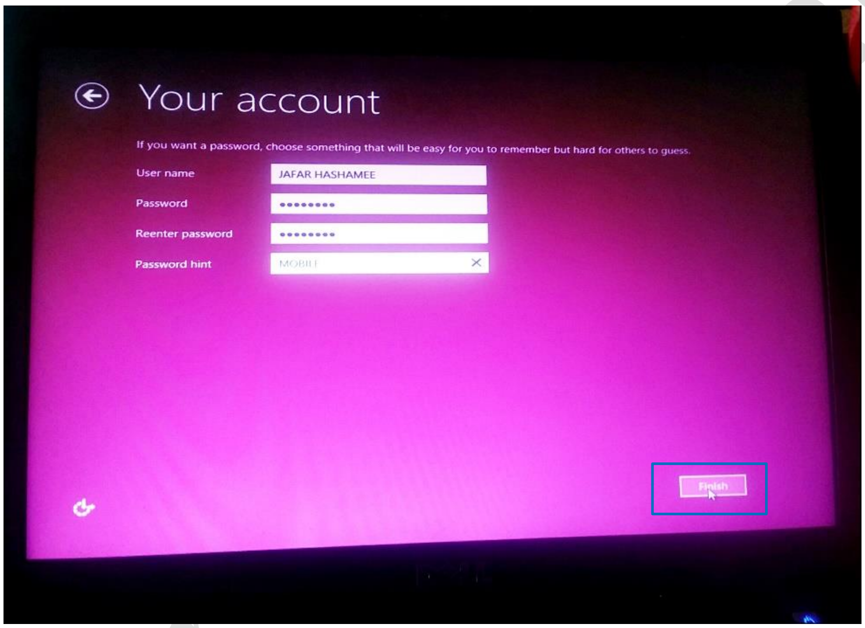

او بیا انتظار وکړی چي په دي سره به ستاسو ویندوز مکمل شي او تاسو تر هغه پوري انتظار وکړی تر څو لاندي پرده رابنکاره شي.

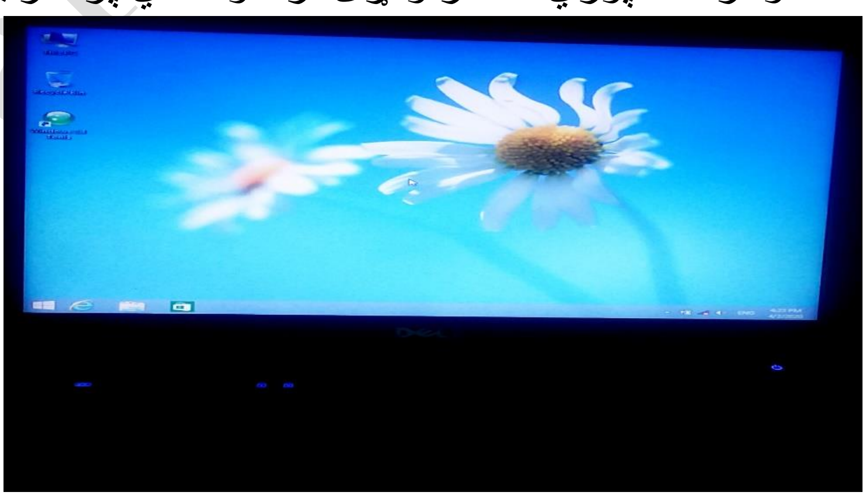

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادوونه: د پورته طریقو په ترسره کولو سره تاسو کولی شئ په خپل کمپیوټر کي وینډوز7-8.1-10 له Windows CD څخه انسټال کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows installation from USB

د USB له لاري کمپیوټر ته د وینډو انسټالولو لپاره باید لومړی USB د وینډوز لپاره Boot یا جوړه شي چي د یوي Bootable USB د جوړولو لپاره لاندي دري شیانو ته ضرورت دی تر څو USB د وینډوز لپاره جوړه شي.

- USB چي سایز یي 8GB او یا له دي څخه زیات وي.
- Windows ISO File
- ISO2Disk سافټویر

Windows ISO file: دا پایل مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شواول د انټرنیټ له لاري او دوهم کله چي مونږ غواړو چي Windows iso file په خپله جوړ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپاره دوه شیانو ته ضرورت دی.

- Windows CD
- Ultra ISO سافټویر

د Ultra ISO سافټویر مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شو اول د انټرنیټ له لاري او دوهم د Windows CD له لاري چي اوس مهال دا سافټویر په هره Windows CD کي موجود وي چي د Ultra Iso premium Edition په نوم پولډر کي موجود وي چي انسټالول او استعمال یي په لاندي ډول دی.

(1) په لاندي پرده کي تاسو هغه پولډر وینی چي د Ultra ISO setup په کي موجود دی په دي پولډر باندي ډبل کلیلک وکړئ چي خلاص شي.

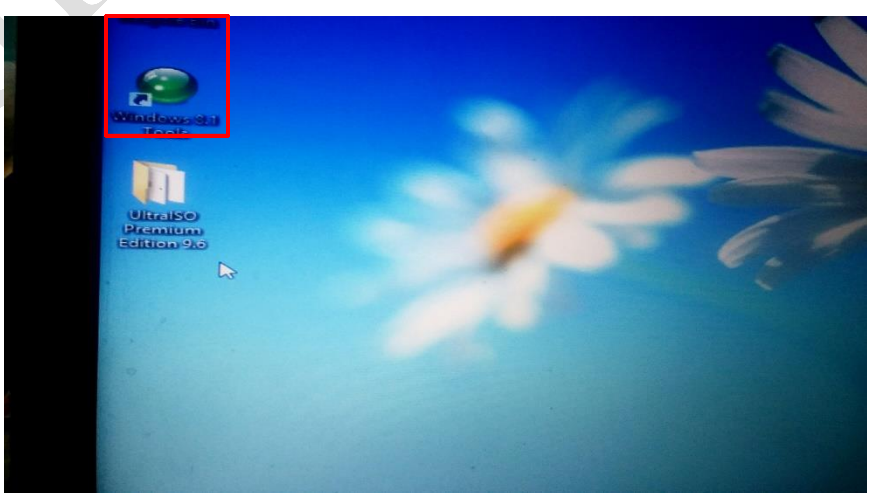

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Setup.exe باندي ډبل کليک وکړی.

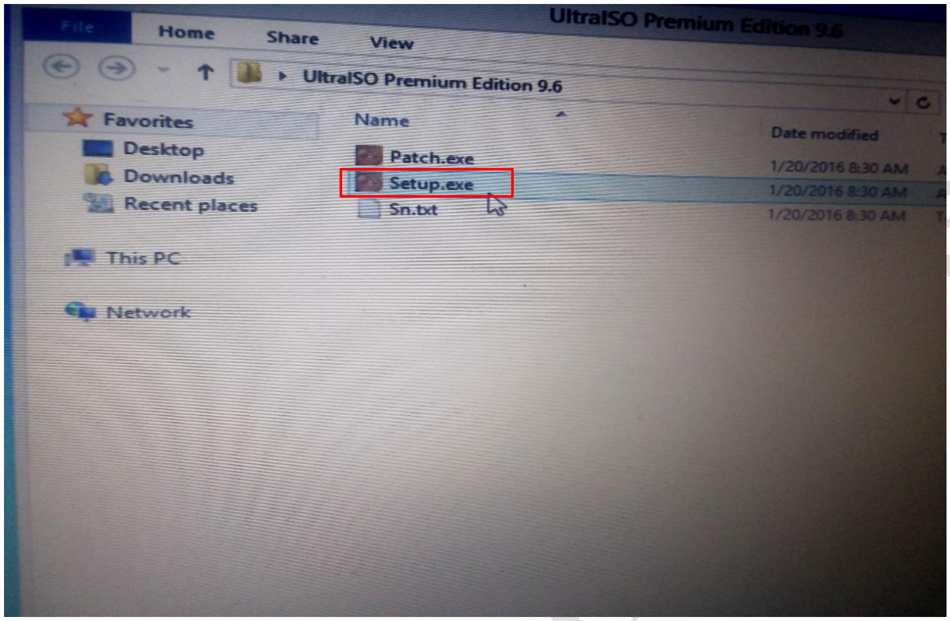

(3) په لاندي پرده کي په OK باندي کليک وکړی

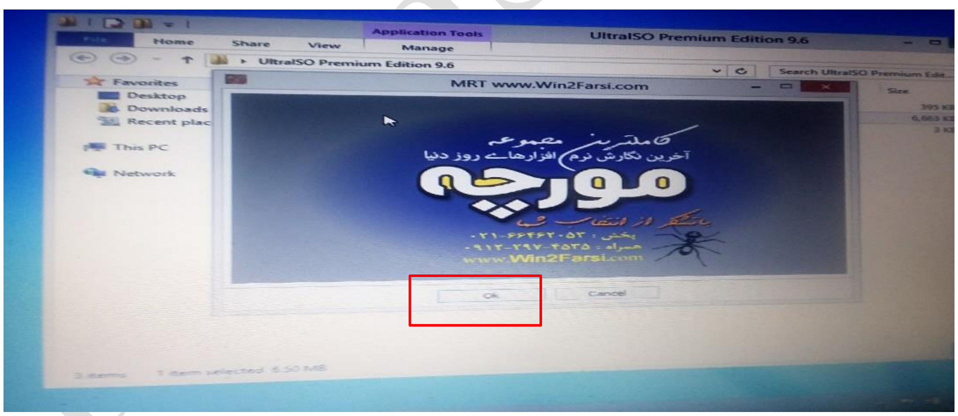

(4)

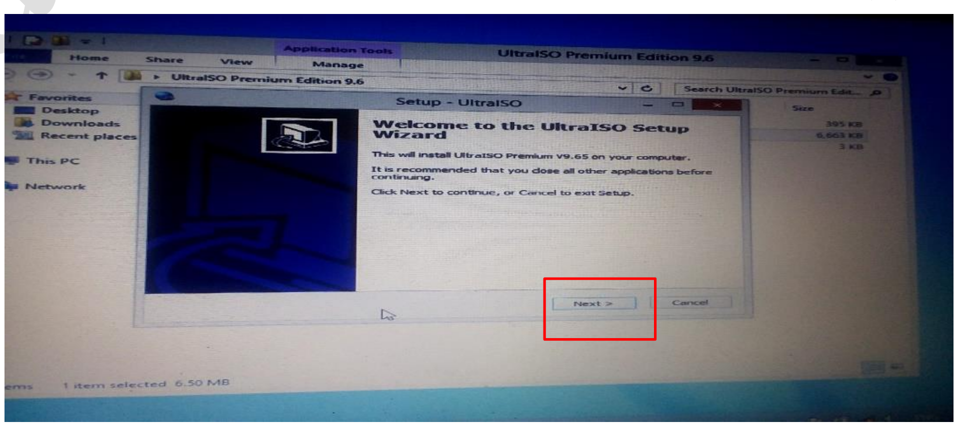

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

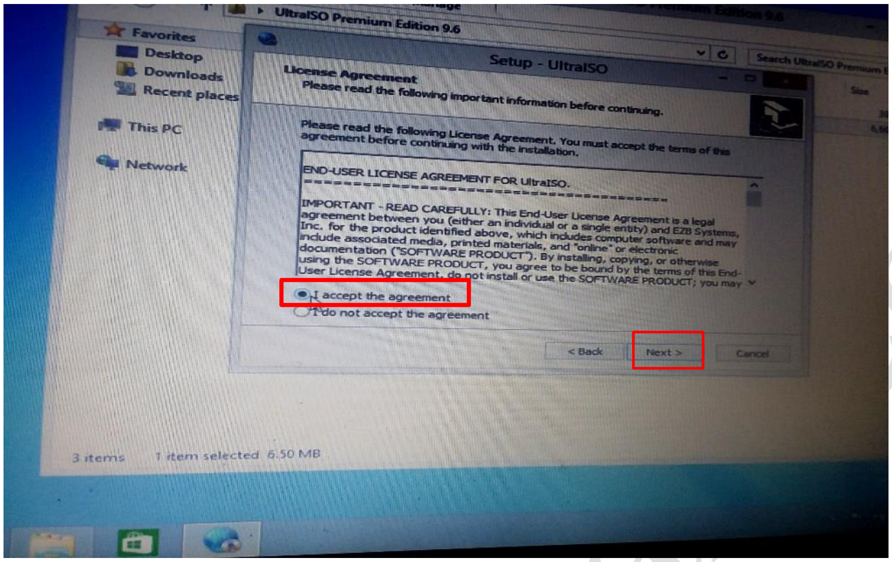

(6)

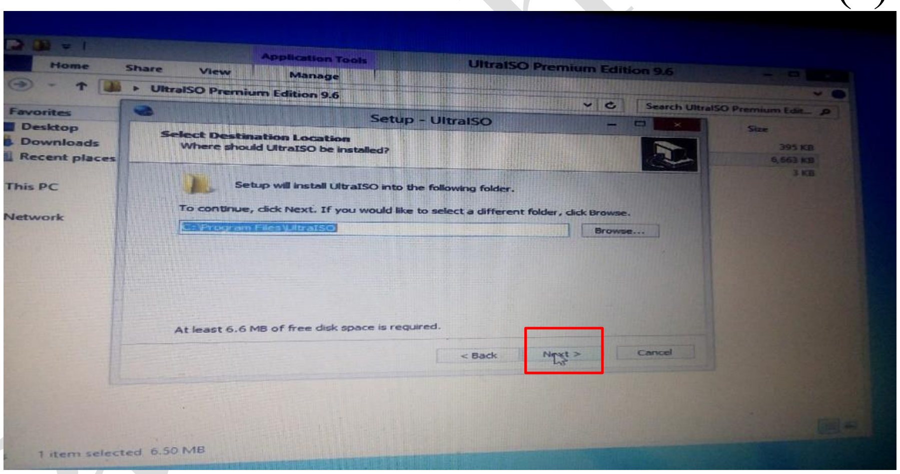

(7)

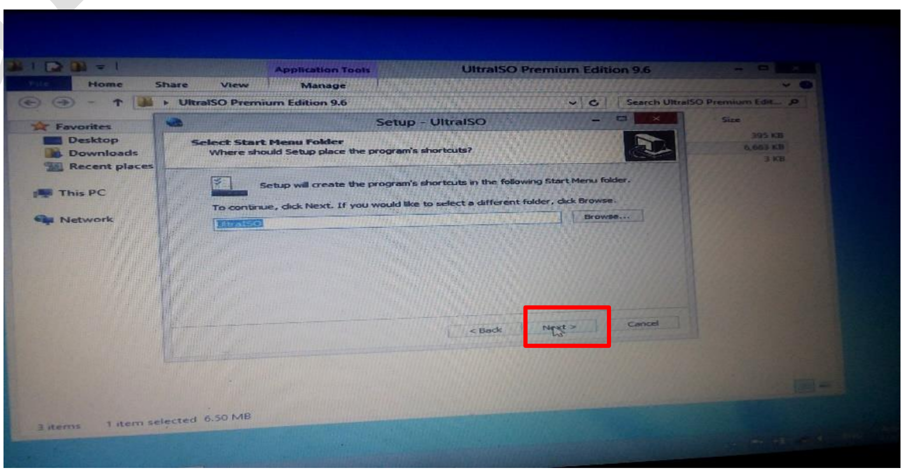

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8)

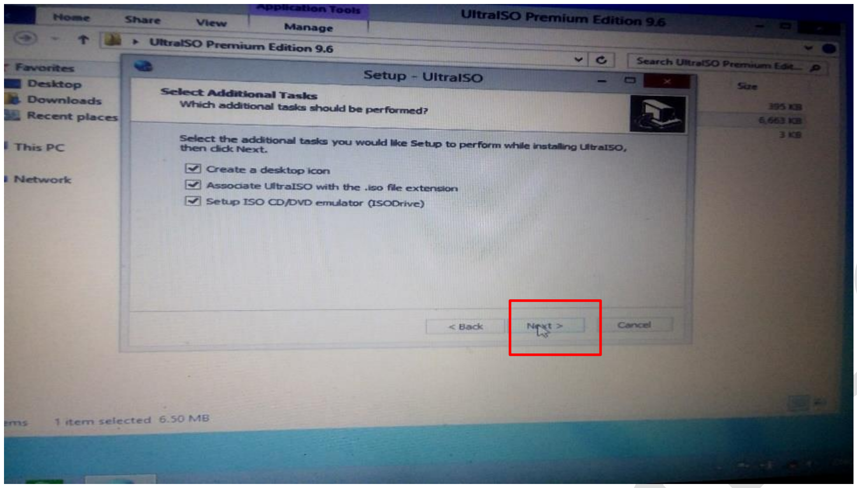

(9)

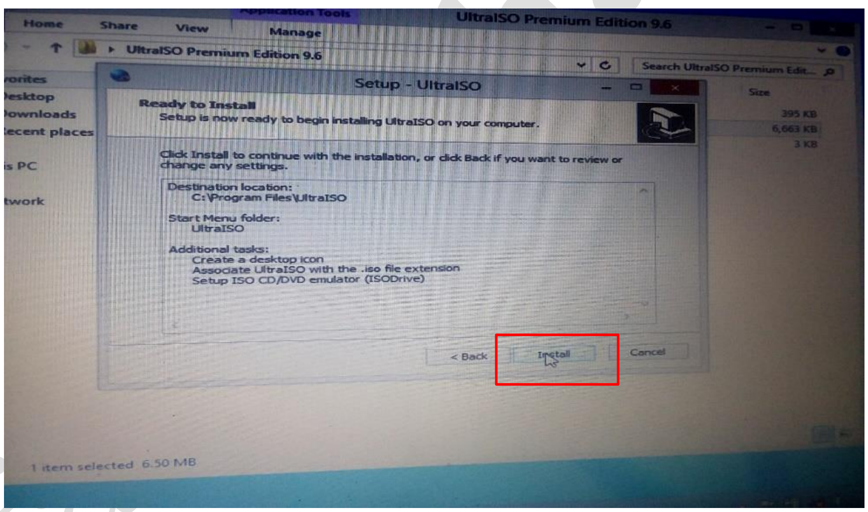

(10) Finish باندي کليک وکړی

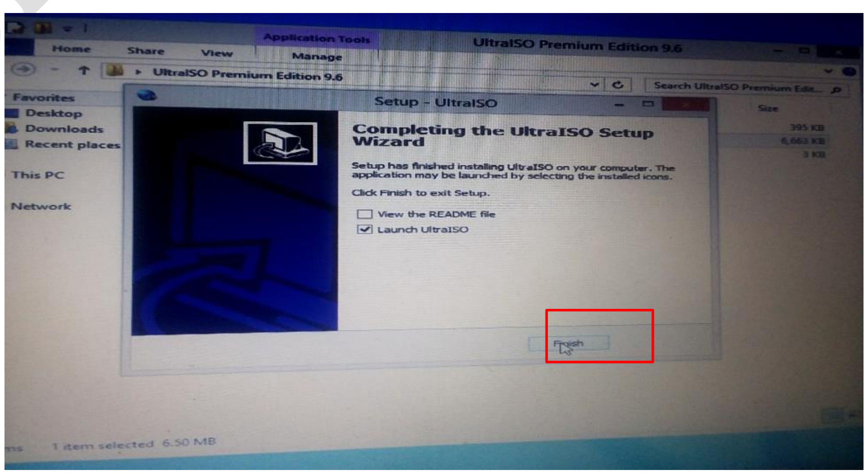

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه اخره کي په لاندي میسج کي په OK باندي کلیک وکړ

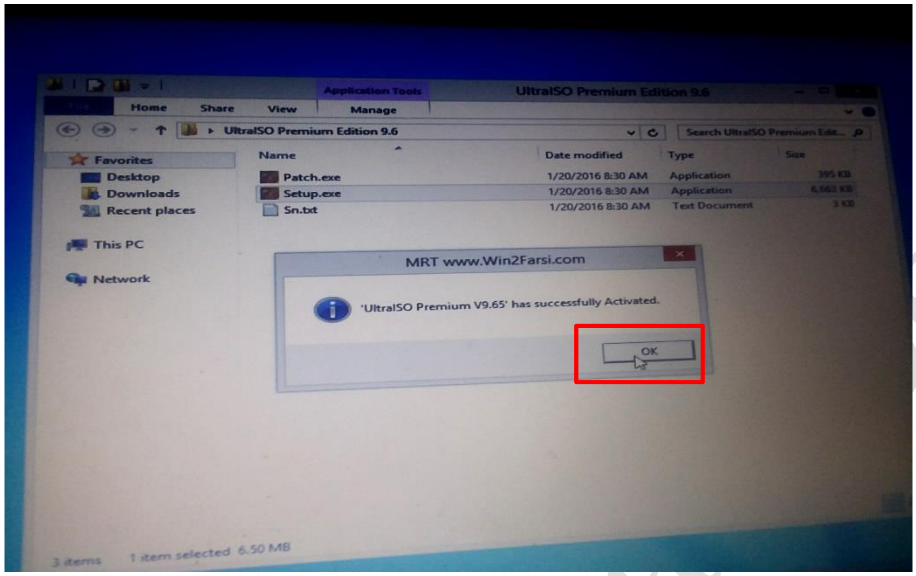

چي د Ok په کلیک کولو سره به ستاسو په کمپیوټر کي Ultra Iso سافټویر انستال شي او لاندي پرده به خلاصه شي . څرنګه چي د Windows ISO پایل د جوړولو لپاره د Ultra iso سافټویر او Windows CD ته ضرورت دی او څرنګه چي Ultra iso سافټویر مو خلاص کړو نو اوس چي تاسو هره Windows CD لری خپل کمپیوټر ته یي په صحیح ډول داخل کړی او د Ultra iso سافټویر په لاندنی پرده کي په نښه شوي شکل باندي کلیک وکړی.چي د CD شکل لري

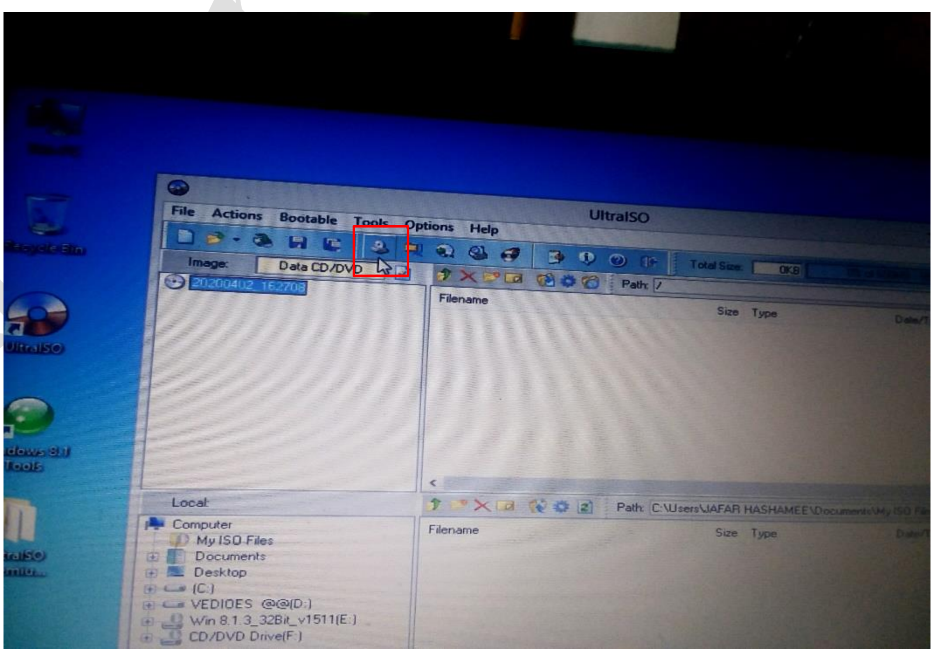

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي په Make باندي کليک وکړئ او 20 دقيقي او يا له دي څخه زيات او يا کم انتظار وکړئ.

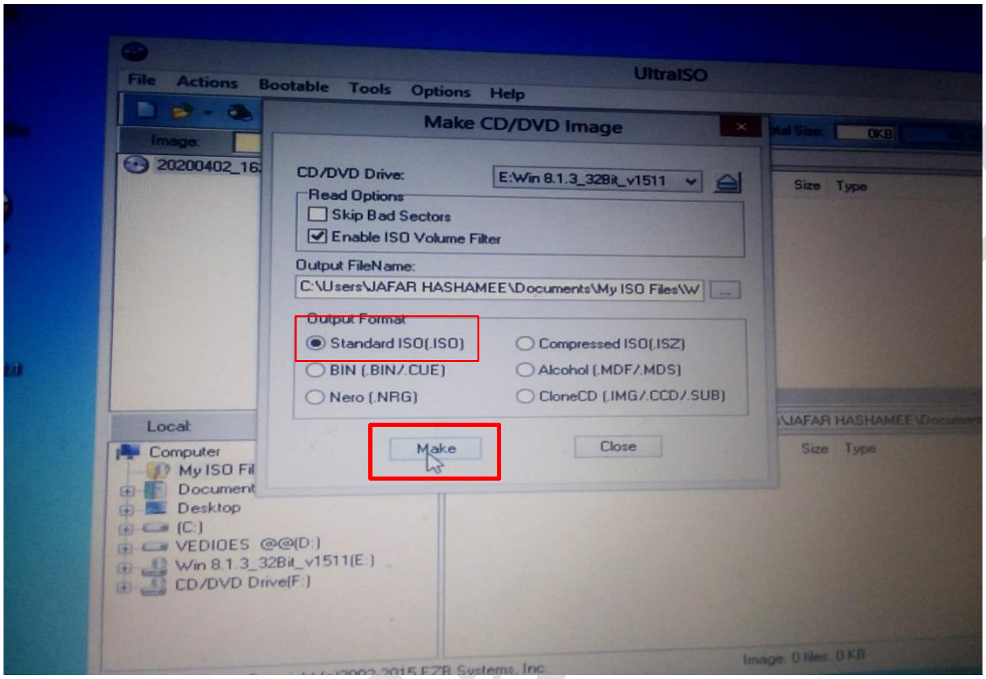

د پورته کار په تر سره کولو سره به لاندي کړښه روانه شي او کله چي دغه کړښه پوره شو تاسو ته به يو ميسج درکړل شي او په دغه ميسج کي به په NO باندي کليک وکړئ او CD به له کمپيوټر څخه اوباسئ.

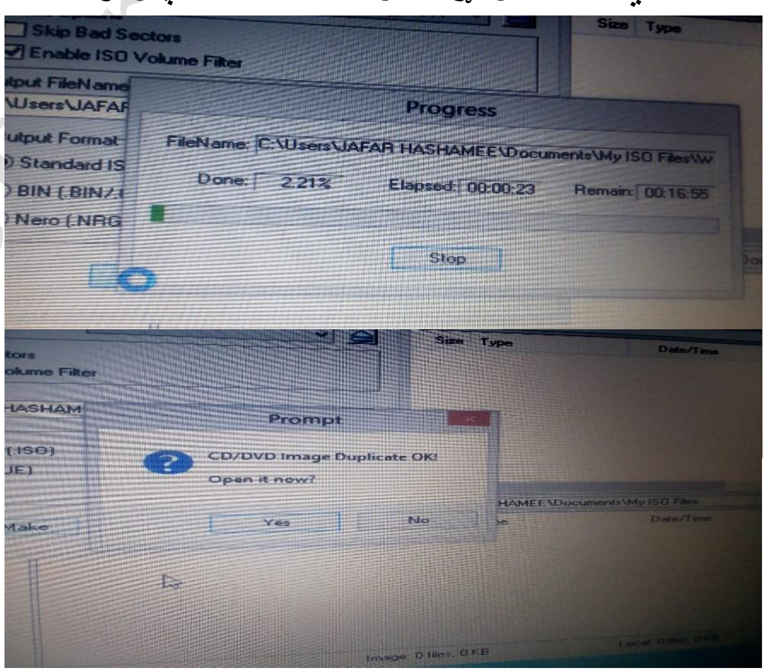

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مو چي پورته ټول کارونه یا مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي نو ستاسو Windows iso file به جوړ شي چي په لاندي طریقه یي پیدا کولی شی. په لاندي برخه کي ډبل کلیک په This pc باندي وکړی

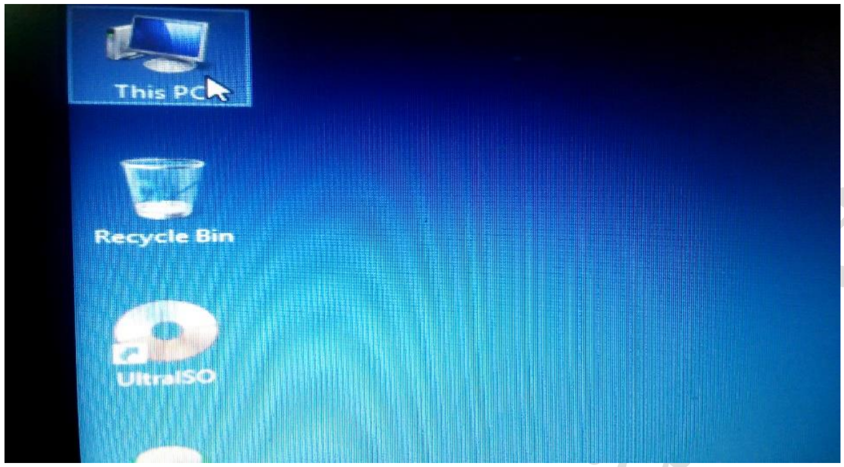

(2)

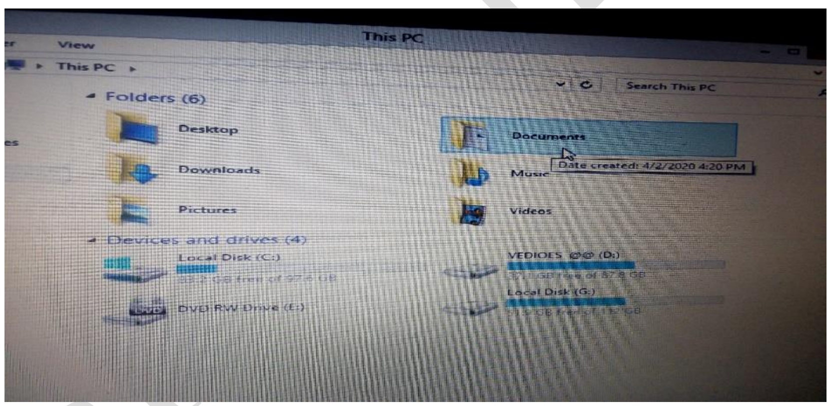

(3)

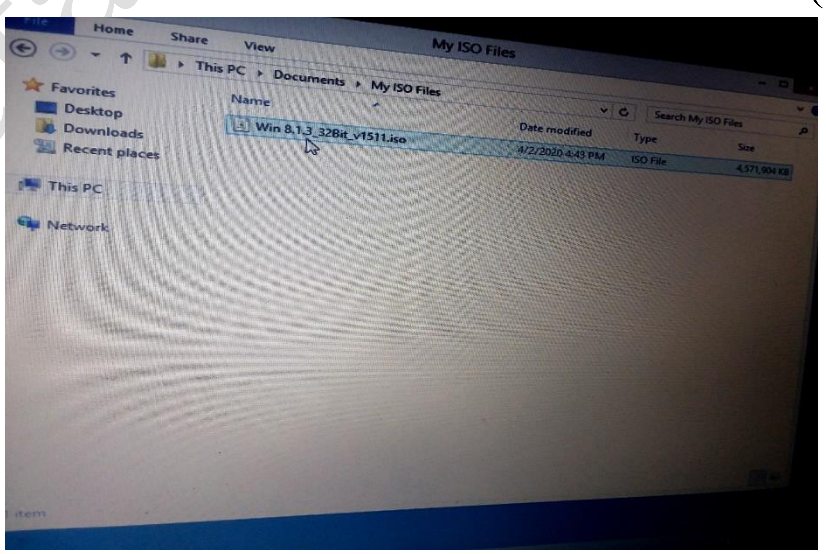

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته پرده کي ستاسو جوړ شوی ISO پایل ښکاریږي چي تاسو کولی شئ دا پایل هر ځای ته کاپي کړئ. او همدارنګه په دي طریقو سره تاسو کولی شئ له هري Windows CD څخه دهغه ویندوز لپاره ISO پایل جوړ کړئ او د USB په جوړولو کي یي استعمال کړئ.

Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7

د USB د جوړولو لپاره تر څو د ویندوز کولو لپاره جوړه یا چمتو شي نو ددي کار د ترسره کولو لپاره 3 شیانو ته ضرورت دی چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

- USB 8GB
- Windows ISO file
- ISO2Disk سافتویر

څرنګه چي پورته ذکر شوي شیانو څخه مونږ دوه شیان چي USB او Windows ISO file چي مخکي مو له Windows CD څخه جوړ کړو .

اوس ددي لپاره چي د Windows ISO file یوزبي یا USB ته لوډ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپا یو سافتویر چي ISO2Disk

نومیږي له انټرنیټ څخه ډاونلوډ کوو چي انستالیشن او استعمال یي په لاندي ډول دی.

(1)ډبل کلیک په لاندي Setup باندي

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

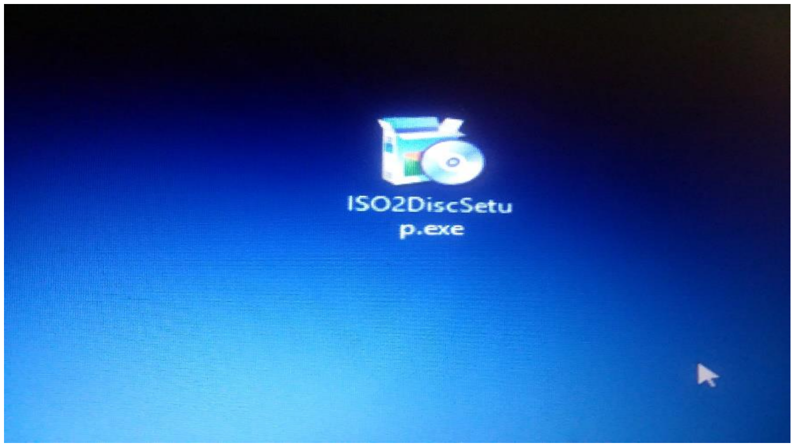

(2)

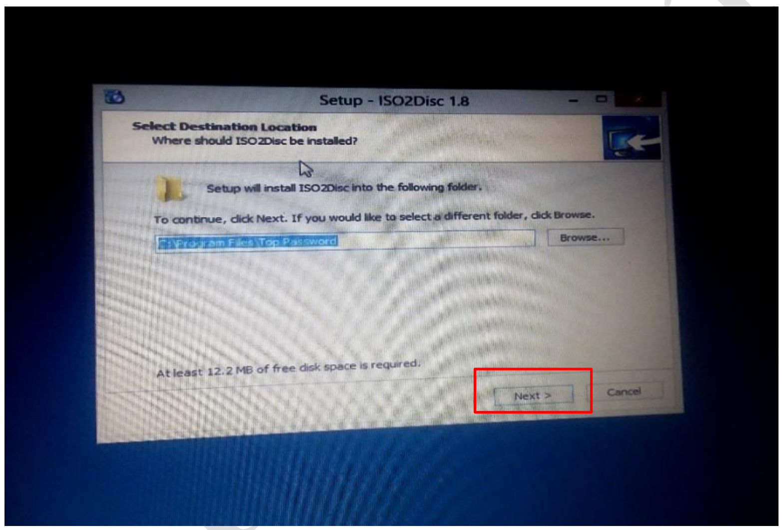

(4)

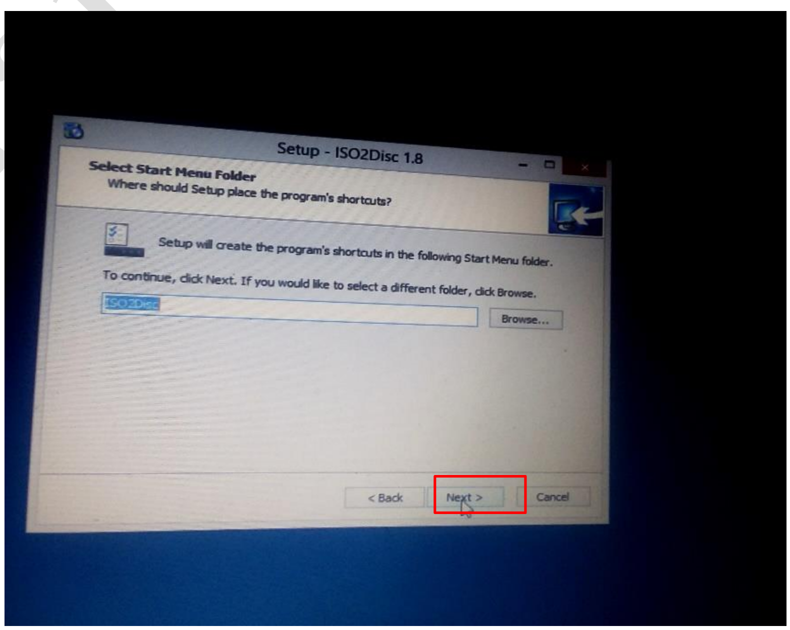

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

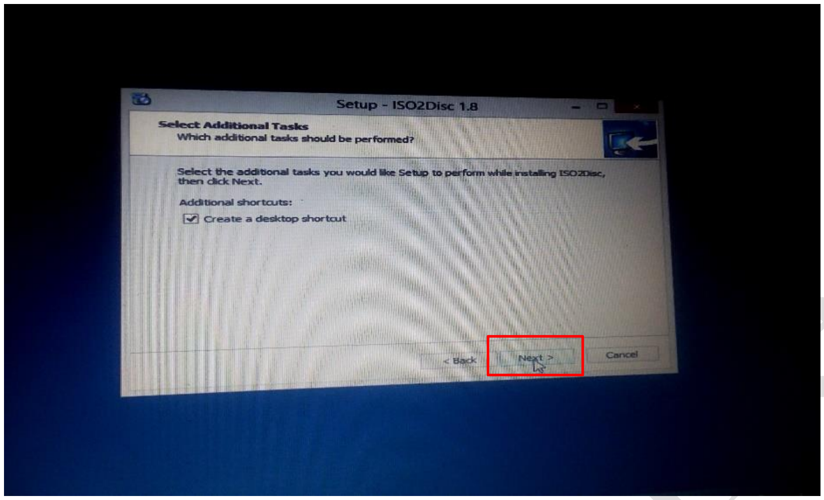

Install (6)

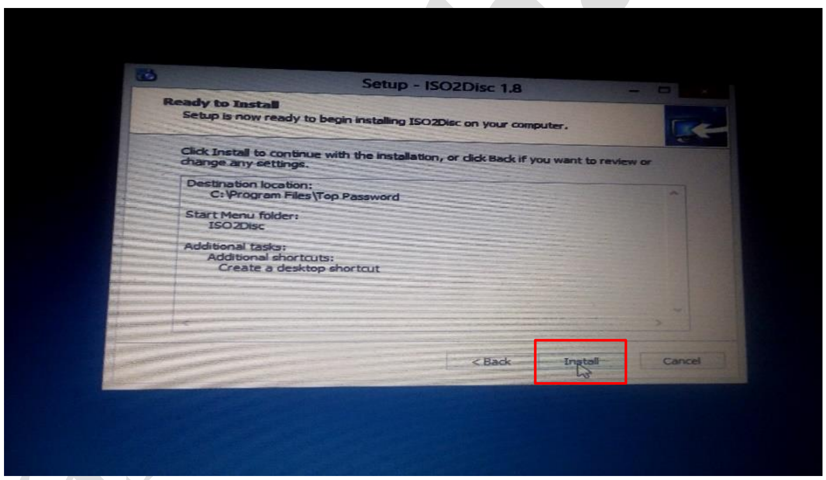

Finish (7)

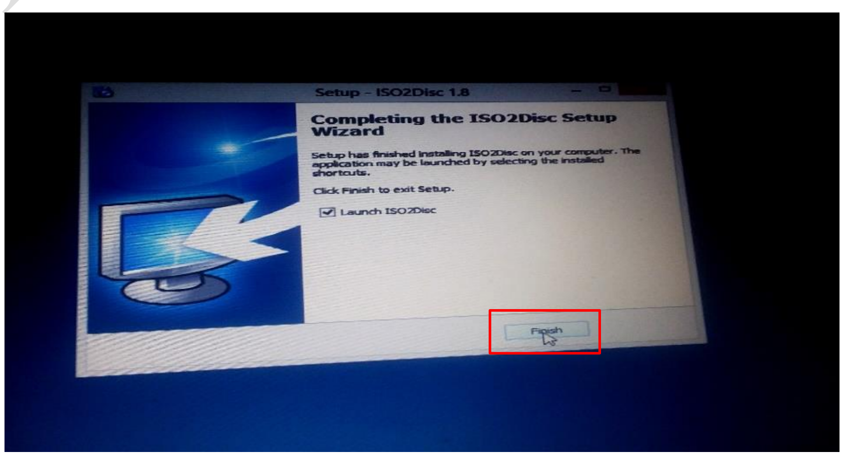

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي مو پورته مرحلي په کاميابۍ سره ترسره کړي او په پورته پرده کي مو په Finish باندي کليک وکړو نو ستاسو سافټوير به انسټال شي او لاندي پرده به خلاصه شي په لاندي پرده کي :ISO Image بکس ته د Windows ISO File هغه پايل چي تاسو يي لرئ د هغه د راوستلو لپاره په Browse باندي کليک وکړئ .

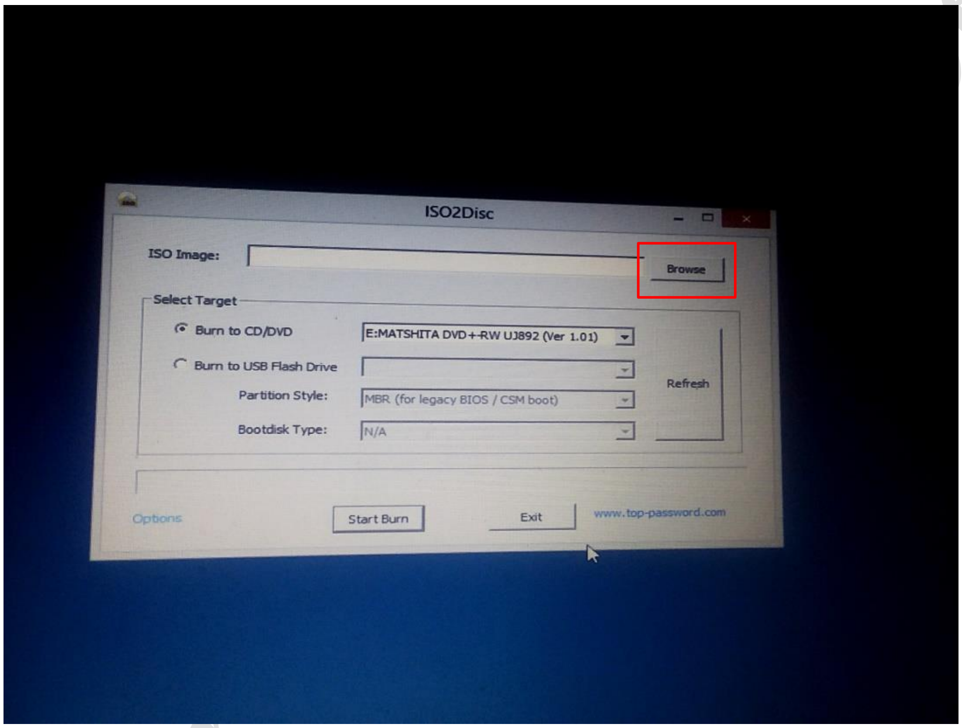

کله مو چي په پورته بکس کي په Browse باندي کليک وکړو له هغه ځخه وروسته لاړ شئ هغه پولډر ته په کوم کي چي ستاسو سره د Windows ISO file موجود وي هغه پايل انتخاب کړئ او وروسته بيا په Open باندي کليک وکړئ تر څو ستاسو انتخاب شوی پايل د ISO Image بکس ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

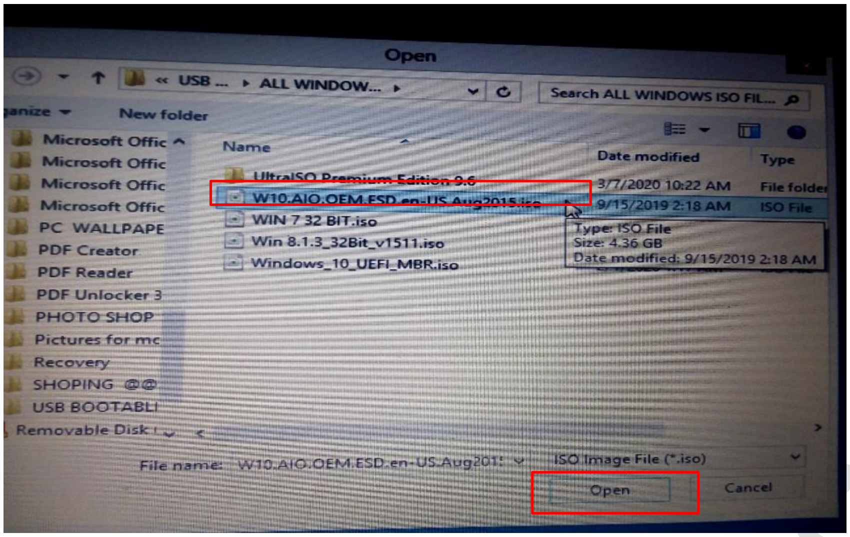

کله مو چي پورته کار ترسره کړو نو په دي سره به ستاسو انتخاب شوی Windows ISO File به ISO Image بکس ته راشي چي په لاندي ډول يي ليدلی شی.

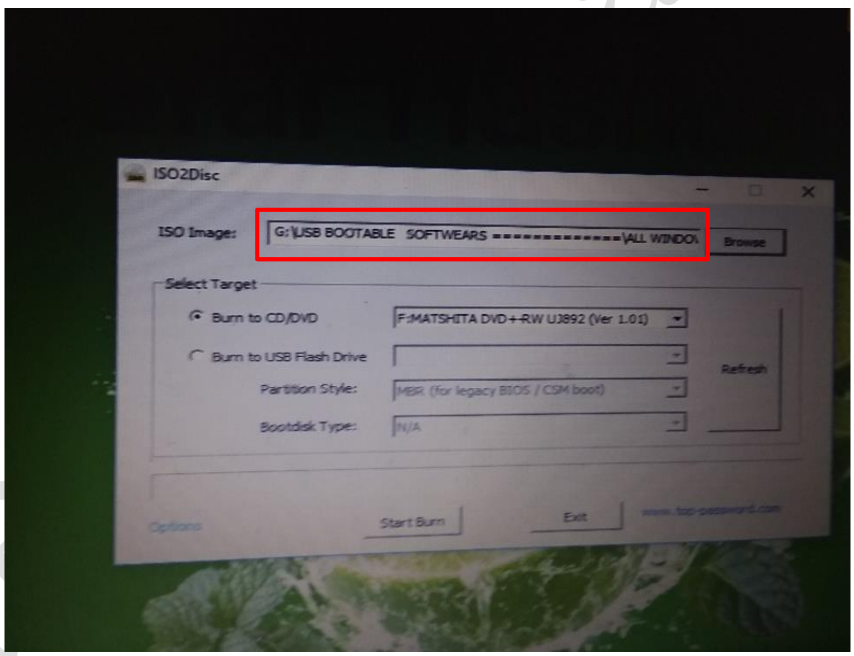

کله چي پورته مرحله ترسره شوه بيا خپل کمپيوټر ته USB په صحيح ډول داخل کړی او په لاندي پرده کي په Refresh بټن باندي کليک وکړی تر څو ستاسو داخل شوي USB سايز په لاندي بکس کي ښکاره شي تر څو دا معلومه شي چي ستاسو USB په صحيح ډول داخل شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

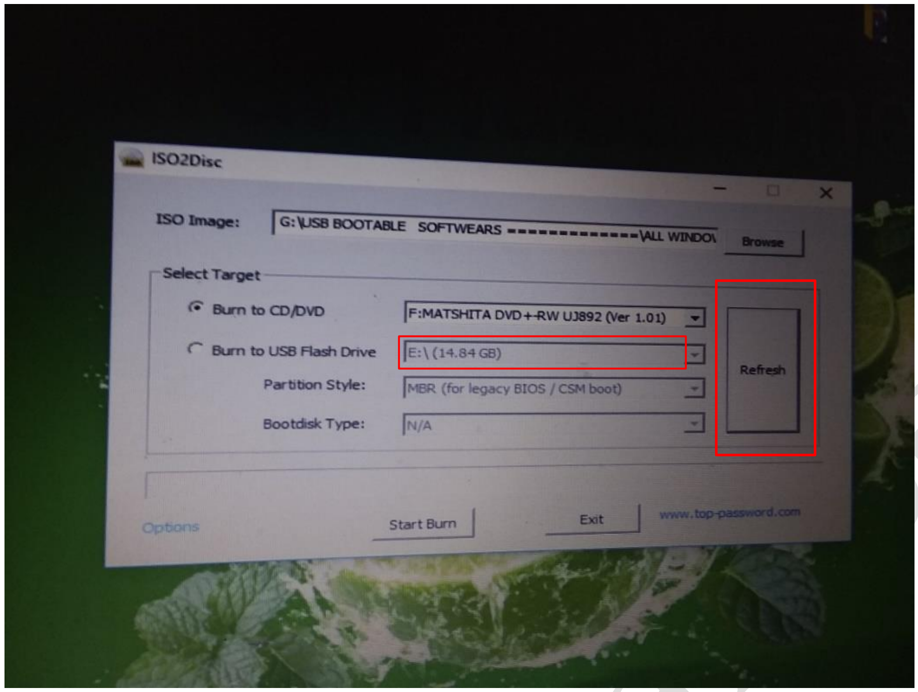

کله مو چي پورته کار ترسره کړو بیا وروسته په لاندي پرده کي Burn to USB flash Drive ته ټکی On یا ولګوی او وروسته په Start Burn باندي کلیک وکړی.

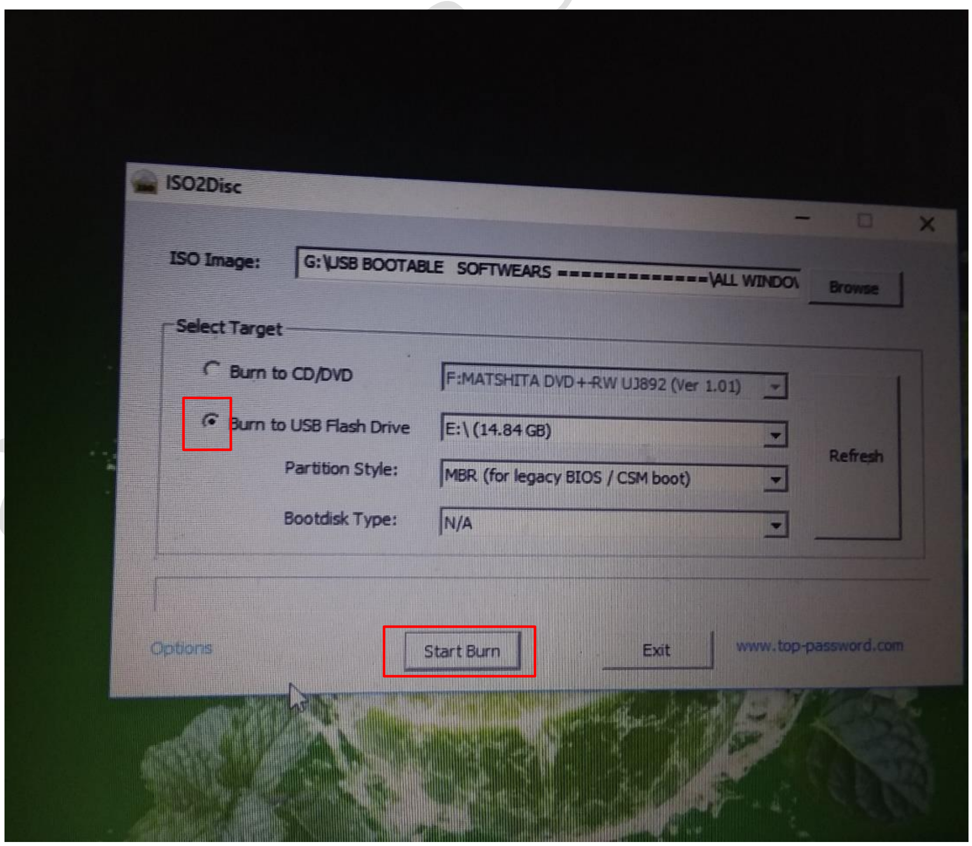

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وروسته په Yes باندي کليک وکړئ

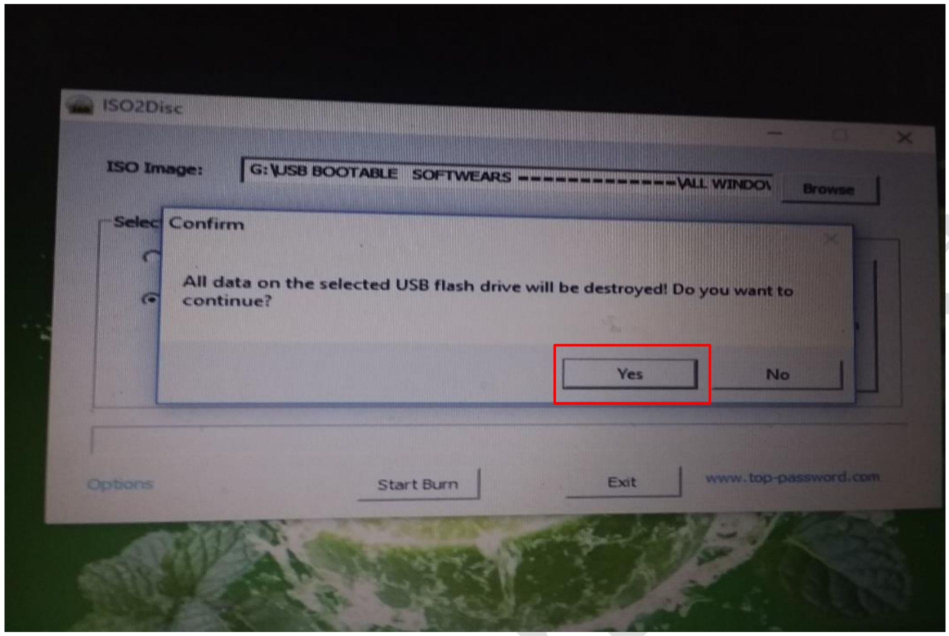

کله مو چي په پورته پرده کي په Yes باندي کليک وکړ لاندي کرښه به روانه شي او بيا 20 او يا 30 دقيقي انتظار وکړئ تر څو دا کرښه ور سيرۍ او ستاسو USB د وينډوز کولو لپاره تياره شي.

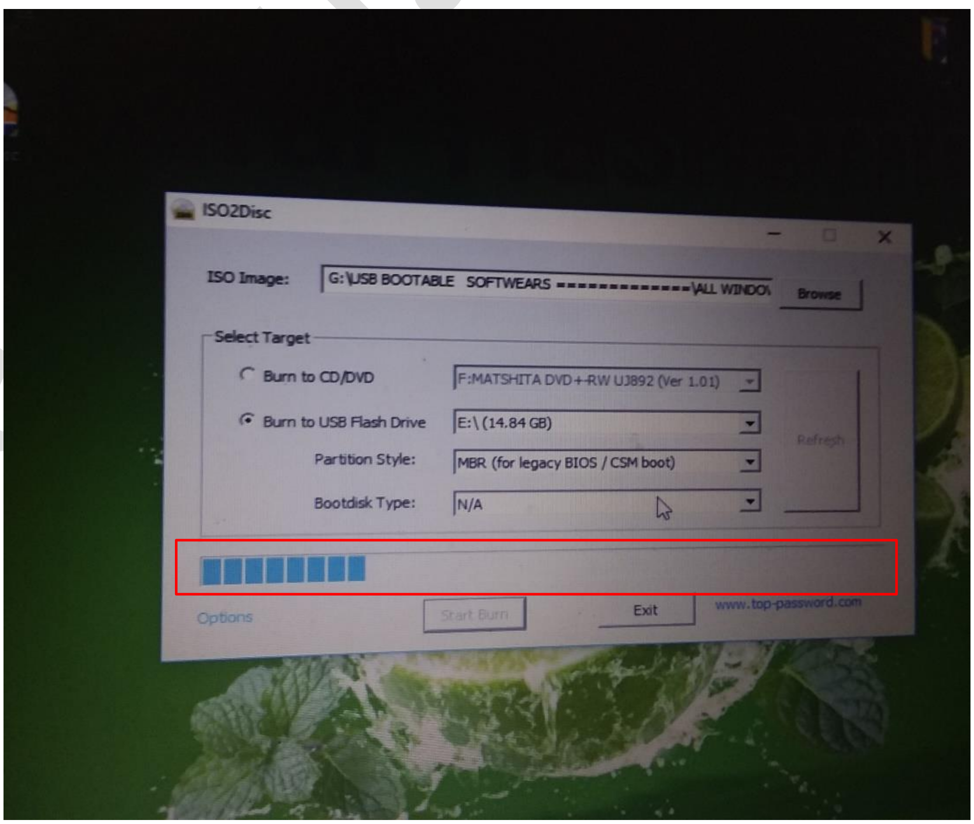

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي پاس کرښه پوره شوه په لاندي پرده کي په OK باندي کلیک وکړی او خپله USB له کمپیوټر څخه اوباسی .

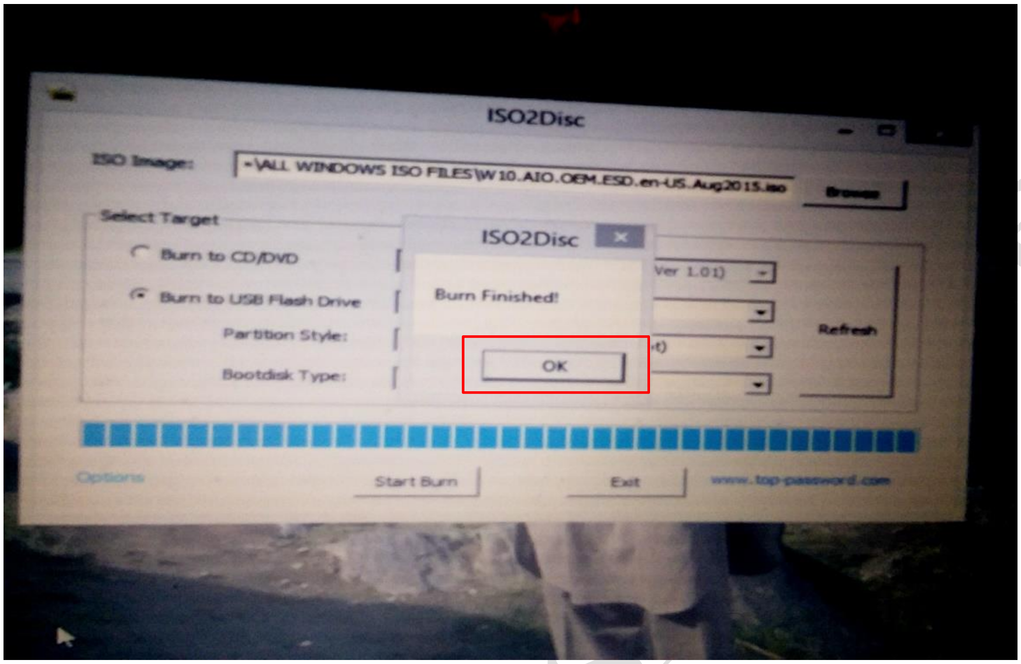

یادوونه : همدارنګ اوس تاسو کولی شی چي ددي USB له لاري هر ځای ،هرکله،او هر کمپیوټر ته وینډوز وکړی . څرنګه چي مونږ دلته د Windows 10 لپاره USB جوړه کړه خو په هر حال د پورته طریقو په عملي کولو سره تاسو کولی شی د هري وینډوز لپاره ځان ته USB جوړه کړی د خپلي خوښي Windows لپاره د هغه Windows ISO file راواخلی او پورته عملیي ورباندي ترسره کړی ترڅو ستاسو د USB وینډوز لپاره جوړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows 10 Installition from USB

ددي کار د ترسره کولو لپاره Bootable USB د وینډوز 10 لپاره په کار ده چي مونږ په پورته ډول جوړه کړه چي اوس مهال مونږ سره موجوده ده

د USB له لاري د وینډوز د انسټالولو طریقي په لاندي ډول دي .

خپله د Windows لپاره جوړه شوي USB راواخلئ او هغه کمپیوټر ته یي په صحیح ډول داخل کړئ کوم ته چي وینډوز کوئ یا انسټالوئ کله مو چي USB کمپیوټر ته داخله کړه خپل کمپیوټر Restart کړئ اوپه دغه وخت کي زر تر زره د Dell کمپیوټرونو لپاره F12 او د hp کمپیوټرونو لپاره F9 بټن په پرلپسي ډول څو واري ووهئ تر څو لاندي پرده ښکاره شي کله چي لاندي پرده ښکاره شوه USB Storage Device انتخاب کړئ او وروسته بیا د Enter بټن ووهئ او بیا انتظار وکړئ.

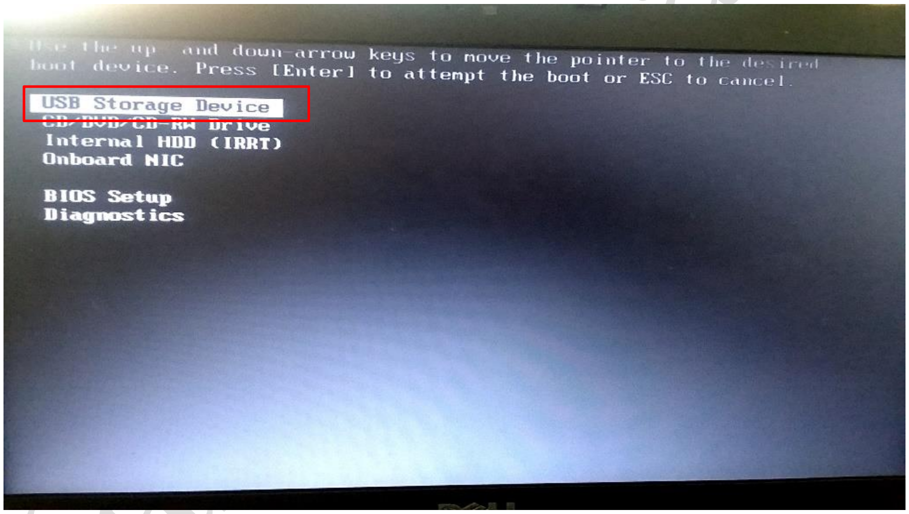

Next (2)

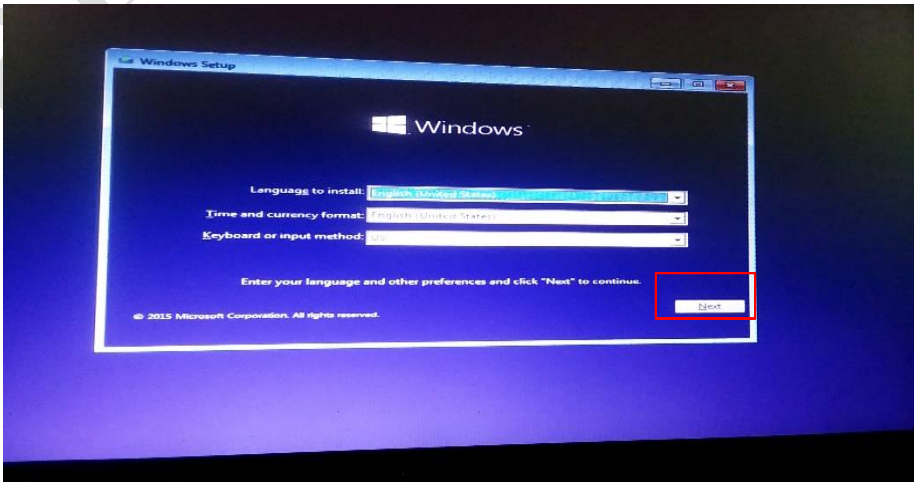

(c) ketabton.com: The Digital Library

Install now (3)

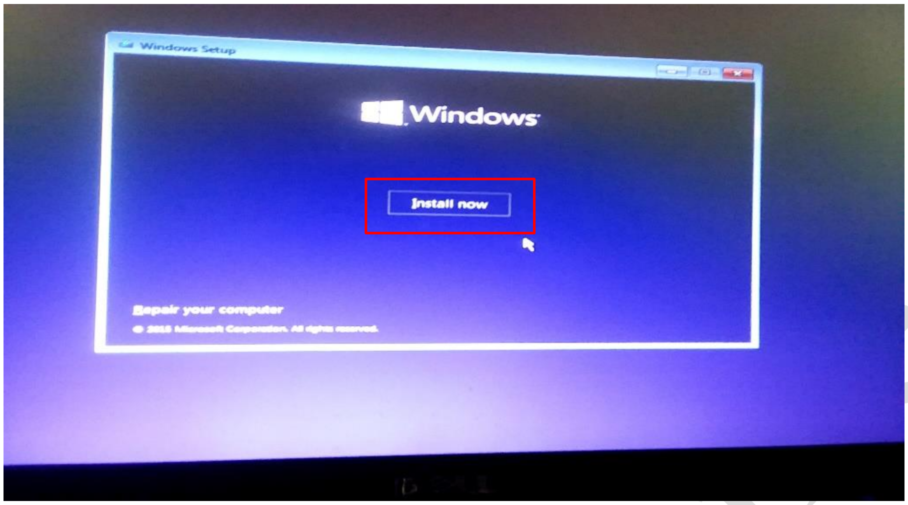

(4) په لاندي پرده کي که چیري ستاسو د کمپیوټر RAM څلور 4GB او یا له دي څخه پورته وي X64 انتخاب کړی او که چیري ستاسو د کمپیوټر RAM له 4GB څخه کم وي X86 انتخاب کړی او وروسته بیا په Next باندي کلیک وکړی.

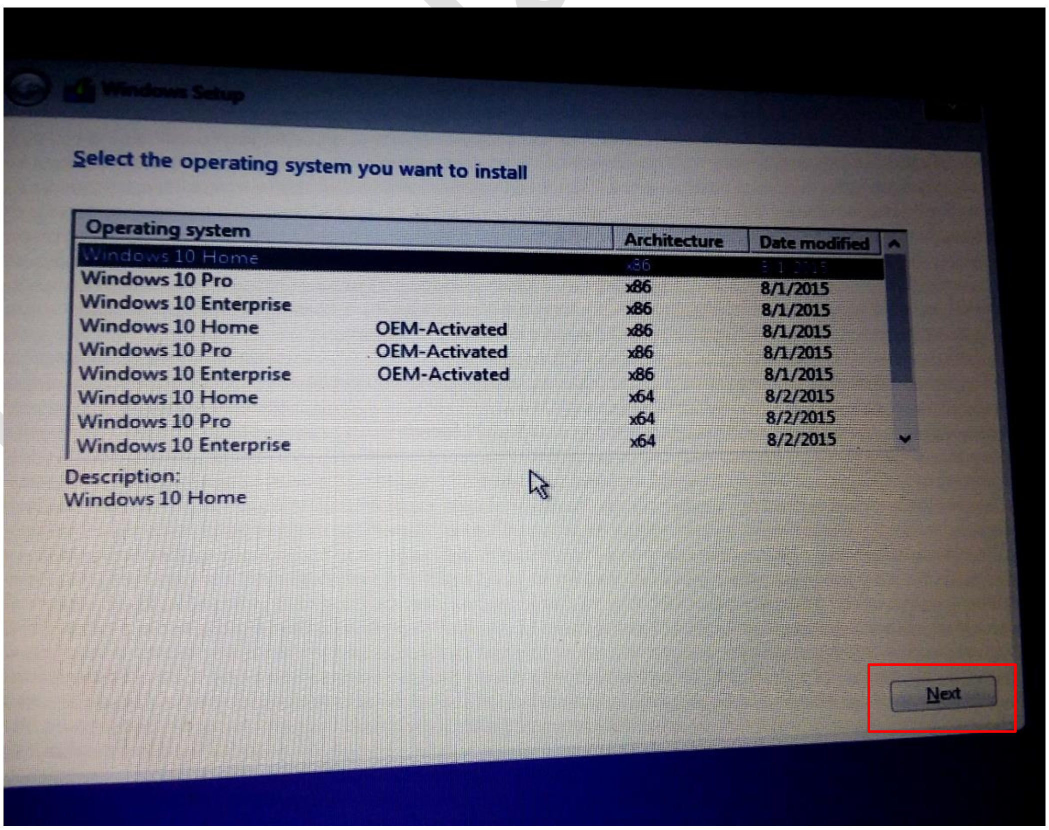

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5) I accept the licence term ته تیک مارک ولګوی او بیا Next

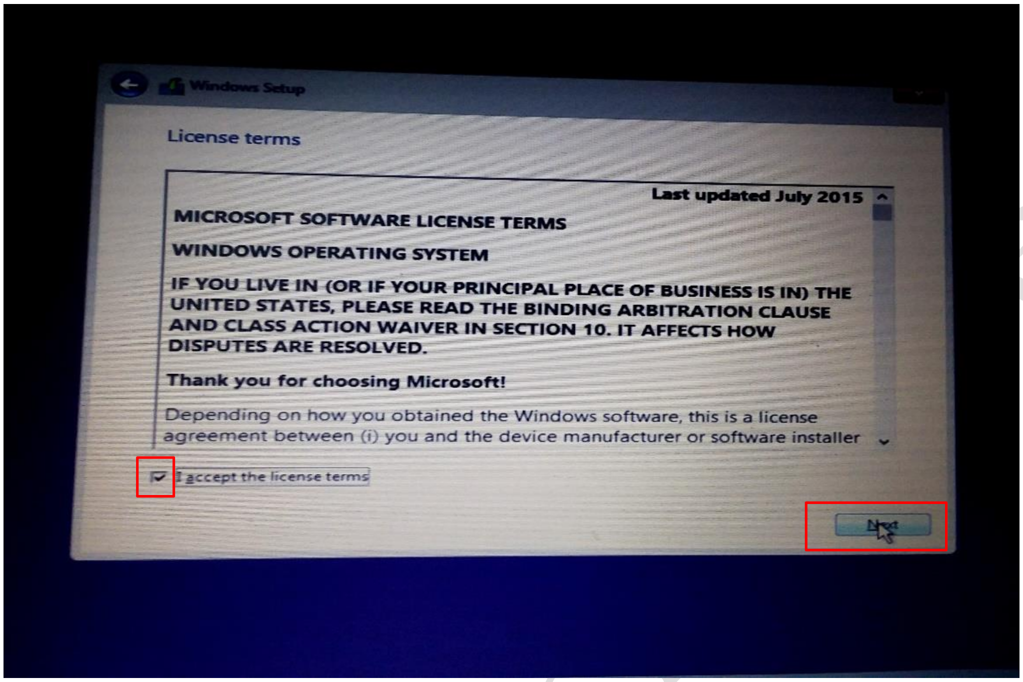

(6) لاندي په Custom : Install باندي کلیک وکړی

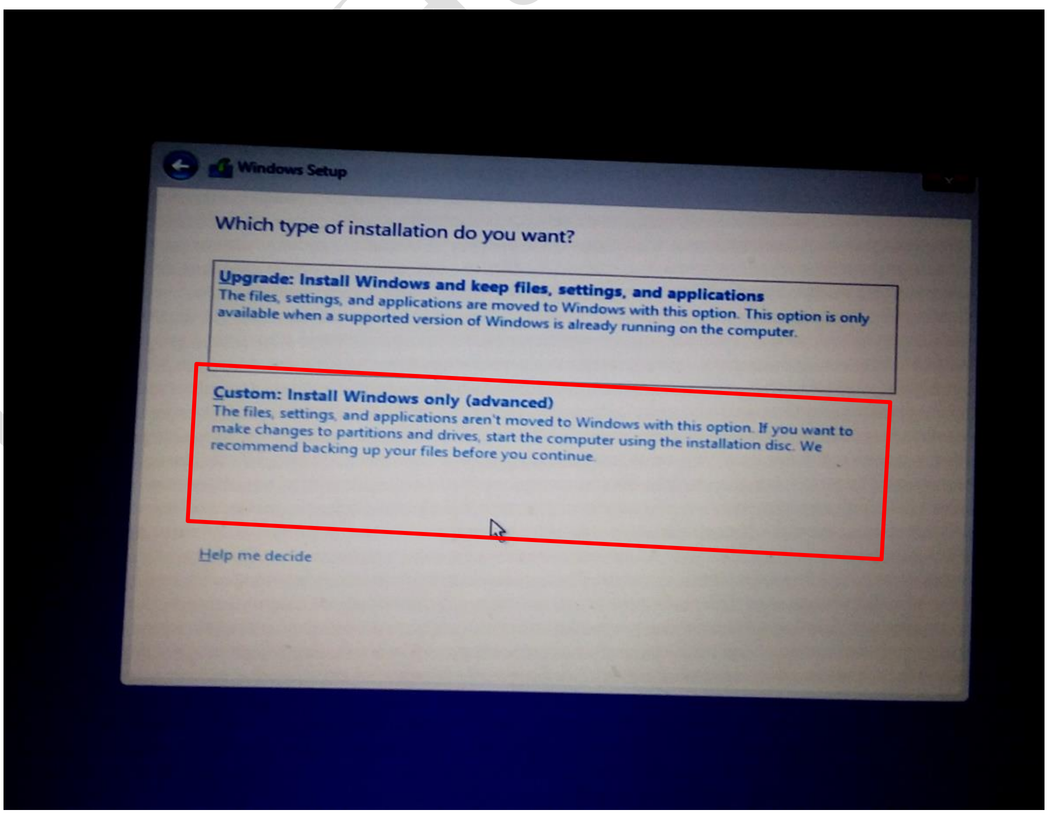

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) د زړي وينډوز د ختمولو لپاره هغه Drive انتخاب کړئ په کوم کې چي زړه وينډوز انسټال وي او وروسته بيا په Formate باندي کليک وکړئ او ورسره په OK کليک وکړئ چي زړه وينډوز ختمه شي.

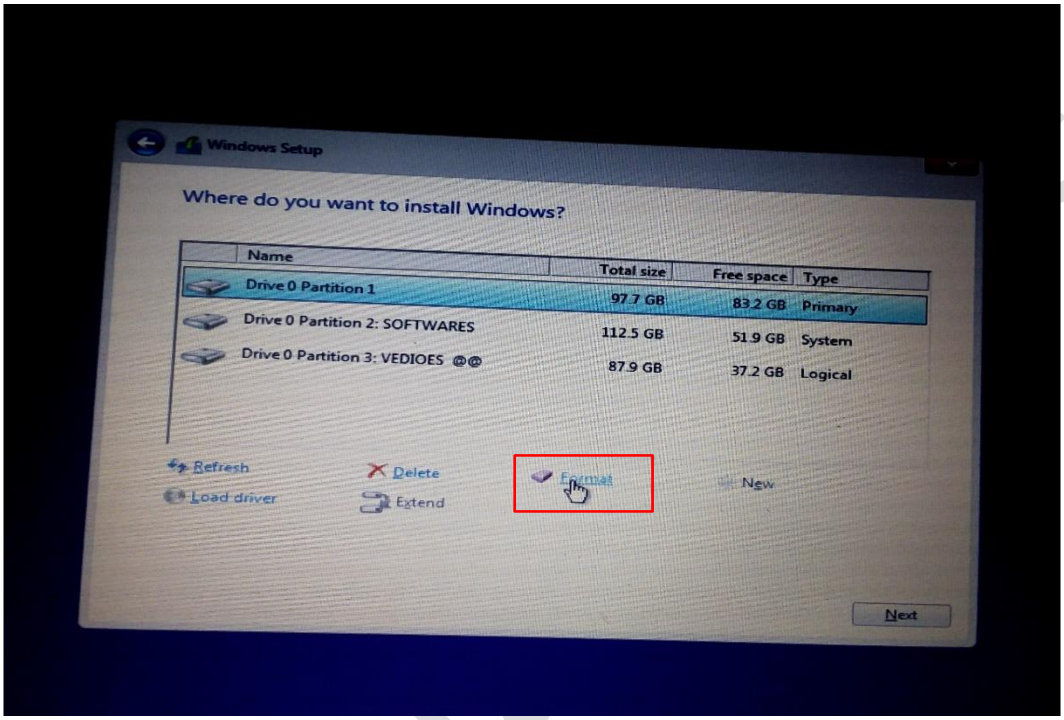

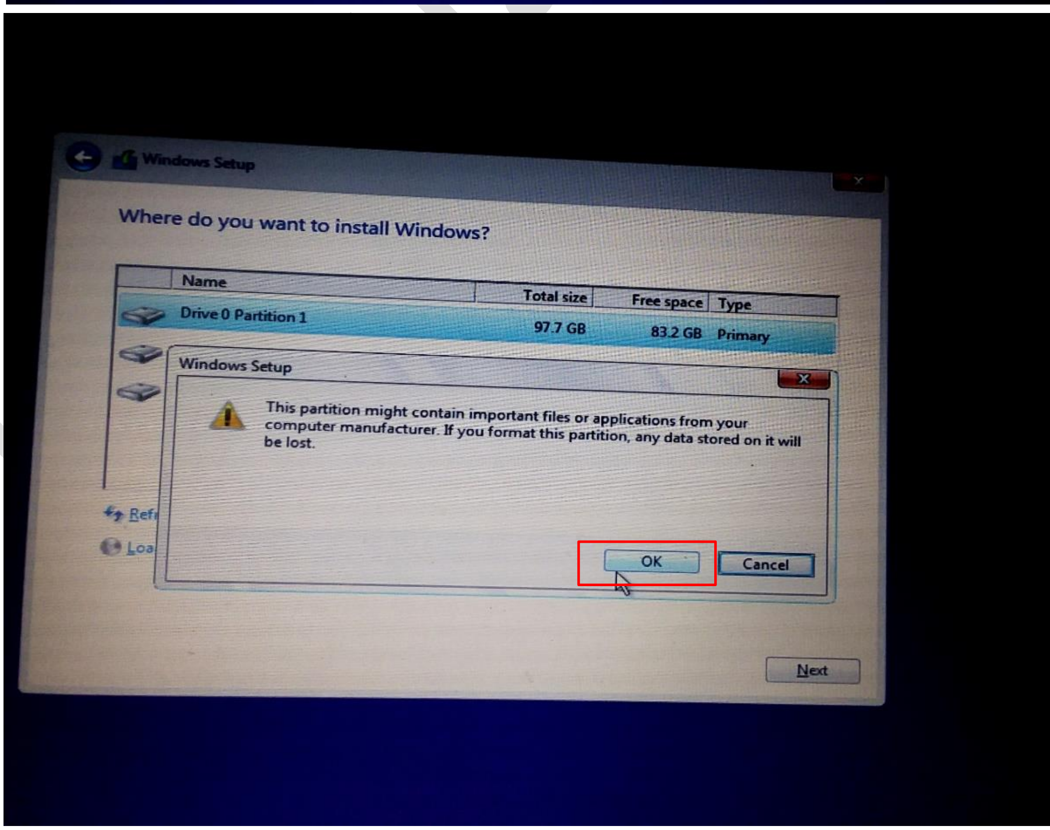

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8) په لاندي پرده کي د نوي وینډوز لپاره د خپلي خوښ Drive انتخاب کړی او وروسته په Next باندي کلیک وکړی.

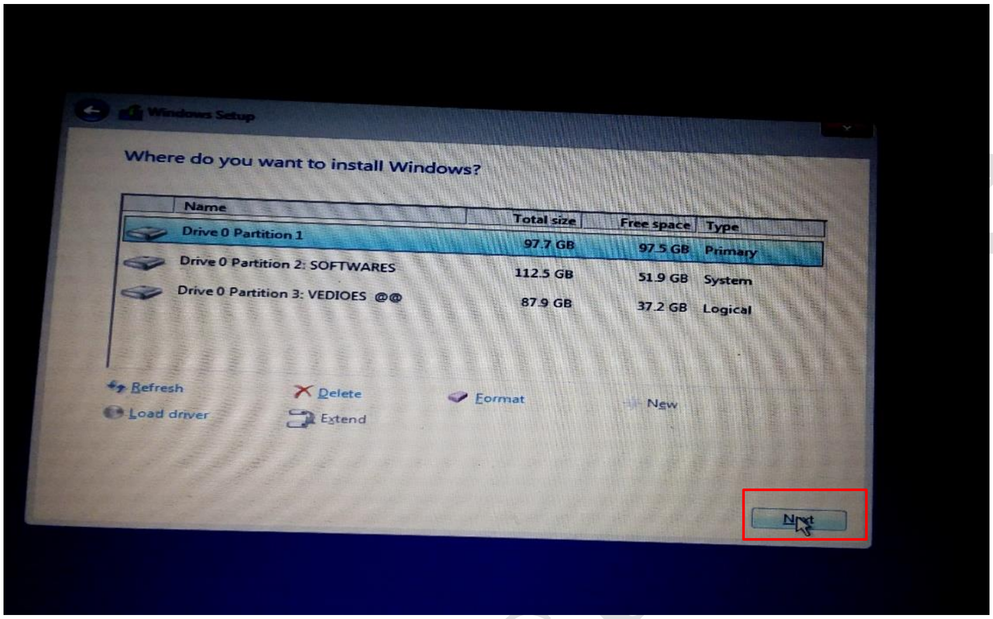

او له دي څخه وروسته د لاندي مرحلو د ترسره کولو لپاره کمپیوټر خپل سر ته پریږدی او تاسو لاسوهنه مه کوی . په دي مرحله کي به ستاسو کمپیوټر څو واري Restart کیږي خو تاسو باید هیڅ لاسوهنه ونه کړی.

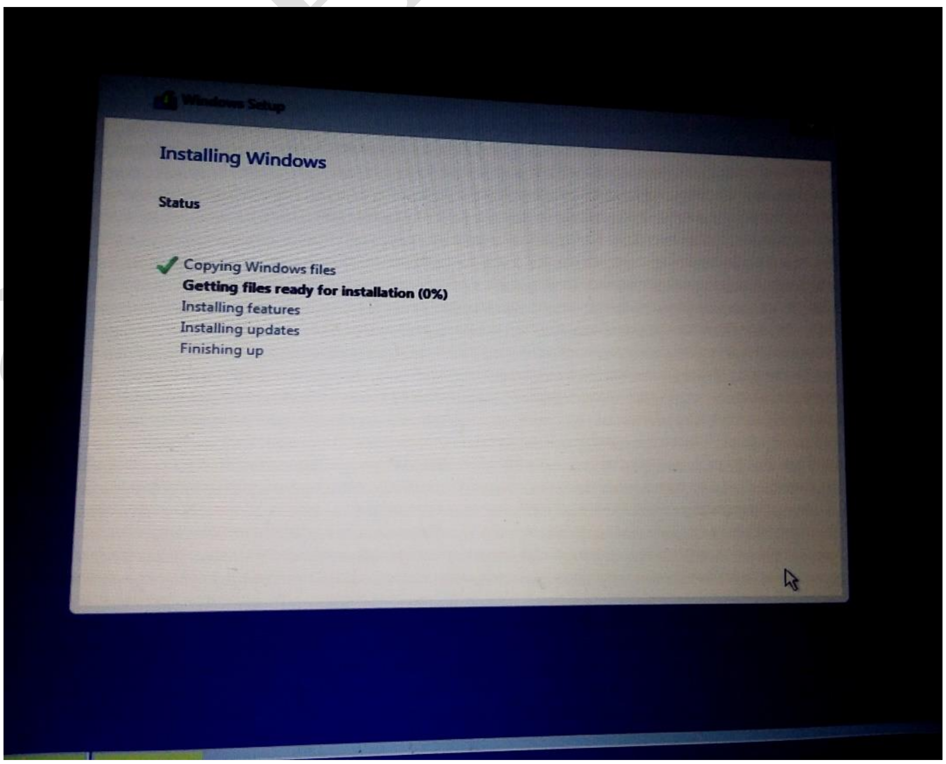

(c) ketabton.com: The Digital Library

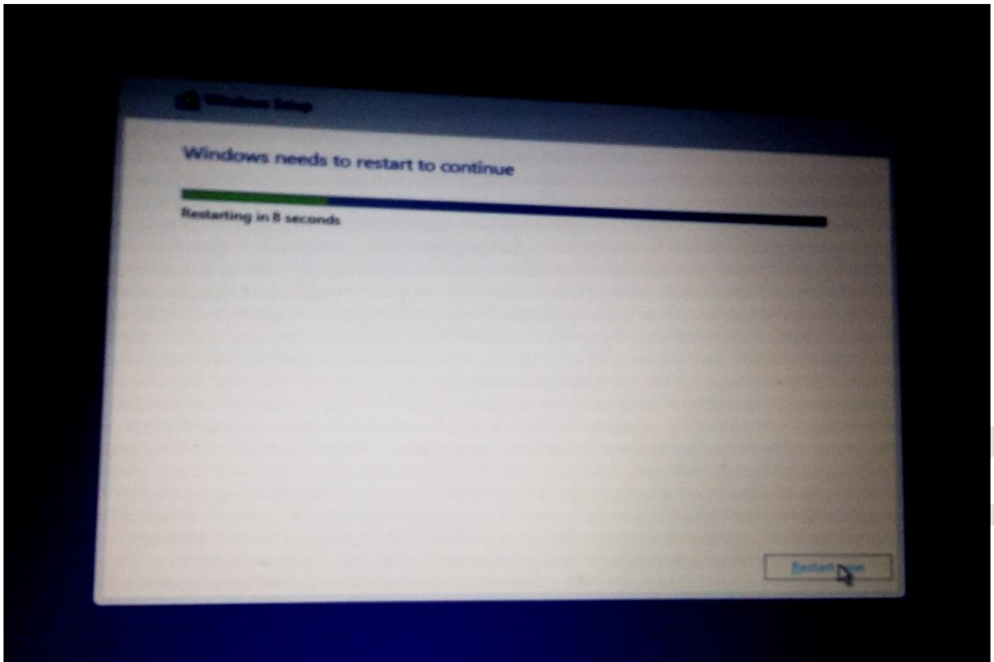

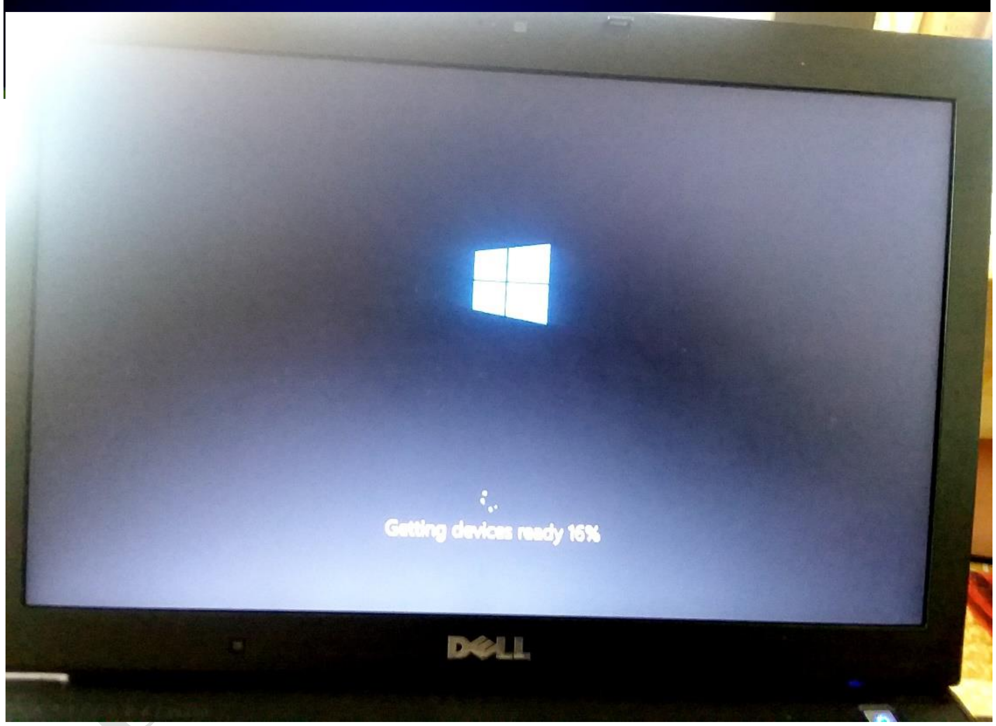

او کله چي کمپيوټر خپلي پورته مرحلي په اتوماد ډول اوپه کاميابی سره ترسره کړي نو په Windows 10 کي به بيا تاسو ته لاندي پرده ښکاره شي چي په لاندي پرده کي تاسو اول په Do This later باندي کليک وکړی او وروسته بيا په Next باندي کليک وکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

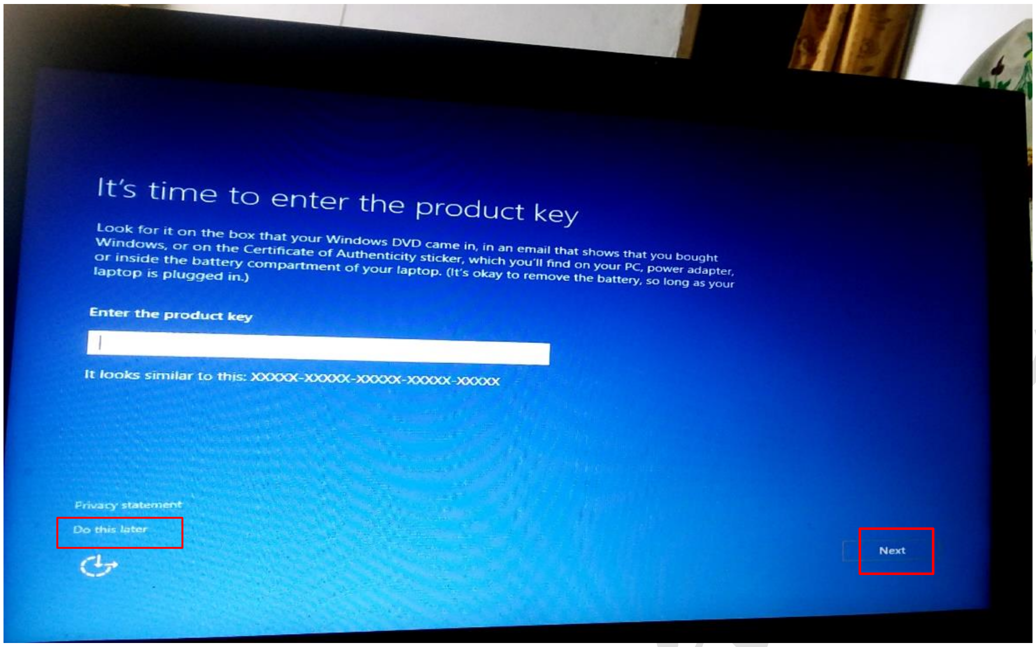

په لاندي پرده کي په Use Express Setting کلیک وکړی

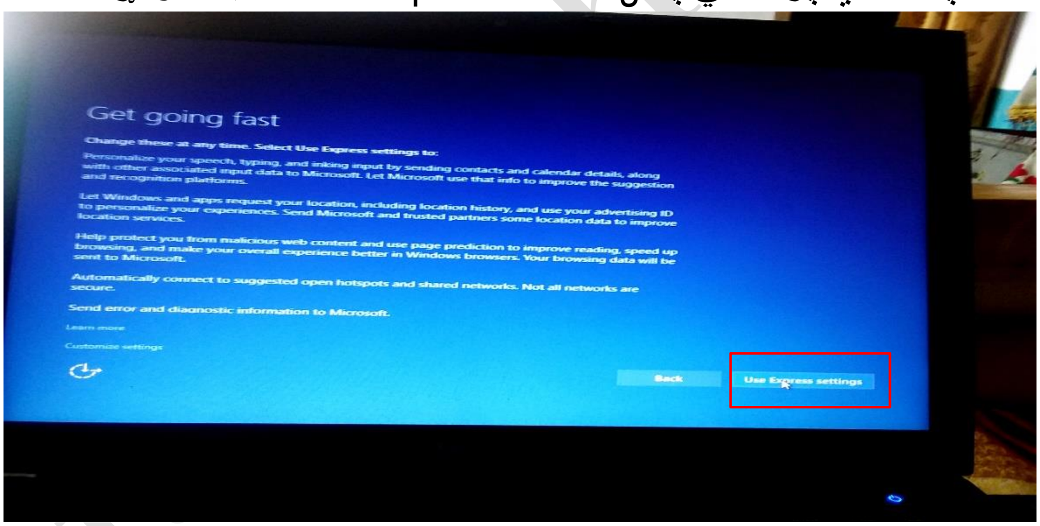

په لاندي پرده کي د کمپیوټر د استعمالوونکي نوم او پاسورډ ورکړی.

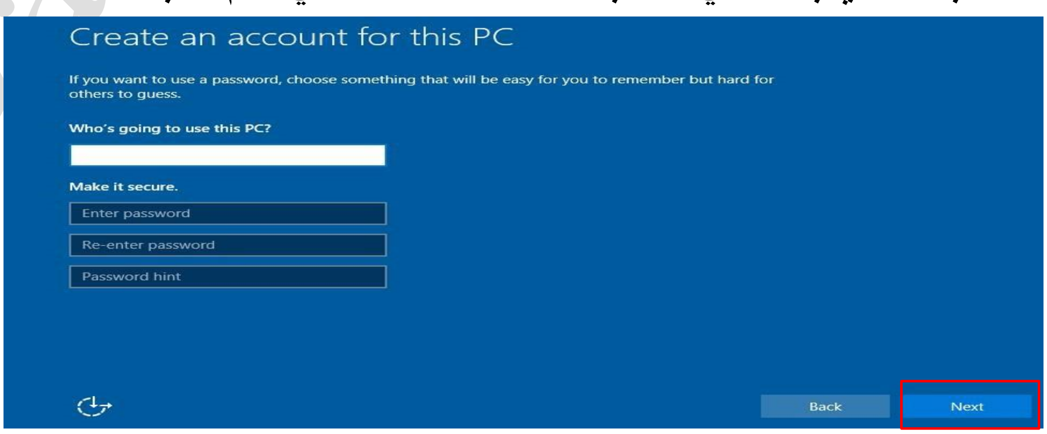

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته مرحلو څخه وروسته انتظار وکړئ تر څو ستاسو وینډوز مکمل شي.

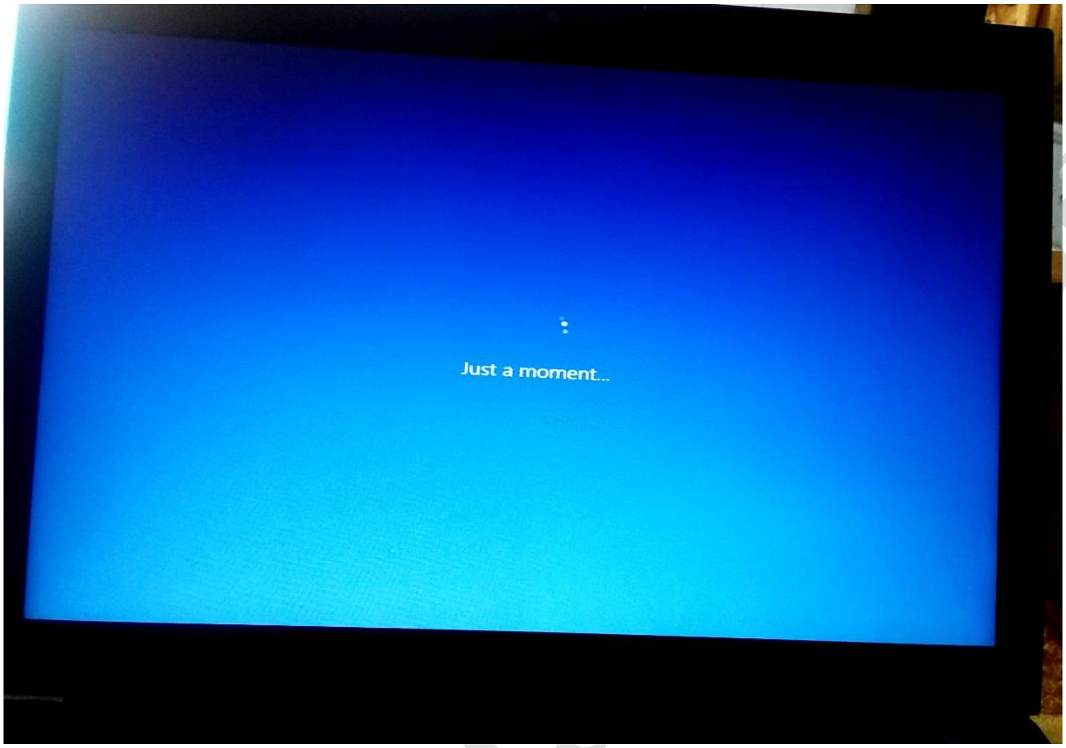

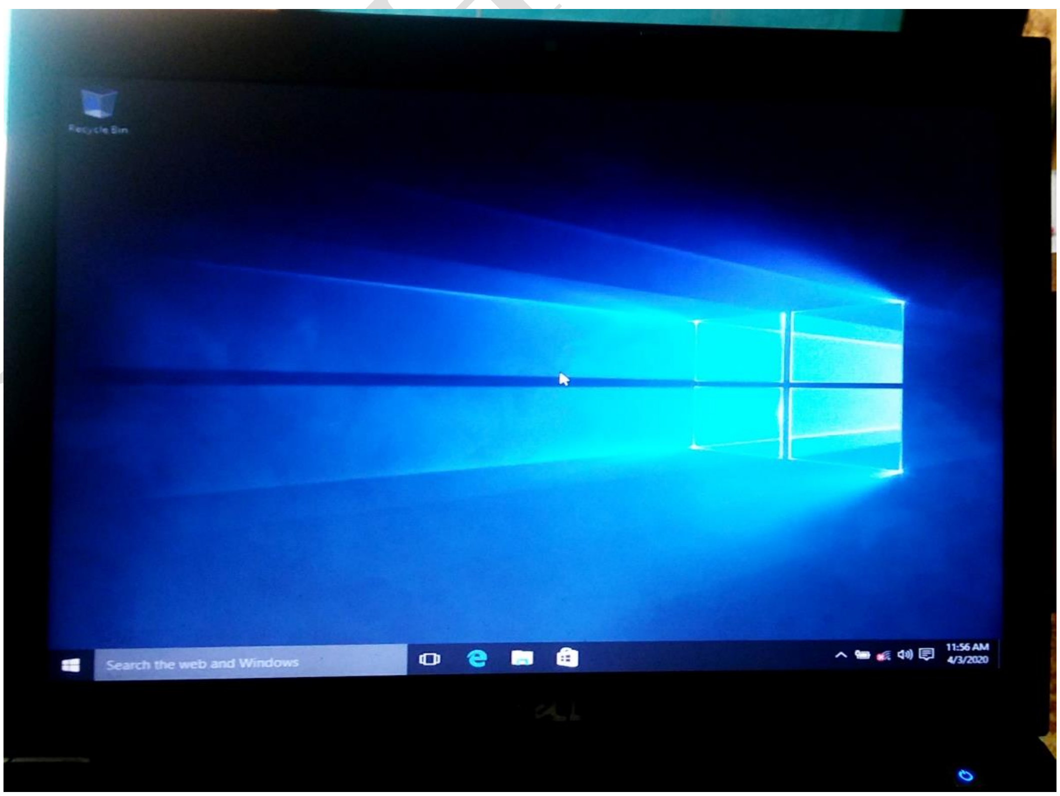

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چي په پورته ډول ستاسو د وینډوز انستالیشن پوره شو نو اوس سکرین ته د څو مهموشیانو Icon لکه Controlpanel, This PC د راوستلو لپاره لاندي عمل ترسره کړی.
یا د موس ښي طرف بټن ووهی Right click.

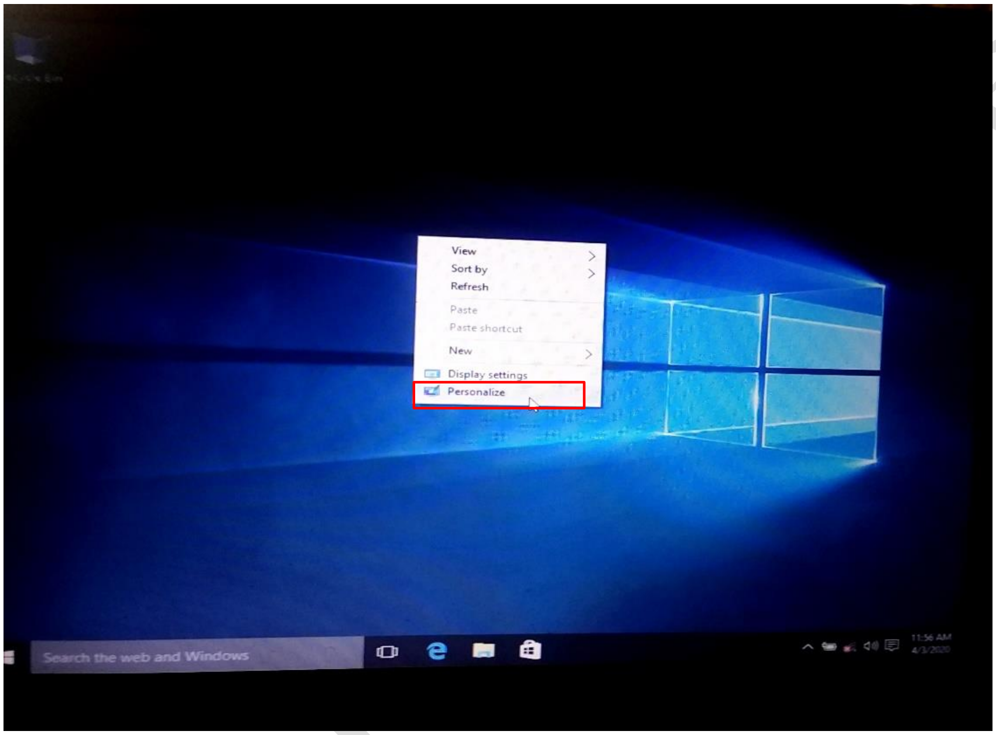

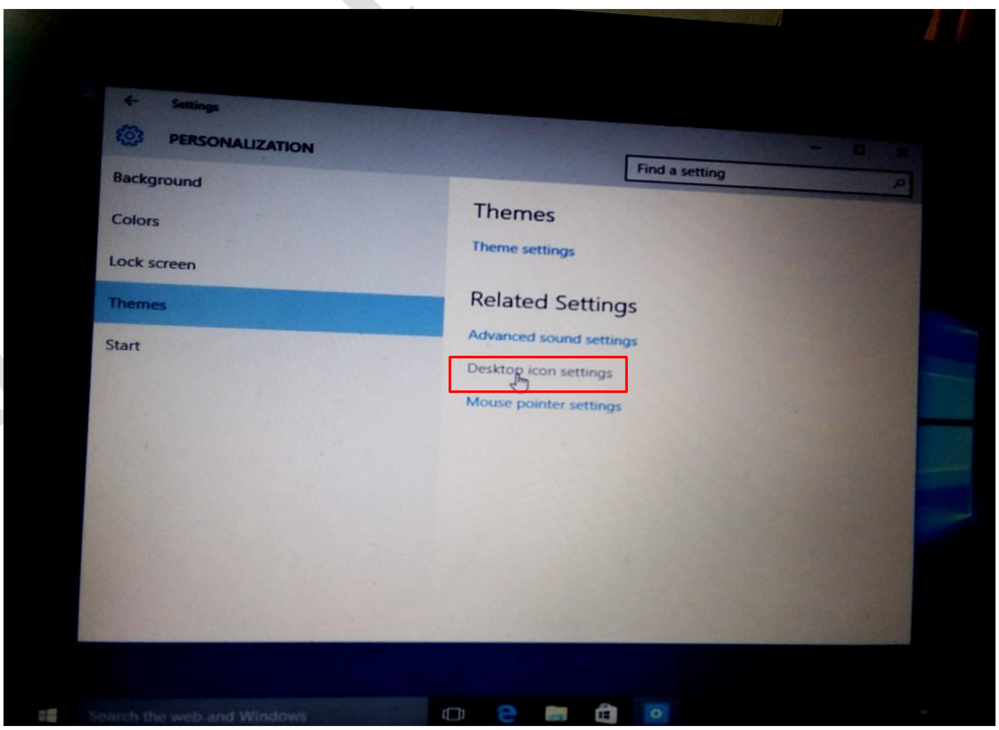

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي د خپلي خوښي وړ شکلونو یا Icon ته ټیک مارک ولګوی او په Apply باندي کلیک وکړی او وروسته یي Ok کړی چي په دي سره به ستاسو انتخاب شوي شکلونه ستاسو سکرین ته راشي.

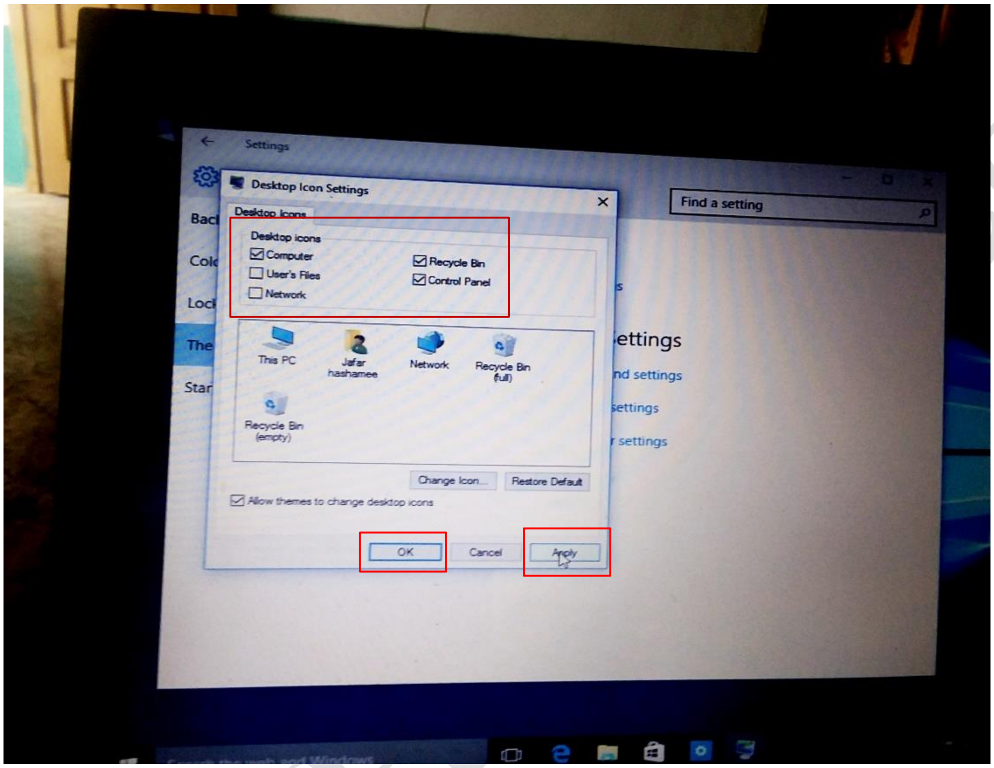

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ماخذونه Book References

Learn Computer Tutorials 2020 Mobile App (1)
Computer Guide Mobile App (2)
Computer Graphics Mobile App (3)
Computer Basic Mobile App (4)
All about Computer Mobile App (5)

Jafar Hashamee

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library